

مهريسي كوردستان - عيراق
وهزارهتي كشتوكال و ناوديري
بهريوه بهرايه تي كشتي خزمه تگوزارويه
كشتوكاليه كان

ههنگ به خيوگردن

ئاماده كردني

جلال حمد أمين حمد

صدرالدين نورالدين أبوبكر

هه رێمی کوردستان - عێراق
وهزارهتی کشتوکاڵ و ئاودێری
به رێوه به رایهتی گشتیی خزمهتگوزارییه
کشتوکاڵیییه کان

ههنگ

به خێوکردن

ئاماده کردنی

جلال حمد أمين حمد
ئه ندازیاری یه که می کشتوکالی

صدرالدین نورالدین أبوبکر
ئه ندازیاری یه که می کشتوکالی

ناوی کتیب: هنگ به ختو کردن
ناوی ناماده کاران: صدرالدین نورالدین ابوبکر - جلال حمد أمين حمد
کومپيوتهرو دهرهينانی هونهري: ياسين عاصم
ژماردهی سپاردن: (۶۷)
تيراژ: (۱۰۰۰) دانه
چاپ: چاپی يه کهم
نهرکی چاپ کردن: وهزارهتی کشتوکال و ناودتیری به هاریکاری له گهل (F. A. O)
چاپخانهی ژيان - ههولتير

پیر است

پیشه کی _____ ۵

بهشی یه که م

- ۶ _____ پورهی هنگ
 ۶ _____ جوړه کانی هنگ
 ۷ _____ سوودی هنگ
 ۸ _____ وه سف و ئه رکی ئه ند امانی پورهی هنگ
 ۹ _____ یه که م: شاههنگ
 ۱۱ _____ دووهم: کاره که ره کان
 ۱۳ _____ سییه م: که لههنگ
 ۱۳ _____ هوئی جیاوازی نیتوان تاکه کانی پورهی هنگ
 ۱۴ _____ په رین و چاگردن و گه رادانان

بهشی دووهم

- ۱۵ _____ هنگه لان و پید او بیستیه کانی هنگ به ختوکردن
 ۱۷ _____ جوړه کانی شانهای هنگ
 ۲۱ _____ هنگه لان و مهرجه کانی دامه زرانندی
 ۲۲ _____ ناماده کردنی زهوی هنگه لان

بهشی سییه م

- ۲۴ _____ ئه رکه کانی هنگه وان
 ۲۴ _____ ۱- پشکنینی شانهای هنگ
 ۲۷ _____ ۲- گواستنه وهی پورهی هنگ له شانهای خومالیبه کان بو شانهای نوی
 ۲۹ _____ ۳- دروست کردن و به کارهیتانی بنه ما میتوه کان
 ۳۳ _____ ۴- قه لاچوکردنی دروژنه دایک
 ۳۴ _____ ۵- قه دهغه کردنی دزی و تالان له نیتوان پوره هنگاندا
 ۳۶ _____ ۶- شلخه گرتنه وه
 ۴۱ _____ ۷- راگرتنی پورهی هنگ
 ۴۲ _____ ۸- دابه شکردن یا زورکردنی پورهی هنگ
 ۴۳ _____ ۹- یه ک کردنی چهند شانهای هنگیتک

ههنگ بهختوکردن

- ۱۰- خۆزاک دانه ههنگ _____ ۴۴
۱۱- شاههنگ پهروهدهکردن _____ ۴۹
۱۲- گواستنهوهی شان ههنگهکان _____ ۵۹
۱۳- ههنگ برینهوهو ههنگوبن دهرهینان _____ ۶۰
۱۴- نخافتن _____ ۶۳

بهشی چواردهم

- قهلاچۆکردنی دهرهکانی ههنگ _____ ۶۵
۱- مپه _____ ۶۵
۲- ئەسپین کوپره _____ ۶۷
۳- زهنگه سووره _____ ۶۸
۴- گورگی ههنگ _____ ۷۰
۵- میرووله _____ ۷۰
۶- پندی قاروا _____ ۷۰
۷- رهنگاله _____ ۷۴

بهشی پینهم

- نهخۆشبییهکانی ههنگ _____ ۷۶
۱- نهخۆشی بهچهگه نینی ئەمریکی _____ ۷۶
۲- گه نینی بهچهی ئەوروپی _____ ۷۹
۳- بوونه توورهگه _____ ۸۱
۴- نۆزیا _____ ۸۲
۵- سک چوون _____ ۸۲

بهشی شهشدهم

- ههنگ و کاربگهری قهکره کیمیا بییهکان _____ ۸۳

بهشی ههوتدهم

- روژژمیتری ههنگهوان _____ ۸۵
سهراچاوهکان _____ ۸۸

پیشهکی

ناشکرایه که پیشکه وتن و په ره سه نندینیکی خیرا، کشتوکال و گشت بواره کانی دیکه ی ژیانی گرتوته وه، که چی زۆر به ی هه ره زۆری جوتیاری کورد ده رگه ی فیروون و شاره زایی په یادکردنی له سه ر بنه مایه کی زانستی به زمانی زگماکی خۆی بۆ نه کراوه ته وه، جا بۆ ئه وه ی ئه ویش له ره وتی گهلانی جیهان دانه بریت. ده بی کردنه وه ی ئه م ریگه یه ئه رکی سه رسانی کتی بی؟ به لگه نه ویسته که دروست کردنی یه که م ئاواپی، له ژیانی مرقایه تی له م ولاته دا بووه. سه ره تای کشتوکالیش له سه ر ئه م خاکه سه ری هه لداوه، چونکه ولاتیکی له باره بۆ په ره پیدانی ژیان و په ره سه نندی به ره هم هینانی پیداویستیه کانی که دابین کردنی خۆراک له به رای پی گشتیانه وه یه. که واته له چیمان که مه؟

سروشتی کوردستان زۆر له باره بۆ کشتوکال و بۆ به خیتوکردنی ههنگ،، چیا و دهشت و دۆله کان پرن له گول و له پووره ههنگی سروشی. جوتیاری کوردیش به خیتوکردنی ههنگ و به ره هم هینانی ههنگوبنی به پیرۆز زانیوه. به لام به هۆی ناله باری بارودۆخی کوردستان و راگوتزانی جووتیاران و سووتانندن و ویرانکردنی سروشته که ی، له لایه کی دیکه شه وه بلا و بوونه وه ی په تا و ده رده کوشنده کانی ههنگ و زۆر رشتتی ژه هری قه لا چۆکردن له نیوه ی دووه می سه ده ی بیسه مدا، به خیتوکردنی ههنگی زۆر به ره و کزی برد، که چی به پیچه وانه وه له جیهاندا زۆر به ره و پیش چوو، تا ئیمهش بگه یه نه ئه م کاروانه، ته کان و هه ولی به کۆمه لی ده ویت.

به لگه نه ویسته که نووسین و بلا و کراوه له بواره کانی زانست (جگه له بلا و کراوه ی ئه ده بی و سیاسی) به زمانی کوردی و بۆ کورد زمانان به ده گمه ن ده بیندریت، هیوادارین ته وژم و ته کانی پیوستی بدریتی، خۆزی ده خوازین بلا و کراوی زۆر و چاپکردنی گه لیک سه ره چاوه ی سوودیه خش، به زمانی شیرینی کوردی، له پینا و بلا و کردنه وه ی زانست و هۆشیاری و به رزکردنه وه ی ئاستی ژیان و ژیاری به ره هم هینه کان، بۆ دابین کردنی پیداویستیه کانی ژیانی مرقایه تی، له گشت بواریکه وه، بکه ویتته به رده ستان، ده ست له ده ست و خودا پشتیوان بیت.

به شی یه کهم پوورده ی ههنگ

ههنگ به خپوکردن (ههنگ داری) Bee Keeping:

ههنگ له پۆلی میرووه (*Hexapoda*) به عهره بی (نحل العسل)، به فارسی (زنبور عسل) به تورکی (*Bal-Arisi*) به ئینگلیزی (*Honey Bee*) به ئەلمانی (*Die Honigbien*) ی پتیده لیتن. ناوه زانستییه که ی *Apis melifera* له هۆزی میرووه بال پهرده بیه کانه (*Hymenoptera*).

جووره کانی ههنگ:

چهند جووره ههنگیک له ولاتی ئیمه دا ههن. ههندیکیان کیتوپنه و له نیوئه شکهوت و که لینه شاخ و بهردو کۆلکه داراندا ده ژین، ههنگی کیتوی شهرانگیزو کهم بهرهم و رهنگ قاوه بی تاریکه، زۆر چهزی له شلخه ده رکردنه.

* ههنگی کهوی: ههزاران سال بهر له ئیستا له لایهن مرۆقه وه، له سه ر ئه م خا که پهروه رده ده کریت، ههنگیکی هیتمنتره، بره ههنگوینیکی مام ناوه ندی بهرهم دینیت له گه ل ناوو ههواو ده رده باوه کان و ژینگه که گونجاوه، شاههنگه کان گه رادانه ری باشن، به زۆری دوو تیره ههنگی جیاواز به خپوده کرین.

* بزنه ههنگ: رهنگ تاریک و بهرهم زۆرو درو شهرانگیزه، چهز له شلخه دان ده کات.

* مه ره ههنگ: هیتمن و رهنگی زهرد باوتره. رهسه نی ئه م ههنگانه به ته واوی نه زاندراره، به لام له ههنگی قۆقازی و ئیتالی نزیکن.

جووره کانی ههنگ له جیهاندا:

۱- زهرده ههنگ: نمونه ههنگی میسری، ئیتالی، قوبرسی، ئەنادۆلی، سوربایی.

- ۲- ههنگی رهنگ تارى: نمونه، ههنگى قوڤازى، كرىنۆلى، ئەم دووانه، له گشت ههنگه كانى ديكه زۆرترو بلاوترن له جيهاندا.
- ۳- رهشه ههنگ: ههنگى ئەلمانى، ئەفريقيايى، فهردنسهيى.

سوودى ههنگ:

ميش ههنگوين له ميرووه سوودبه خشه گرنگه كانه، به پلهى يه كه م بو بهر هه مهيتنانى ههنگوين به خيوده كریت.

ههنگوين شيرنه مهنيه كى تيرو تام و بو خوڤ و پر نرخه، وهك ده رمانيش بو چاره سه ركزى زور نه خوڤى به كار ديت. خواى بالا دهست له قورئانى پيرۆزيشدا له سوره تى (النحل) ده فه رمويت:

(۶۸) وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ (۶۹) ثُمَّ كُلِي مِن الثَّمَرَاتِ فاسلكي سبل ربك ذللاً يخرج من بطونها شراب مختلف ألوانه فيه شفاء للناس ان في ذلك لآية لقوم يتفكرون)

۱- ههنگوين (honey) دروست كردن:

پاله كانى ههنگ شيلهى گولان ده مژن و كووى ده كه نه وه و دهيكه نه ناو چيكلدا نهى ههنگوينه وه، ئەنزيمى (ئه نقه رتيز)ى له گه ل تيكه ل ده كه ن و له شه كرى دووانه وه بو شه كرى يه كانهى ده گوڤن. له رتيگهى ده ميانه وه ده يدنه بهر هه واوه تا ئوه زياده كهى ده بيته هه لم، ئينجا ده بيه نه وه ناو شانە كانيانه وه ده يدنه ده م كاره كه ره كانى ماله وه، ئەوانيش هه مان كار ده كه ن تا ههنگوينه كه تير تر ده بيت و دهيكه نه ناو چاڤگه كانه وه (چاوه شه شينيه كانه وه) ئەم كاره چهند باره ده كرته وه، كه رتيژهى شيبى ههنگوينه كه ده گاته ۱۶-۱۸٪ پيده گات، ئينجا ههنگوينه كه سه رپوڤس ده كریت (به ميۆ مۆر ده كرى).

۲- بهرهم هينانى ميۆ (مۆم، شه مى، شه ما، الشمع، Wax):

مرو له زور بواردا به كارى ديتت.

ميۆ دروست كردن: كاره كه ره ههنگه كان جيگه بو گه رادانانى

شاههنگ و به خێوکردنی کرمهکان و ئەمبارکردنی ههنگوبین و ههلاله، له میو کهرکهشان (پهپک و چاشک) دروست دهکهن، میونرخ و گرنگی تایبهتی خوێ ههیه، تهنها کاره کهرکهکان دهتوانن له رژینی (گلاند، غده)ی سکینهوه میو برێژن، ههنگ له کاتی بهرهم هیتانی میودا هیزو توانایهکی بی ئەندازه به کار دینیت.

دروستکردنی یهک کیلو میو، (۲۰) کیلو ههنگوبینی تیده چیت، لێره دا ده زاندریت که بنهما میوه دروست کراوهکان چهند گرنگن.

۳- خۆراکی شاهانه: (الغذاء الملكي، Royal Jelly)؛

کار که ره گه نجهکان جوړه خۆراکیکی سپی و چری زۆر به هادار له دوو رژینی سهریانهوه ده برێژن که پیتی ده لێن: (خۆراکی شاهانه) به درێژی ته مه نی ده رخواردی شاههنگی ده ده ن ههروه ها ده کریته خۆراکی کرمۆکه کانی ههنگ له سه ره تای ژیاناندا. ئەم خۆراکه ئەفسوناویه که ده بیته هۆی ته مه ن درێژی و زۆر زاوژی کردنی شاههنگ، مرۆ و دک ده رمانیکی بی هاوتا به کاری دینیت.

۴- سوودی چواره می ههنگ که تایبه ته ندیه کی گرنگی ههیه ئەویش بریتیه له چاککردنی (په راندن- تلقیح)ی گوله کان، که ده بیته هۆی زۆر بوونی به رووبومی کشتوکالی.

۵- له ولاته پیشکه وتوو هکان شلخه میش و شازن (شاههنگ) فرۆشتن بازاری گه رمیان ههیه.

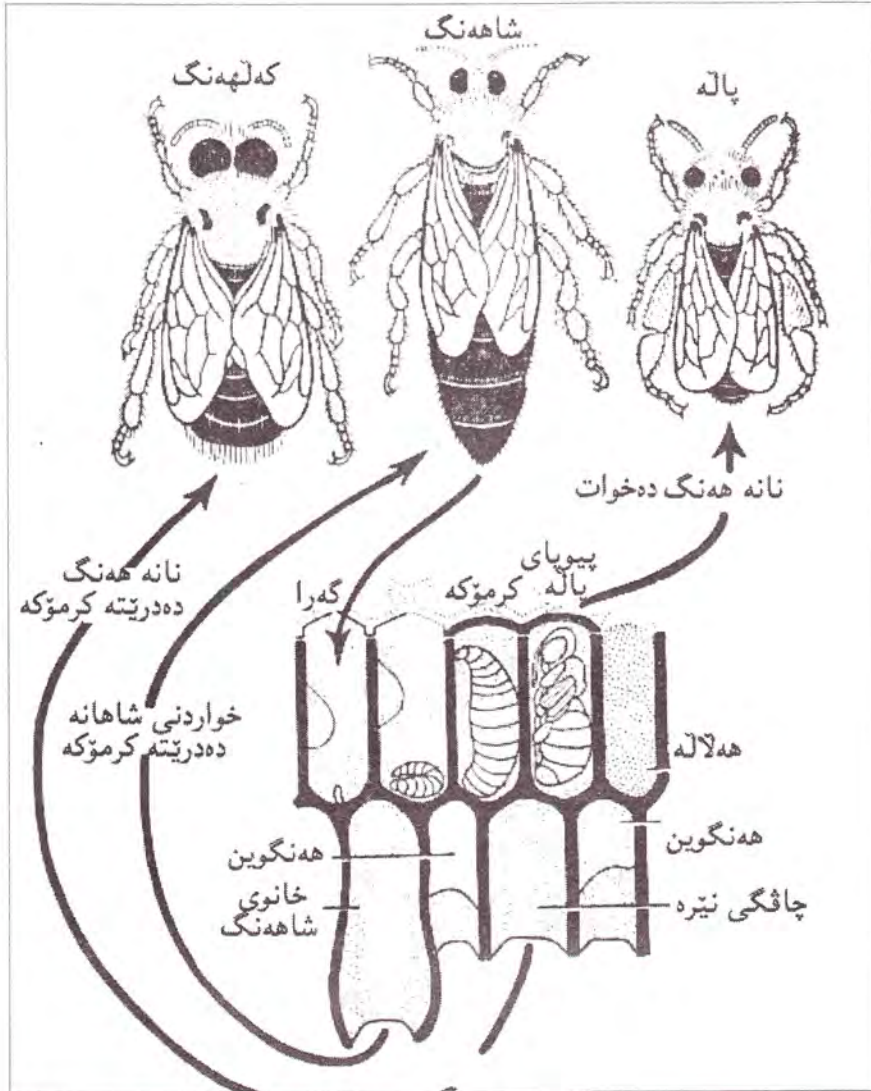
۶- ژه هری پتوه دانی ههنگ وهک ده رمان بو چاره سه ری زۆر ده ردان به کار دیت وهک رو ماتیزم.

وهسف و نه رکی ئەندامانی پوره ی ههنگ:

ههنگ میروویه کی هۆزی بال په رده ییه کانه و به شیوه ی پوره و به کۆمه لایه تیان ه ده ژیت، هه ر پوره یه کیش له شازنیک و چهند هه زار کاره که ر (پاله) و چهند سه د نیره (که له ههنگ) پیک ها تووه.

یهکهم: شاههنگ (شاژن، میر، شاه، الملك، Queen):

۱- تاکه سهردارو فرمانره وای پوره که یه، به نه مانی نهو، پوره که له ناو ده چیت.

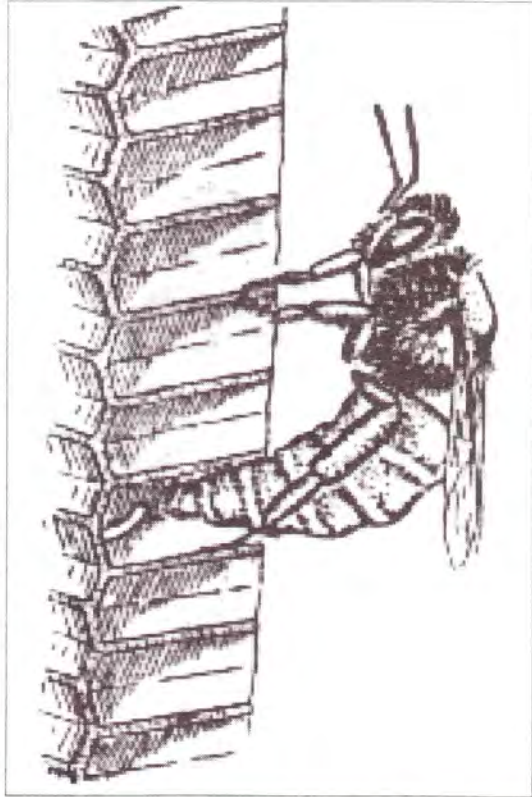
سؤوری ژبانی شاههنگ و پالو کلههنگ (تربیه النحل د. عبدالحسین)

ههنگ به خێوکردن

۲- دایکی پوورهی ههنگه که به، هه موو تاکه کانی دیکه ی پووره که له گه رای (هیلکه) ی نه و په یدا ده بن.

۳- به جهسته له گشت تاکه کانی دیکه ی پووره که مه زنتره و درێژ و باریک و بال کورته.

۴- چزویکی که وانه یی هه به، بو به رگری کردن له خووی و پیوه دانی سازنه کانی دیکه به کاری دینیت، که سازن پیوه ده دات به خووی نامریت به پیچه وانه ی کاره که ره کان له بهر ده رهاتنی چزوه کانیان له کاتی پیوه دانه ده مرن.

شاههنگ گه را داده نیت (تربیه النحل د. عبدالحسین)

۵- له هیلکه ی پیتین دراوو خانووی تایبه تی په یدا ده بیت، به درێژایی ته مه نی خوړاکی شاهانه ده خوات بو به نزیکه ی ۴-۷ سال ده ژیت، له به هار اندا له روژتیکا ۱۰۰۰-۲۵۰۰ گه را داده نیت به تایبه تی له سی سالی به که می ته مه نیدا.

۶- سووری ژیانی ۳ روژ هیلکه به، ۵ روژ کرموکه به، ۷ روژ پیوپایه له ناو خانووی شاهانه ئینجا ده بیتته سازاده. شاههنگ فوړمونه کان ده ریژیت تا پالنه کان پتر خواردن بده نه شاههنگه که، پتر بنه مامیتوه کان دروست بکه ن گه شه کردنی هیلکه دانی پالنه کان راده گریت، بو که لخواردن نیره کان بانگ ده کات.

دووهم: کاره کهره کان (پالنه کان، الشغالات، Workers):

به ژماره زورن و به جهسته بچو و کن، میینه ی ناته و اون، زور کار او که م
ته مه نن، له هیلکه ی پیتیندراوی ناو چا قگه بچو و که کانه وه په پیدا ده بن،
گشت کاره کانی دهره وه و ناوه وه ی پوره که یان له نه ستویه جگه له پهرین و
گهرادانان)

له به هاران
ته مه نیان به ک
مانگه و
له زستاندا
نزیکه ی سی
۲-۴ مانگه.
ژماره یان له
شانه یه کدا
نزیکه ی ۱۵-
۶۰ هه زاره
له (۳)
هه فته ی
یه که می
ژیانیدا به لاه
داده ندرین و
کاری ناو
شانه ده که ن،
دواتر ده که ونه
دهره وه.
۱- شیله ی
گولّ ده مژن و
ده ی که نه
هه نگوبن، میو
دروست
ده که ن.

کاتیک وینه دهرت (Die Honigbiene)

ههنگ به خێوکردن

۲- هه لاله‌ی گولان کۆده‌که نه‌وه و ده‌یئاخنه سه‌به‌ته‌ی جووت قاچی دو‌وه‌یان و ده‌یه‌یتنه‌وه ناو شانه‌کانیان و دای ده‌که‌ن، یا وه‌ک خۆراک به‌کاری دین یا له‌گه‌ل هه‌نگوین تیکه‌لاوی ده‌که‌ن و نانه‌هه‌نگی لی دروست ده‌که‌ن و ده‌رخواردی کرمۆکه‌کانیان ده‌ده‌ن.

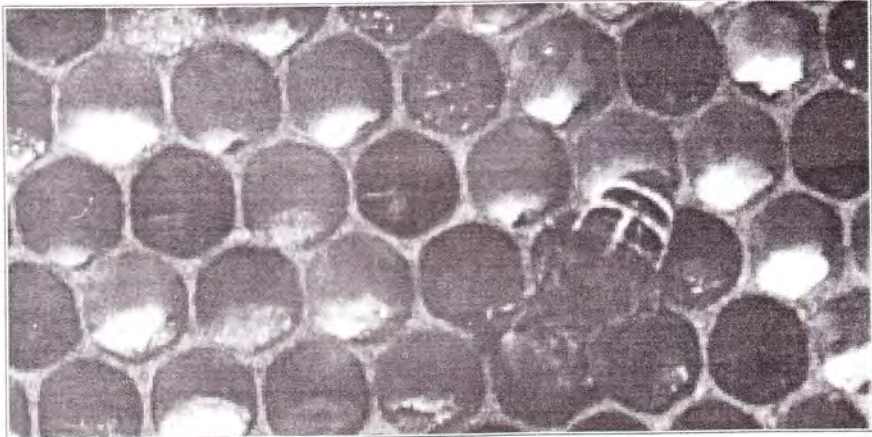
۳- خۆراکی شازن و نیره‌کان و به‌چه‌کان ئاماده‌ ده‌که‌ن و پێشکه‌شیان ده‌که‌ن و خزمه‌تیان ده‌که‌ن.

۴- په‌پکه‌ میوه‌کان و چاگه‌کان (که‌رکه‌شان) دروست ده‌که‌ن سه‌رپۆش بو‌چاوه پر هه‌نگوین و قۆزاخه له‌ناوه‌کان ده‌که‌ن، ئاوکیشی ده‌که‌ن و پرۆپۆلس کۆده‌که‌نه‌وه.

(پرۆپۆلس: (به‌رمیۆ) بریتییه له‌مژراویکی که‌تیره‌یی جه‌وی، صمغ) هه‌نگ له‌روه‌ک کۆی ده‌کاته‌وه‌وه کون و که‌له‌به‌ری شانه‌ی پیده‌گریته و وه‌کو ده‌رمانبیش به‌کار دیت.

۵- په‌له‌ی گه‌رمی گونجاو بو‌ژیانی ناو شانه‌ ده‌پاریزن، بو‌فینک کردنه‌وه ئاو ده‌پارژین و به‌باله‌کانیان باوه‌شین ده‌که‌ن و هه‌وا گۆرکێ ده‌که‌ن، بو‌گه‌رم کردنه‌وه‌ش کۆده‌بنه‌وه‌وه یه‌کتر داده‌پۆشن.

۶- شازنه‌که‌یان خاوین راده‌گرن و بو‌پاریزگاری کردنی شانه‌که‌یان خۆیان به‌خت ده‌که‌ن... سووری ژبانی ۳ رۆژ هیلکه‌ی پیتیندراوه له‌ناو چاگی پاله‌کاندا، ۶ رۆژ کرمۆله‌یه ۱۲ رۆژ پیتوپایه.

کاره‌که‌کان له‌تێو شانه‌دا (Die Honigbiene).

دۆزینه وهی بری کۆکراوهی شیله و هه لاله ی گولان له لایهن پاله کانی
 پووره ههنگیک له رۆژتیکه به هاری دا
 ۲۰ ملیگرام هه لاله × ۱۰ کاروان × ۶۰۰۰ پاله ی ده رچوو = ۱۲ کگم هه لاله
 ۴۰ ملیگرام شیله × ۱۰ کاروان × ۶۰۰۰ پاله ی ده رچوو = ۲۴ کگم شیله

سییه م: که له ههنگ (نیره، کرمۆزه، ههنگه بۆله که ههنگ، الذکور Drones)؛

کورت و نهستوو روو بی چزووه، چه ند تاله موویکی له کۆتایی سکی دا
 ههیه، پیکهاته ی لهشی به جوړتیکه که ناتوانیت جگه له چاکردن
 (په رینه) شازن ههچ رۆلێکی تر ببینی، بۆیه له دوای نه نجامدانی
 ئه رکه که بیان، ئه م ته مه به ل و زۆر خۆرانه ده بنه بارێکی گران به سه ر
 کاره که ره که نه وه و نه وانیش خۆراکیان لی که م ده که نه وه، که خۆراک که م
 بیته به ده ریان ده نین و ده یان کۆژن. سووړی ژیا نی سێ رۆژ هیلکه ی
 نه پیستیندراوه له ناو چا فگی نیره کان، ۶ رۆژ کرمۆکه یه، ۴ رۆژ له نیو
 قۆزاخه یه ئینجا ده بیته نیره ی ته واو بو ماوه ی (۳-۶) مانگ ده ژیت
 له شانیه که دا نزیکه ی هه زار نیره هه یه.

هۆی جیاوازی نیوان تاکه کانی پووره ی ههنگ:

وهک گوتمان هه موو تاکه کانی پووره ی ههنگ له گه رای شازنیک پهیدا ده بن،
 هۆکاری جیاوازیان ده گه رته وه بو:

۱- جوړی هیلکه: که که له ههنگ به شازندا ده فسیت، شازن
 ده توانیت دوو جوړه گه را دا بنیت.

ا- گه رای پیستیندراو، که گه میتی نیرو می (که له ههنگ و شازن) ی
 تیدایه، که ده تروکیت شازن یا کاره که ره ی لی ده که ویتته وه هه رگیز نابیتته
 که له ههنگ.

ب- گه رای نه پیستیندراو (ته نها گه میتی مییه گه میتی نیره ی به ر
 نه که و ته وه) ئه م جوړه گه رایه ته نیا که له ههنگی لی ده که ویتته وه.

۲- جوړی خۆراک:

ئه و کرمۆکه ی به درێژایی ته مه نی (ماوه ی ۵ رۆژه) ته نها خواردنی
 شاهانه ده خوات ده بیته شاههنگ. که میینه ی ته واوه ته مه ن درێژو
 زاوژی که ره. به لām ئه و کرمۆکه ی بو ماوه ی سێ رۆژی یه که می ته مه نی
 خواردنی شاهانه ده خوات و دوو رۆژی دو اتربش نانه ههنگی ده دریتتی

دهبیتته کاره کەر (مییڤنه‌ی ناتەواوه، تەمەن کورت و نەزۆک) ه بەلام کرمۆلە‌ی نێره ۳ رۆژ خواردنی شاهانە و سێ رۆژ نانەههنگی دەدریتتی.

۳- جووری خانوو: (ئەو چاڤگە‌ی گەرای لەناو دادەندریت و کرمۆکە‌ی لەناو پەرورەدە دەکریت) خانووی شازن شیوه و قەوارە‌ی دانە فستقیکی ههیه، خانووی کاره کەر و که لههنگ بریتییە له چاڤگی ئاسایی، خانووی نێره که میک له خانووی کاره کەرەکان گەرورەترە، قۆزاخە‌کەشی بەسەرپۆشیتیکی قووج دادەپۆشريت بەلام قەپاخی سەر قۆزاخە‌ی پالەکان راست و راستە.

پهرین و چاکردن و گه‌رادانان

دوای تێپەرپوونی ۲-۵ رۆژ بەسەر دەرچوونی پاکیزە شا (ئەو شازادە‌ی هیشتا نێره‌ی لی نەپەرپوه) لەنیو خانووی شاهانەدا، لەرۆژتیکی خۆش و سامال و بێ رەشەبا، لەشانه دیتەدەر و بەئاسماندا دەفریت، لەکاتی فرینە‌کەیدا جوهر دەنگیکی تاییه‌تی ههیه گشت نێره‌کانی هه‌موو شانە‌کانی ناوچه‌کە ئاگادار دەکاتەوه، که لهههنگە‌کان دەرورۆژین و دەفرن و بەدوای دەکه‌ون، شازادە بەره و قولایی ئاسمان دەفریت و که لهههنگە‌کانیش پێشپڕکییانە کامه‌یان بیتی زوا (واته هه‌لبژاردنی باشتربیان تا باشتربین نه‌وه‌ی لی بکه‌ویتته‌وه)، له‌ئاکامدا به‌هێزترین نێره ده‌یگاتی و پێیدا ده‌فسیت، ئەندامی نێرینه‌ی که لهههنگ لەناو لەشی شازن به‌جی دەمی‌نیت و که لهههنگە‌کە دەمریت و شازنە که له‌خواردوو هه‌کەش بو‌شانە‌ی خۆی ده‌گەریتته‌وه، ئەم کرداره ۱۰-۳۰ خوله‌ک ده‌خایه‌نیت، شازن تووی نێره‌کە له‌تووره‌گه‌یه‌کی تاییه‌ت که به‌لوله‌ی هیلکه‌دانەوه به‌ستراوه هه‌لده‌گریت، ئەم تووه به‌دریژی تەمەنی شازن کارا دەمی‌نیتته‌وه و بو‌پیتاندنی هیلکه‌کانی به‌کاری دینیت، واته شازن له‌ژیانیدا یه‌کجار که‌ل ده‌خوات. دوای گه‌رانه‌وه‌ی له‌گه‌شتی بو‌کایه‌تی و چاکردنی به‌ماوه‌ی (۲-۳) رۆژ ده‌توانیت گه‌را دابنیتته‌ ناو چاڤگه‌کان شازادە بچوکترو بزیتوره له‌شازنی که له‌خواردوو.

بهشی دووهم

ههنگه‌لان و پيداويستيه‌کانی

ههنگ به خيوکردن

کهرسته‌کانی ههنگه‌وان (مستلزمات النحال Beekeeping equipments):
۱- پۆشاکيک (بدله) بۆ خوۆ پاراستن له پيروه‌دانی ههنگ.

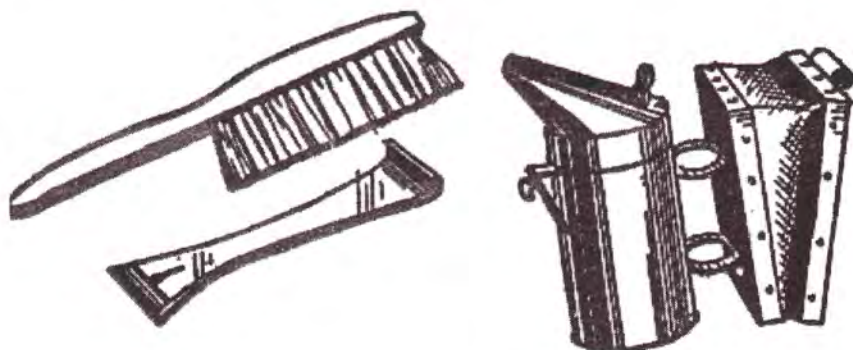
۲- رووپۆشکيک که له تيل يا نايلون دروست کراوه، له گه‌ل کلاويک ده‌کريته سهر بۆ پاراستنی سهر و ده‌م و چاو.
۳- جووته ده‌سته وانه‌يه‌ک.

۴- دوکه‌لده‌ف، بۆ دوکه‌لدانی (قانگ دانی) ههنگ له کاتی پشکيني شانه‌کاندا تا ههنگه‌کان ئارام بکاته‌وه و هار نه‌بن، بۆ دوکه‌لدانی په‌رۆ يا ته‌پاله‌ی له‌ناودا ده‌سو‌تیندریت، به‌لام نايیت په‌رۆی له‌خوری دروست کراوی له‌گه‌ل دايیت چونکه ده‌بيته هۆی هه‌لچوون و روژانی ههنگه‌کان.

۵- سه‌ندوقی شلخه (گرد) بۆ گرتنه‌وه‌ی شلخه به‌کار دیت.

ههنگه‌وان

کهرستهی کارکردن

۶- دهفرهکانی خوږاک دان، دهفریکن بو خوږاک (شهکراو) پیدانی ههنگ له کاتی پتووست دا به کاردین.

۷- فلچهیهکی نهرم تا ههنگهکان بهبی تازاردان لهسهه پهپکه میوهکان لابدهین.

۸- نوپلیکی بچووک (لههاز، عتله) له کاتی پشکنینی شانەکان به کاردیت.

کهرستهی پتووستی ههنگهوان بو گواستنهوهی پووهری ههنگ له شانەیی خوّمالییهوه بو شانەیی نوئی (لانگستروس):-

۱- شانەیهکی نوئی یهک نهۆمی.

۲- کیردیککی (چهقۆ) دریژ بو برینی پهپکه میوهکان.

۳- مشاریک بو برینی شانە خوّمالییهکان.

۴- فلچهیهکی نهرم بو لادانی ههنگهکان لهسهه پهپکه میوهکان.

۵- چهنگالیکی دریژ بو بهرزکردنهوهی پهپکه میوهکان.

۶- دهفریک بهسهه ریۆشهوه، گهر پتووست بو پهپکه پر

ههنگوبنهکانی تیده کریت.

۷- پارچه کوتالیکی سپی، له ژیر شانە خوّمالییه کهوه راده خریت تا

شاژن (میری) لهسهه بدۆزیتتهوه له کاتی کهوتنیدا.

۸- سندوو قیچی بە تالّ یا کورسییەک، لە کاتی گواستنه وەدا، شانە خۆمالییە کە دەخریتە سەر.

۹- داوی بەن (سوتلی، بەنی جوت) بۆ بەستنی پەپکە مێوێکان لە سەر پەروازەکانی شانە نوێیە کە.

هەروەها کەرەستە تاییبەت بە پەروەردەکردن و گواستنه وەدی شاهەنگان کەرەستە دیکەش کە تاییبەتە بە هەنگوین بربنە وەو هەنگوین بربنە وەو زنگ کردنی هەنگوین دواتر باس دەکرتن.

خەلیف

جۆرەکانی شانە هەنگ (انواع النحل) Hives:-

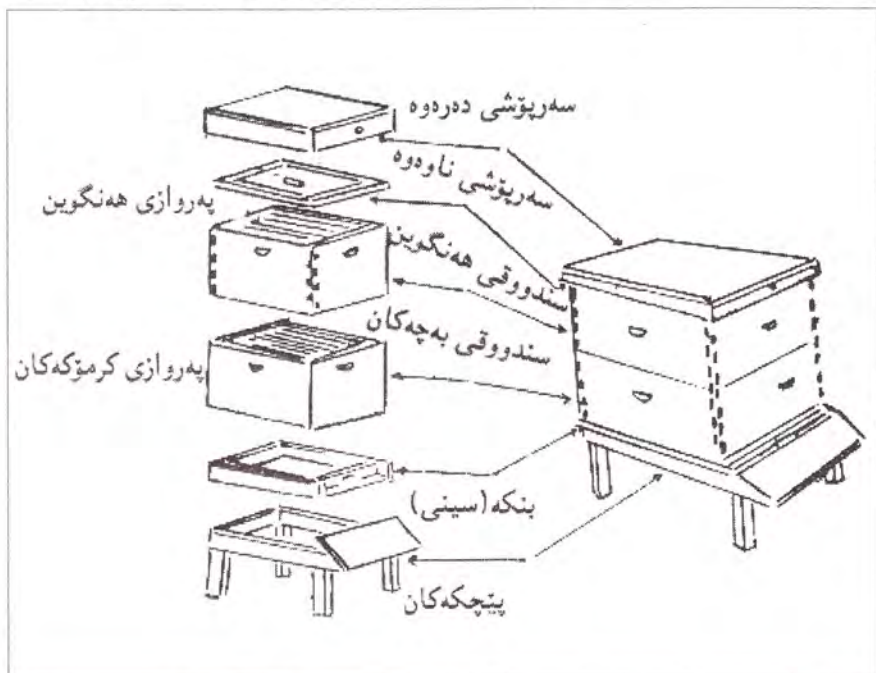
شانە هەنگ (خەلە، خەلیف، کوورە، پلوور، شار) ئەو شوێنە یە کە پوورە هەنگی تیادا دەژییت و کەرەشان و ئەستوورک و چاڤگی لە ناودا دروست دەکات و هەنگوین و هەلالە هەنگی تیادا کۆدە کاتە وەو زاوژی لە ناو دەکات.

گرنگترین جۆرەکانی شانە:

یە کەم (شانە خۆمالی، خۆولاتی): بریتییه (قەرتالە، سەبەتە) یە کە لە شورەدار یا پووش یا کۆلکەدار یا قوری سورکراوێ دروست دەکرت بە قور سواخ دەدریت، شێوێ کە قوچەکییه، سەرە باریکە کە کونیک یا چەند کونیک بچووکی تیدایە هەنگ هاتووچۆی بە ناودا دەکات. سەرە کە دیکە بەرینترەو نەگیراوه، پاش شەلخە هەنگ تیکردن بە پەرۆ و شت دەگیریت. بە کارهینانی ئەم جۆرە شانانە لە جیهاندا باویان نەماوه لە بەر ئەو هە:

۱- شانە کە یە ک پارچە یە و کەرەشانە کە لە ناودا چەسپ دەکرت، بە بی تیکدانیان ناتواندریت شانە و پوورە هەنگە کە پیشکندریت.

۲- کە نە تواندریت شانە و پوورە هەنگە کە پیشکندریت کە واتە نازاندریت هەنگە کە تووشی چ دەردیک هاتووێ یا ناتوانی بە باشی دەردەکانی قە لاچۆ بکە، یا کەم و کورتیه کانی بۆ چارەسەر بکە، بۆبە زۆر جار پوورەکان لە ناو دەچن.

شانهی لانگستروس (تربیه النحل و انتاج العسل د. قاسم محمد)

۳- ههنگوینی دهست کهوتی ناو ئەم شانانه زۆر کهمه، گەر له گه‌ڵ بهرهمی شانه نوێیه‌کان بهراورد بکریت، چونکه ناتواندریت بنه‌مای میوی دهستکردی بۆ دابندریت، جگه له کهمی ههنگوینه‌که، پاک و ساده‌ش نییه، چونکه تیکه‌لی هیلکه و کرم و هه‌لا‌له ده‌بیت.

شانهی نوی: زۆر جۆری ههیه به‌لام به‌ناوبانگترین (لانگستروس) ه که زانای ئەمریکی لانگستروس له‌سالی ۱۸۵۳ز دروستی کردووه پاش دۆزینه‌وه‌ی مه‌سافه‌ی ههنگ (که بریتییه له ۰.۸۵) سم ماوه‌ی نیوان خه‌پله هه‌نگوینه‌کان، که ههنگ ئەم ماوه‌یه به‌بێ زیاد و کهم داده‌نیت و له‌نیوانیاندا ده‌جولێته‌وه و هاتووچۆ ده‌کات و کاره‌کانی خۆی ئەنجام ده‌دات) هه‌ر نهۆمیکی شانهی لانگستروس (۱۰) په‌رواز ده‌گریت که ماوه‌ی نیوانیان ۰.۸۵ سم ده‌می‌نیته‌وه پاش دروست کردنی چاڤگه‌کان.

ئەم شانەیه لەم بەشەنە پێکھاتوو:

ا- شانە هه لگر: چوارچێوهیهکی لاکیشەیی لەدار دروست کراوه، چوار پێچکەکی ههیه بەرزی هه ر یه کێکیان نزیکه ی (۲۰) سم، ده پی فرینی (فرگه) ۱۲×۴۲ سم له لای پێشه وه هه یه.

ب- سینی: لەدار دروست کراوه، شێوه کە ی لاکیشەییە و ده خریتە سەر کورسی و ده بیته ژیر خانی سندووقی پهروه رده کوردن، بۆیه هه مان درێژی و پانی هه یه و دوو لیواری هه یه (لیواری زستانه ی ۶۳ ر. سم و لیواری هاوینه ی ۲۵ ر. سم).

ت- سندووقی پهروه رده: سندووقیکی داری لاکیشەییە، سەر و ژیری کراوه یه و ده خریتە سەر سینی، جیگه ی (۱۰) پهروازی له ناودا ده بیته وه له سەر ئەم پهروازانه پاله کان چاڤگه کان دروست ده کهن که سازن گه رایان له ناودا داده نیت و کرمۆکه کانیان له ناودا پهروه رده ده کريت، ههروه ها هه لاله ی گوڵ و ههنگوینیان له ناودا هه لده گیریت پێوانه ی سندووقه که له ناوه وه را ۳۵ ر. ۶×۸ ر. ۳۶×۹ ر. ۲۴ سم.

ث- سندووقی ههنگوین: وهکو سندووقی پهروه رده کورده به لام بهرزیه که ی که مته ره، له سەر ئه ویش داده ندریت به لام له نیوان ههردووکیان ناوبریک داده ندریت، ناوبره که له لاستیکی کون کون یاتیل دروست ده کريت تا رینگه به هاتووچۆی کاره که ره کان بدات و به هۆی گه وه یی جهسته ی سازنه که شه وه ناتوانیت بپه ریته وه و بچیتته نهۆمی ههنگوینه وه که واته ههنگوینی شانە ی لانگستروس کرم و هه لاله ی تیکه ل ناییت و خاوین و ساده یه نهۆمی هه وا گوړکێ له سەر نهۆمی ههنگوینه وه داده ندریت.

ج- پهرواز (چوارچێوه، الاطارات): - چوارچێوه ی لەدار دروست کراوه درێژی و پانی ۲۳ ر. ۶×۴۷ سم و زمانه که شی ۲ ر. ۱ سم، له مسه ر بۆ ئه و سه ری چوارچێوه که چوار تال یا پتر رایه لی ته لی تایبه تی داده ندریت بۆ راگیرکردنی بنه ما مبه وه کان.

ح- سه رپۆشی (سه رقایی) ناوه وه ی شانە: - له داری ته نک دروست کراوه کونیکی له ناوه راست دایه و چوارچێوه یه کیشی هه یه.

خ- سه ره پۆشی (سه رقایی) ده ره وهی شانه (الغطاء الخارجی للخلية): - له داری پته و دروست کراوه، له ده ره وه به فافۆن یا ئاسن داپۆشراوه. کولانه یه که له پیشه وه وه یه که یکیش له دوا وه هه یه که به شیک هیلگ داپۆشراون.

د- ده رگای شانه: بریتییه له پارچه دارێک که درتیزییه که ی ۳۵۶ سم، دوو رووی هه یه، رووی زستانه یان کونیکی ته سکی ۲۵ سم تیدایه، رووی هاوینی کونه که ی ۱۱ سم و ئه ستوور به که ی ۲۵ سم.

ز- ناویره: ده په دارێکه هه مان پێوانه ی په روازی هه یه، ئه گه ر شانه له (۱۰) په روازه ندی تیدابوو بۆ ناویری به کار دیت.

گرنگترین سووده کانی شانه ی نوێ

۱- ده تواندریت به ئاسانی و به بێ تازاردانی پوره که شانه پیشکندریت و که م و کورتی و ده رده کانی بدووزریته وه و چاره سه ری بکریت و، خواردنی بدریت، قه لاجۆی ده رده کان بکریت.

۲- هه نکه وان ده توانیت به ئاسانی و به پێی پتویست نهۆم و په رواز بۆ شانه کان که م و زیاد بکات.

۳- به ئاسانی له شوینیکه وه بۆ شوینیکێ دیکه ده گوازریته وه.

۴- جگه له زۆری ده سه که وتی هه نگوین له م شانانه دا، هه نگوینه که ی زۆر پاک و نایابه، چونکه تیکه لی هیلکه و کرم و هه لاله ناییت هه ره که له شانه خۆمالییه کانا رووده دا.

۵- له م شانه نوێیانه دا ده تواندریت بنه مای مێوی ده ست کردیان بۆ دابندریت، که ده بیته هۆی زیاد بوونی به ره م، هه ره ها ده توانین مۆمی سالانی پیشتر دوو باره و سێ باره به کاربێنینه وه دوا ی چۆراندنه وه ی هه نگوینه که ی ناوی.

۶- ده تواندریت ریگه له شلخه دان (پوره دان) بگیریت، یا بمانه ویت پوره هه نگیک دابهش بکه یین و پوره ی نوێی له به هاردا، لی و ده بگرین یا له پایزدا چه ند پوره هه نگیک بکریته یه ک، ده تواندریت شاهه نگ بۆ پوره بی میره کان دابندریت، یا شاهه نگه که تره و پیرو بی به ره مه که کان بگۆردرین، یا درۆزنه دایکه له ناو بترین.

ههنگه‌لان (المنحل Apiary) و مه‌رجه‌کانی دامه‌زاندنی: -

ههنگه‌لان (کولیتی ههنگ، کولی می‌شا) ئەو شوپنه‌یه که ههنگی لی به خیتو ده‌کریت، ده‌بی‌ت ههنگه‌لان له‌سه‌ر بنه‌مای زانستی و له‌بار دامه‌زری‌ت.

بۆ دانانی ههنگه‌لان و ره‌چاوی ئەم خالانه‌ی خواره‌وه ده‌کریت: -

* پی‌ویسته ههنگه‌وان ئاره‌زووی به‌خیتوکردنی ههنگی هه‌بی‌ت و زۆریش بۆ پی‌وه‌دانی ههنگ هه‌ستی‌ار (حساس) نه‌بی‌ت.
* ههنگه‌وان ده‌بی‌ت لی‌زان و کارامه‌ی کرداره‌کانی ههنگ به‌خیتوکردن بی‌ت .

* به‌ژماره‌یه‌کی که‌م (۲۵-۵۰) له‌پووره ههنگ ده‌ست به‌کار ده‌کری‌ت ئینجا ورده ورده ژماره‌یان زۆرتر ده‌کری‌ت.

* پی‌ویسته پووره ههنگه‌کان له‌سه‌رچاوه‌ی باوه‌رپی‌کراو و دوور له‌نه‌خۆشی بک‌ردین.

* ده‌بی‌ت شوپنی ههنگه‌لان له‌ری‌گه‌ی هاتو‌و‌چۆ‌وه نزیک بی‌ت، تا به‌ئاسانی شتی بۆ به‌ی‌ندری‌ت و به‌ره‌مه‌که‌شی لی بگواستری‌ته‌وه.

* له‌سه‌رچاوه‌ی ئاوه‌وه نزیک بی‌ت به‌لای که‌میشه‌وه (۷) کی‌لو‌مه‌تر له‌ههنگه‌لانه‌کانی ده‌ووربه‌ری دوور بی‌ت.

* دوور بی‌ت له‌شوپنی که‌ دانیش‌توانی چ‌روپ‌ره، جی‌گه‌ی ئازهل به‌خیتوکردن، شوپنی ره‌شه‌با.

* نزیک کی‌ل‌گه‌ی کشتوکالی (ناوچه‌که به‌د‌ری‌ژایی سال گولی زۆری هه‌بی‌ت) تا ههنگ به‌ئاسانی هه‌لاله‌و شیل‌ه‌ی گولان کۆ‌کاته‌وه.

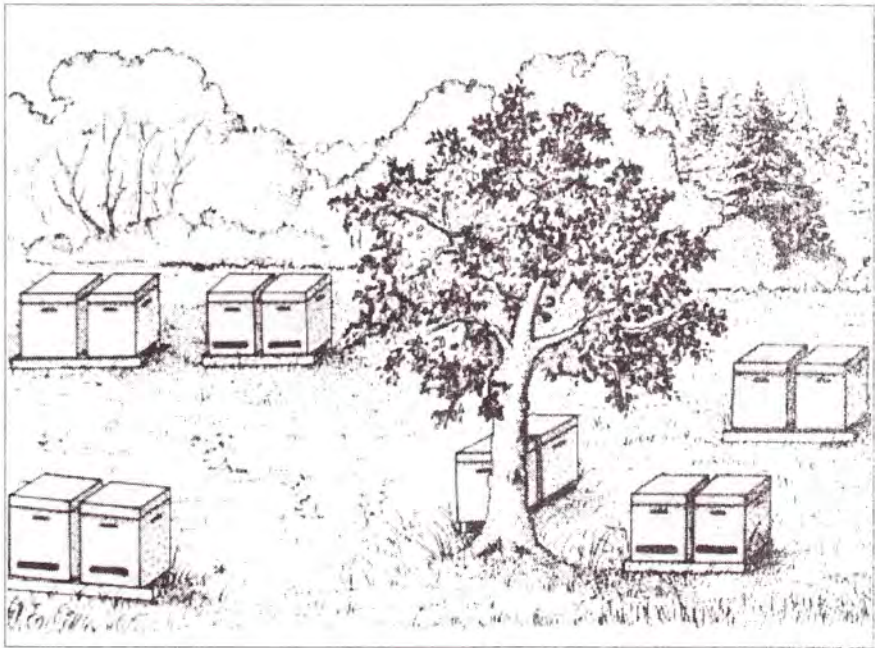
* که‌پ‌ری‌کی له‌بار دروست بک‌ری‌ت تا شان‌ه‌کانی له‌ژیر داب‌ندری‌ت و له‌سه‌رما و گه‌رما بیان پار‌یزی‌ت، هه‌روه‌ها ژوور‌یک دروست بک‌ری‌ت بۆ ئەم‌بارکردنی که‌ل و په‌ل و پید‌او‌ی‌ستی‌یه‌کان. ده‌توان‌د‌ری‌ت شان‌ه‌کان له‌ژیر داره‌گه‌لاوه‌ری‌وه‌کان داب‌ند‌ری‌ن.

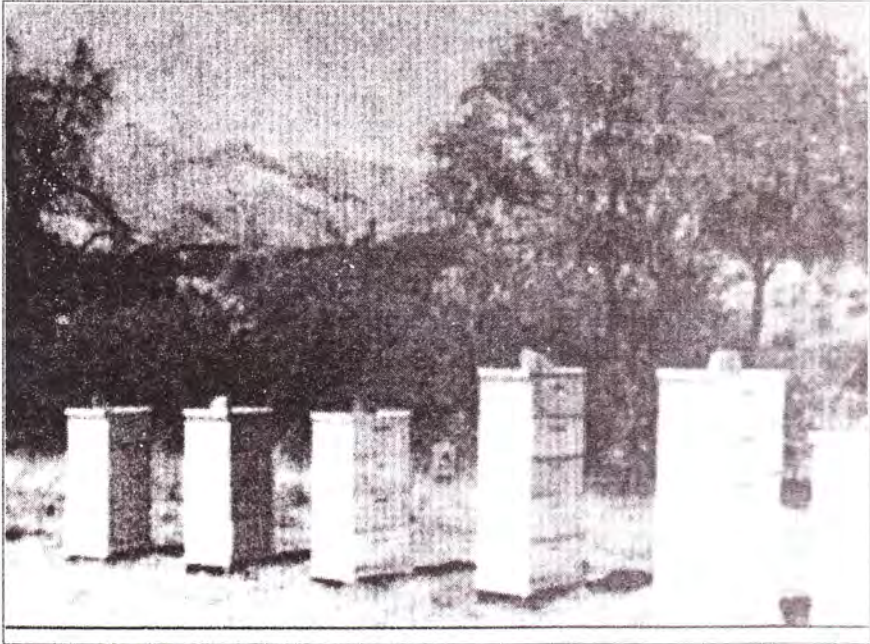
* رووی که‌پ‌ره‌که ده‌ک‌ری‌ته‌ خوارووی رۆژ‌ه‌لال‌ته‌وه.

نامه‌دهکردنی زهوی ههنگه‌لان: -

* زهوییه که راست ده‌کریت و ده‌کریتته سه‌کۆی درێژوکانی تا ئاو نه‌گاته شانه‌که. پانی سه‌کۆکه نزیکه‌ی (۲) دوو مه‌تر ده‌بیت.
* نیوانی سه‌کۆبه‌ک و سه‌کۆبه‌کی دیکه (۳) مه‌تره نیوان شانه‌یه‌ک و شانه‌یه‌کی دیکه ۲-۳م بیت و داری گه‌لا و ه‌ریوی ده‌چیندریت.
* په‌رژینیک له‌رووه‌کی گولدار له‌ده‌وری هه‌نگه‌لانه‌که ده‌پویندریت.
* داری باگیپه‌وه له‌و لایانه ده‌چیندریت که په‌شه‌بای لیوه دیت.
* پارچه زهوییه‌ک ته‌رخان بکریت بۆ چاندنی ئه‌و گولانه‌ی که هه‌نگه‌زیان لی ده‌کات.

ئهم گولانه‌ی که به‌شیله‌و هه‌لاله ده‌وله‌مه‌ندن و هه‌نگ ئاره‌زوویان ده‌کات و به‌گوپه‌ی کات و ساتی سال سه‌رچاوه‌ی به‌که‌لکن بۆ خۆراکی هه‌نگ و هه‌نگوبن دروست کردن.

• دانانی شانێ ههنگ له هارینه ههنگه لاتنا (Die Honigbien)

گهنگه کانیان:-

* ینگه دونیا، قهیسسی، باوی، ههلوچکه، گیتوژ، کرۆسک،
(ههرمی کیوبله) سیو، ههرمی، تری، کالیبتۆس، مورتک، گوله باخ،
رۆبینیا، ئه کاسیا...
* پاقله، کنیره، گاگۆز، خه رته له، توورۆکه، که رته شی (شه کرۆکه)،
دیکه زه رده، که لوغان، نیسک، نوک، ترشوکه...
* وینجه سیپه ره، گوله به رۆژه، بامیه، په مو، باینجان، ته ماته،
گهغه شامی، کونجی، کالهک، شووتی، ته رۆزی، کودی، نازناز،
خرنوک، هیرو، گوله روون، زۆربه ی گوله سروشتی و چیتندراوه کان.
تیبینی: گولی خه ربه نگ، گوگه م، ره زه زۆک: بو ههنگ ژه هرو
ترسناکن.

بهشی سییه م تهرکه کانی ههنگه وان

۱- پشکینی شانهی ههنگ (فحص خلایا النحل):
شانهی ههنگ بو تهو مه به ستانه ده پشکندریت:

شانه پشکین (Guide to bees)

* دلنیا بوون
له بوونی شاههنگ
له نیو شانهدا،
ته گهر شاههنگه که
نه بیندرا تهو بوونی
گهراو به چه له نیو
شانهدا بوونی سازن
دهسه لمین ههروهها
دلنیا بوون له ژماره و
کارکردنی پاله کان.
* گهر پیوست

بوو پهروازی
له ههنگوبن به تال
کراو یاخود نهومی
تر، بو شانهدا که زیاد
دهکریت.

* تهو پهروازو
نهومیانهی
له زستاندا
له پییداویستی
شانهدا که زیاد دهبن،
لاده برین و
هه لده گیرین.

* بۆ دلتیا بوون که خۆراکی تهواو له ناو شانە که دا ههیه، ئەمەیش ههنگوین و ههلاله دهگرێتهوه، ئەگەر کهم بوو دهتواندریت پهروازی پر ههنگوین و ههلاله له شانە بههێزهکانهوه بۆ دابین بکریت، یاخود شهکراوی بدریتی.

* بهش بهش کردنی پووره بههێزهکان بۆ چهند پوورهیهک، بهمهبهستی زۆرکردنی پووره ههنگهکان.

* به پێچهوانهوه گهر گهرهکمان بێ شانە که شلخه دهرنهکات، ئەوا خانووی شازادهکان لادهبهین و شازاده دهرچووه زیادهکان دهردههیندرین، یا دهکوژین، ههروهها کرم و قوژاخه ی نیرهکان دهکوژین.

* بۆ چاودیری کردنی شانە، لهتووشبوونی بهنهخۆشی و هێرشێ دوژمنهکانی ههنگ، وهک کرمی میو (مپه) گهر شانە که تووش بوو چارهسهری دهکریت و قه لاچۆی دهردهکان دهکریت.

* شانە لاوازهکان یا بێ شارنهکان لیک دهردین و دوو دوو دهکریته یهک و بههیز دهکریت.

* بۆ پاککردنهوهی پهروازو دیوارهکانی شانە لهشهمی زیاد.

* بۆ گواستنهوهی پهروازه پر ههنگوین و سهرمۆرکراوهکان بۆ نهۆمی بانهوه (نهۆمی ههنگوین) تا ئامادهبیت بۆ ههنگوین برینهوه.

کاتهکانی پشکنینی شانە ههنگ:-

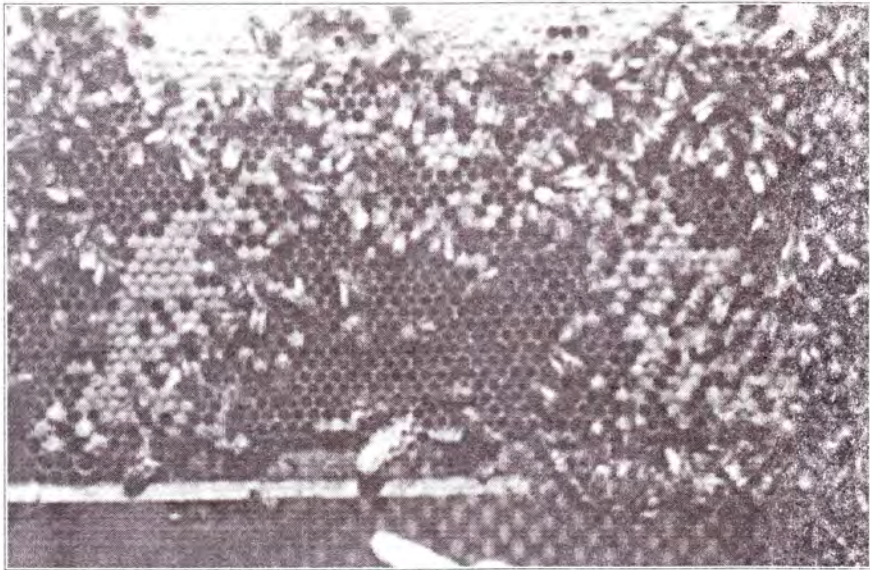
کاتهکانی پشکنین بهگۆبهری وهزری سال و کهش و ههوا و شوینه که دهگۆردریت، لهبههاراندا لهمانگی نهوڕۆزهوه تا مانگی جوژهردان، لهم ماوهیهدا کهش و ههوا بۆ ههنگ لهبارهوه ههلاله و شیلهی گولان زۆره، دوژمنه سروشتیهکانی کهمن، پووره زۆر کاراو چالاکه، ههر (۷-۱۵) رۆژ جارێک دهپشکندرین، بهلام لههاویناندا بههۆی گهرمای زۆر (که شیلهی گولان دهکاته ههلم) و دوژمنی ههنگ فرهیه، چالاکێ کهمتر دهبیت، پشکنین کهمتر دهکریتهوه، دهبیتته مانگی جارێک. لهپایاندا له ناوهراستی مانگی رهزبههر (ئیلول) تا سهرهتای مانگی بهفرانبار (کانونی ۱) ههنگ چالاک دهبیتتهوه ههر (۱۵-۲۰) رۆژ جارێک

ههنگ به خێوکردن

شانه کان دهپشکیتندرتین، کهچی لهزستاندا بههۆی ساردی ئاوو ههواو بێ چالاکی ههنگهوه، بهدهگمهن دهپشکیتندرتین، پشکنین لهروژتیکي خوش و بێ (با) و بێ باران ئه نجام دهدریت.

چۆنیهتی پشکنین:

ههنگهوان خۆی ئاماده دهکات و جل و بهرگی تایبهت دهپۆشیت، له لایهکی شانه کهوه دهوستیت (ناپیت له بهر ده رگای بوهستیت) بههۆی دوکه لدهفهوه له ده رگای شانه کهوه پووره که دوکه لدهدریت، له ئه نجامی دوکه لدانه که ههنگه کان ده کهونه ههنگوبن خواردن و جهسته یان گران ده بیت و هیمنتر ده بن، هیترش ناکه نه سه ر ههنگه وانه که وه (شه رانگیزنابن) به هیمنی سه ر قاپی ده ره وه لاده دریت، له کونی سه ر پۆشی ناوه وه را ههنگه کان که میک قانگ ده درینه وه، سه ر پۆشی ناوه وه ش لاده دریت، شانه که دوکه ل ده دریتته وه، (پتیبسته دوکه ل کردنه که یه کجار زۆر نه بیت که بیته هۆی وروژان و شیتگیری ههنگه کان) پتیبسته پشکینه ر هیمن و ده ست سووک بیت، هه ژاندن و

شانه پشکنین (Guide to bees)

جوولەیی بچووکیش یا مانەوێی شانە بەسەر کراوەیی بۆ ماوەیەکی زۆر دەبێتە هۆی هەلچوون و هاربوونی هەنگەکان کە دواتر ناتواندریت پشکنینە کە تەواو بکریت، دواي دوکەلدانی شانە کە هەنگەوانەکان پشکنینە کە هەنگا و بەهەنگا و تەواو دەکەن: -

۱- بەهۆی نوێڵە بچووکیە کە یەک یەک پەروازەکان لەیەکدی جیا دەکریتەو.

۲- پەروازێکی کەناری (پۆخەیی) لەیەک لەدوو تەنیشتهکانی شانە کە هەلدهگیریت، تابواری پشکنینی پەروازەکانی دیکە ی هەبیت.

۳- پەروازەکان لەبان شانە کەوێ دەپشکیندرین لەسەر باری بەرینی و نەختیک بەلاریبەوێ رادهگیریت، نەبادا شاهەنگ بکەوێتە سەر زەوی و بگەوتیت.

۴- گەر گەراو کرمۆکەکان لەناو چاڤگەکان دیتران، ئەو بەلگە یە بۆ هەبوونی شاهەنگ، پتویست بەدیتنی ناکات.

۵- کردارە باسکراوەکانی سەرەوێ بەوردی و بەوشیاری و بەدەسگەرمی جێ بەجێ دەکرین.

۲- گواستنەوی پووری هەنگ لەشانە خۆمائییهکانا بۆ شانە نوێ: -

* شانە خۆمائییه کە بەرز دەکریتەوێ لەتەک شوێنەکە ی خۆیا لەسەر سندوقێک دادەندریت.

* شانە یەکی نوێی بەتال دەخریتە شوێنی پێشتری شانە خۆ ولاتییه کە.

* بەرگی گونیه و پارچە پەرۆکەکانی شانە خۆ ولاتییه کە دادەندریت و لادەدریت.

* لای پشتەوێ سەبەتە کە (لای بەرینی شانە خۆ ولاتییه کە) دەکەیتەو.

* بەهۆی دوکەلدەفەوێ لەلای پشتەوێ شانە کە دوکەلدەدریت، تا هەنگەکان نەوروزین.

* بەمشاریک یا مقەسیک لەلای پشتەوێ، تا ئاستی دوا پەپکە میو، سەبەتە کە دەبدریتەو.

* به کٲردٲٲک په پکه مٲوه کان په ک له دواى په ک ده برٲن و به ده دست يا به چنگال دهردٲن.

* ئەو په پکه مٲوانه‌ى ده برٲن و دهردهٲندرٲن، بۆ دٲتنى سازن به ووردى ده پشکٲندرٲن، ئە گهر سازن بٲندرا، زۆر به ورباى و به هٲمنى په پکه مٲوه که ده خه ٲنه سه ر چوارچٲو (په روازه) ه ئاماده کراوه که و ده بٲه ستٲن و ده ٲخه ٲنه ناو شان ه نوٲٲه که وه.

* په پکه مٲوه کان ده خرٲنه سه ر چوارچٲوه کان و ده به سترٲنه وه، پٲوبسته به هه مان ئاراسته بن که له ناو شان ه خۆمالٲٲه کاندا هه ٲان بوو، واته راست و چه پ يا سه روو ژٲٲر نه گۆردٲن.

* وا باشه ئەو هه نگانه‌ى له سه ر په پکه مٲوه کانن به هو‌ى فلچه په کى نه رم و به هٲمنى لابردرٲن و په که په که ئەو چوارچٲوانه‌ى که په پکه مٲوه کانٲان له سه ر ده به سترٲته وه، ده خرٲنه ناو شان ه نوٲٲه که وه.

* گهر له کاتى گواستنه وه‌ى په پکه مٲوه کانا سازن نه بٲندرا له رووکارى پٲشه وه و به ر ده رگای شان ه کۆنه که له ناو هه نکه کۆبووه کانا بۆى ده گهرٲٲن، که دۆزٲمانه وه به پارچه مٲوٲٲک به زانابى ده ٲخه ٲنه ناو شان ه نوٲٲه که وه (ده بٲٲ بزائٲن له ده ستدانى سازن يانى له ده دست چوونى شان ه که، گهر زوو چاره نه کرٲت). به لآم ئە گهر سازن هه ر نه دۆزرايه وه ئەو کاته شان ه خۆمالٲٲه که به رز ده کرٲته وه و له سه ر پارچه قوماشٲٲک ده ته کٲندرٲٲ و دووباره بۆ سازن ده گهرٲٲن، گهر دٲتمان ه وه به کارامه‌ى ده ٲخه ٲنه ناو شان ه نوٲٲه که وه.

* دواى ئەنجامدانى کاره که هه ر دوو سه ر پۆشى ناوه وه و ده رده وه ده خرٲنه وه سه ر شان ه که، شوٲنى کارکردنه که پاک ده کرٲته وه و ده شورٲٲت، هٲچ هه نگوٲن و مٲو له شوٲنه که دا ناهٲلدرٲٲت، تا نه بٲته هو‌ى و روزاندى هه نکه کان و بلاوبوونه وه‌ى کر مى مٲو

* بۆ ئەوه‌ى دلٲٲابٲن که سازن له شان ه که دا ماوه. دواى هه فته په ک شان ه که ده پشکٲنٲن، هه روه‌ها چه ند چوارچٲوه په کى له هه نگوٲن به تالکراو ده کرٲته ناو شان ه که وه.

* گهر شان ه که سازنى تٲدا نه ما بوو ده بٲٲ به زانابى سازنٲٲكى

پاکیزه یا که له خوار دو بو شانه که دابین بکریت و به ریگه یه کی هونه ری بکریته ناو شانه که وه.

* سه ره تای به هار، باشتترین کاته بو گواستن هوی ههنگ له شانه ی خو ماییه وه بو شانه یه کی نو، له کهش و هه وای له باری پایز بشدا ده کریت.

۳- دروست کردن و به کارهینانی بنه ما میوه کان: (الاساسات الشمعیه Comb foundation)؛- به کارهینانی بنه ما میوه کان روئی کاریگه ریان هه یه له په ره پیدانی ههنگ به خێوکردن و زیاد کردنی به ره مه که ی، ههنگ بو دروست کردنی یه ک کیلو میو (۲۰) کیلو ههنگوبین له ده ست ده دات، که ئه م بنه مایانه ده خرینه ناو شانه وه، ههنگ ته نه ا دیواری چاگه کان دروست ده کات بو گه رادانا ن و کرمۆکه به خێوکردن و ههنگوبین و هه لاله دا کردن.

ساز کردنی بنه ما میوه کان و چاپ کردنی بناغه ی چاگه کان:

که ره سه ته ی کار کردن: ده فری ئاو گه رم کردن، ده فری شه می توان دنه وه، دوو ئامانی دیکه بو ئاو تی کردن، پارچه شووشه یه ک له شیوه رووبه ری په رواز بیته، سه رچاوه یه کی گه رم کردن (ئاگر، هیزی کاره با) ئاو، تایت، شه می، ئامیری چاپ کردنی بناغه ی چاگه کان.

ههنگاوه کانی کار کردن:

۱- ئاو ده کریته ناو ده فرو ده خریده سه ر ئاگره وه.

۲- ده فری میو له ناو ئاوه گه رمه که داده ندریته و میوه که ی تی ده کریته و ئاوه که ده کولتیندریته.

۳- ئاوه که ده کولتیت تا شه میکه ده تویتته وه، تویتی (پیسایی) سه ر مۆمه تئاوه که ده گیریته و فری ده دریته، وا چاکه ئاوه که سارد بکریته وه تا پله ی گه رمی ده گاته ۶۵-۷۵ سه دی ئینجا کار له گه ل میوه که بکریته.

۴- ئاوی سارد که میک تایت ده کریته ناو ده فری کی دیکه ی ئاماده کرا و ئینجا پارچه شووشه که ده کریته ناو تایتاوه که وه و ده رده هیتندریت.

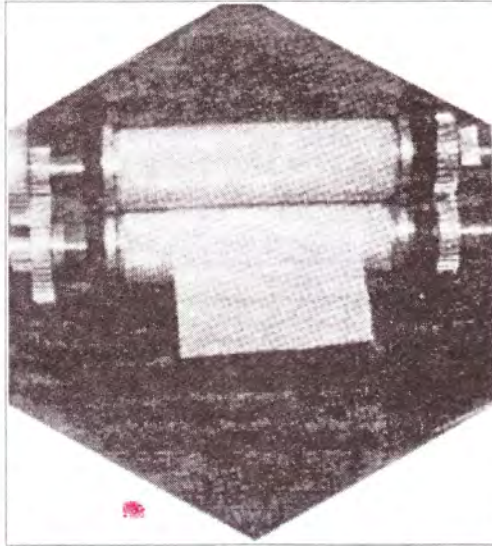
- 5- شووشه که دهخریته ناو شه می تو او هه که و ده رده هیندریته وه، دوو پیره میوی ته نک لهسه ر ههردوو رووی شووشه که دروست دهبن، تا بنه ما میوه که تهستورتر بیت، جاریکی دیکهش شووشه که دهخریته وه ناو میوه که و ده رده هیندریته وه.
- 6- شووشه که له تاوی ساردو خاوتینی ناو دهفریکی دیکه ی پر ئاو گراو (ئاوی بی کلۆر) هه لده هیندریته وه بو سارد کردنه وه ی یا ئاو پرژین ده کریت.
- 7- شه مای سه ر ههردوو رووی شووشه که داده که ندریت.
- 8- زیاده ی بنه ماکان ده پردیت.
- 9- بنه ماکان به گه رمایی هه لمی ئاو یا له بهر خووره تاو راگرتن... نهختیک گه رم ده کرین تا شه مه که نه رم ببیت و چا فگه کان به باشی لهسه ر مؤمه که چاپ بکرتن.
- 10- بنچینه میوه که دهخریته ناو ئامیری چاپ کردنی بناغهی چا فگه کان، دهخریته ژیر فشاریکی زوره وه تا بناغهی چا فگه کان به چاکی لهسه ر چاپ بکرت.
- 11- بو به کارهتینان یا هه لگرتن بنه ماکان دهخریته سه ربه که وه پاش ئه وه ی پیره کاغه زیکی ته نک دهخریته نیوانیانه وه تا به به که وه نه لکین.

چه سپاندنی بنه ما میو لهسه ر پهرواز:

که رهسته کانی ته ل بهستن و بنه ما چه سپ کردن:

- ده پ (لوحه) ی ته لکردنی پهرواز: شه پکه داریکه لهسه ر میزیک چه سپکراوه، لهسه ریکه وه خوخلوله یه ک هه به که ته لی تیا هه لکراوه ته وه، بهستنی ته لی رایه لی پهروازه کان سانا دهکات، که به ناو کونه کانیاندا تیده په ریت. پاش ئه وه ی به توندی راده کیشریت ته مسهرو ئه و سه ری ته له که به میخی باریک لهسه ر دوو دیواری به رامبه ربه کی پهروازه که ده به ستریته وه.
- ده پی چه سپکردنی بنه ما میوه کان: شه پکه داریکه به قه باره ی ناوه وه ی پهروازه کان، به پارچه په رۆکبکی تهستور داده پوشریت، بهر

له به کارهینانیان تهر ده کریت، تا له کاتی چه سپکردن میوی پیوه نه نووسیت. بنه ماکه ده خریتته سهر په رۆیه که وه و په رواز که ی ده خریتته سهر به مه رجیک تیله کانیان بکه ونه سهر بنه ماکه وه.

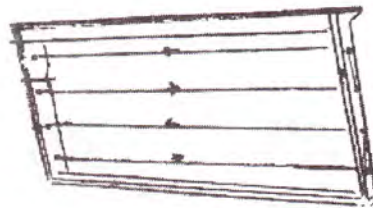
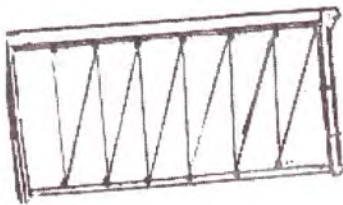

بنجینه میتر چاپکردن (تربیه النحل وانتاج العسل)

- ره وره وهی چه سپینه ر (خرخال) ی چه سپکردن (الدواسة) ره وره وهیه کی به ددانه یه درزیک ی له ناوه راست دایه تا له سهر تیله کان نه خلیسکیت،

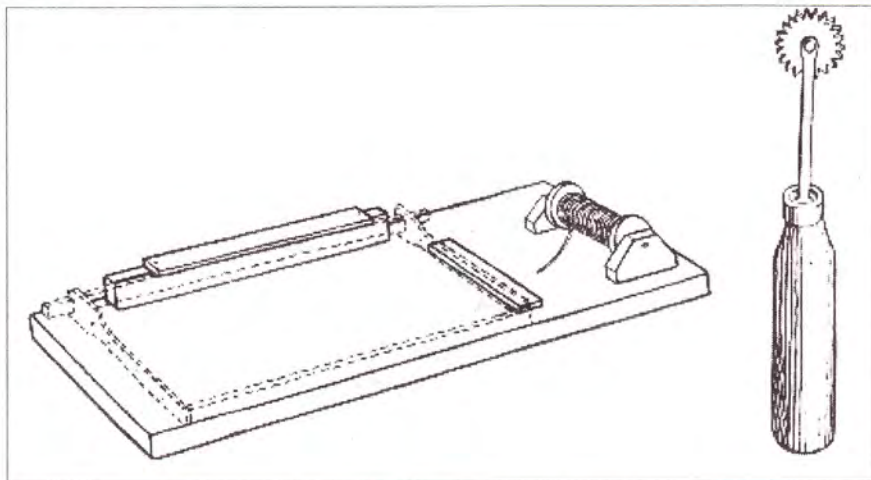
دهسک ئاسن ودهسگر داره. ده کریتته ناو ئاوی گهرم، تا گهرم دابیت ئینجا له سهر ته له کان داده ندریت و به داگرتنه وه ده هاژوریت تا ته له کان له ناو مومه که دا ختم (نقووم) ده بن و رای ده گرن.

زور ریگای دیکه هه یه بو به ستنی ته له و چه سپکردنی بنه ما میوه کان، باشترین ریگه، سه ریکی بنه ماکه ده خریتته ناو درزی په رواز که، بنه ماکه به که لینی رای له تیله کان تیپه ر ده کریت، به مه رجیک ته لیک بکه ویتته بانی و ئه وی ته کی بکه ویتته ژیری، ئینجا

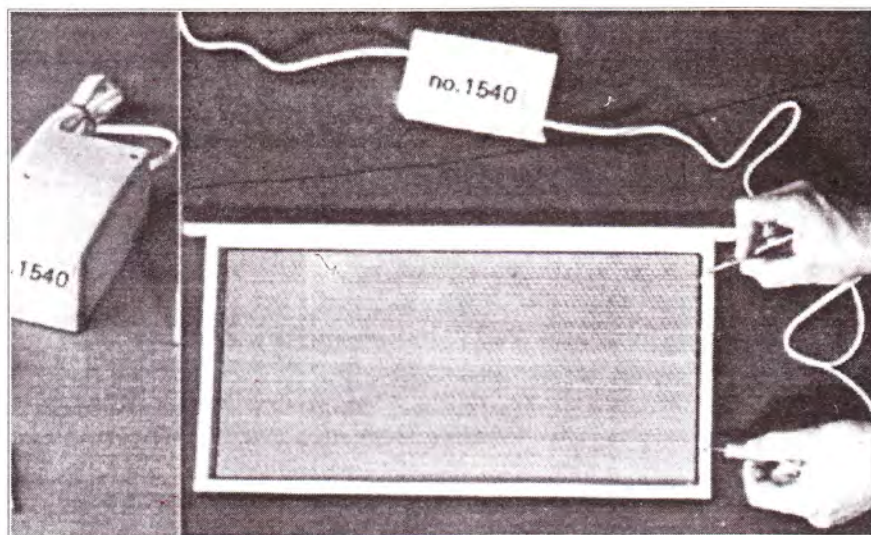
ته لکردنی په رواز (تربیه النحل وانتاج العسل)

مهنگ به خيوکردن

چسپکردنی بنچینه میو (تریبه النحل طبعه ۸)

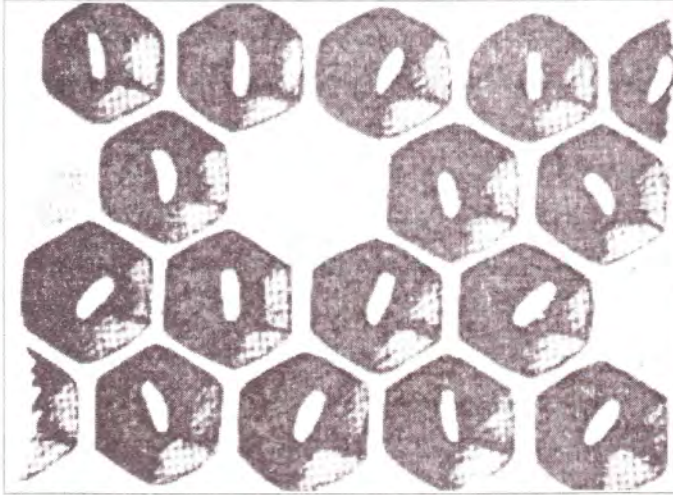
وهک پیشتر باسکرا، به ره وره وه که گشت ته له کان له ناو مؤمه که چه سپ ده کرین، بو پتر گیرکردنیان چند دلویه مؤمیک ده ته کیئدر بته سهر ته له کان.

پهروازی ناماده کراو (Haman)

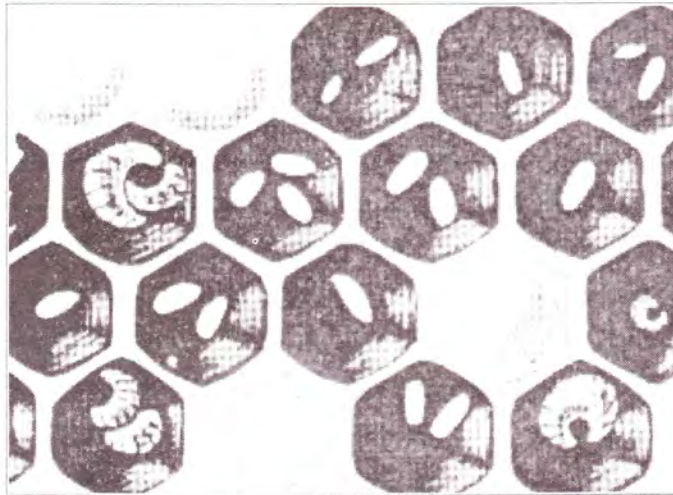
٤- درۆزنه دایکه (الام الكاذبه، Laying Workers)

درۆزنه دایکه کان کاره کهرن، که سازنی پوورهی ههنگ له ناو ده چیت و ناتوانن شاههنگیکی دیکه پهروه ده بکهن، ئەم کاره که رانه ده یانه ویت

گه رادانانی شاههنگ (تربیه النحل د. عبدالحسین)

به دانانی گه را شوینی سازن پر بکه نه وه، به لام چونکه گه را کان نه پیتیندراون ته نه ها که له ههنگیان لـئ ده که ویته وه ئەمـهـش شانه که

گه رادانانی دایکه درۆزنه (تربیه النحل د. عبدالحسین)

خیراتر به ره و نه مان ده بات، چونکه باری پووره ههنگه که گرانت ده کهن و ناتوانن هیهج کاریکی ده ره وه و نا وه وه ی شانه که ئەنجام بدهن.

نیشانه کانی بوونی درۆزنه دایک له شانهدا:

گهراکان به ناپرتیکی داده ندرینه چاڭگه کانه وه هه ندیك چاڭگ هیلکه یان له ناو داناندریت و هه ندیکی شیان پتر له یهک هیلکه ی له ناو داده ندریت گهراکان نه پیتیندراون بۆبه هه موویان ده بنه که له هنگ.

له ناو بردنی درۆزنه دایکه کان:

په روازی پر له هه نگرین و گهراو کرمۆکه ی به بی ههنگ له پووره به هیزه کانی دی وه ده گیریت و ده خریتته ناو شانیه کی به تال، به هه مان ئاراسته و له شوینی شانیه درۆزنه دایکه که وه داده ندریت. نه و شانیه درۆزنه دایکه که ی تیدایه، به گشت ناوه روکیه وه هه لده گیریت و بۆ ماوه ی (۱۰۰) مه تر له شوینه که ی خۆی دوور ده خریتته وه.

هه ردوو سه رووشی شانیه درۆزنه دایکه که لاده بردیت، یه که یه که په روازه کان به رز ده کرینه وه و له سه ر پارچه په روکیه که داده ته کیتن دین، گشت هه نکه کان ده که ونه سه ر پارچه په روکیه که وه. هه نکه داته کیتن دراوه کان ده فرن و ده گه پرینه وه شوینی خۆبان (شانه نوپیه که)، به لام درۆزنه دایکه کان چونکه هیلکه دانیان په ندماره وه له شیان قورس بووه ناتوانن بفرن، جی ده مینن، ئنجا قه لاچۆ ده کرین. که هه نکه که بۆ شانه نوپیه که ده گه پریتته وه له وانیه شازنیتکی نوی له گه را پیتیندراوه کان و کرمۆکه ته مه ن بچوو که کان په روه رده بکات. ده تواندریت په روازه کانی که به چه ی که له هنگ و گه رای دایکه درۆزنه ی تیدایه بکریتته ناو شانیه کی به هیزه وه، دوا ی کوشتنی به چه کان به به کاره ی تانی چه نگالیکه وه.

واچاکتره شازنیتکی بکریتته ناو قه فه سیکه وه و بکریتته ناو شانیه بی شازنه که....

۵- قه دهغه کردنی دزی وتالان له نیوان پووره ههنگاندا (السرقه، Robbing):-

دزی وتالان، بریتیییه له هیترش بردنی ههنگی شانیه کی، بۆ سه ر شانیه کی دیکه (به سه ردادان) به مه به سستی ههنگوین دزین و تالان کردن. پتویسته ههنگه وان نه م دیارده یه زوو چاره سه ر بکات، نه گینا ده بیته هۆی فه وتانی ژماره یه کی زۆر له ههنگه کان شاهه نگیشه وه.

نیشانه‌کانی دیارده‌ی دزی و تالان:

* ههنگه هێرش به‌ره‌کان له‌ده‌وری شانە به‌سه‌ر دادراوه‌که به‌ که‌وانه‌یی ده‌سوورپێنه‌وه‌و جووله‌و فرینیان نا ئاساییه، ده‌نگی‌کی تاییه‌تیان هه‌یه. دزه‌کان که‌ ده‌گه‌رپێنه‌وه به‌ئاسته‌م ده‌فرن چونکه‌ سکیان پر هه‌نگوین کردووه‌و قورساییان زۆر تر ده‌بیت.

* جه‌نگ له‌نیوان هێرش به‌ران و مالپاریزان له‌به‌ر ده‌رگای شانە په‌لاماردراوه‌که‌ روو ده‌دات.

* له‌به‌ر ده‌رگای شانەکه‌ هه‌نگی مردوو (کوژراو) ده‌بیندریت.

* تالانکاران زۆر به‌خێراییی ژماره‌یان زۆر ده‌بیت، له‌ لیواری سه‌رپۆشی شانەکه‌، له‌شی‌وه‌ی کورته‌ هێشوو خۆیان به‌یه‌ک‌دی‌وه‌ هه‌ل‌ده‌واسن.

هۆکاره‌کانی ئەم دیارده‌یه‌ ده‌گه‌رپێته‌وه‌ بۆ:

* که‌شیلە‌ی گولان له‌کێلگه‌دا که‌م بیت یا نه‌مینیت.

* شانە‌کان بۆ ماوه‌یه‌کی زۆر به‌سه‌ر والا‌یی بمپنه‌وه، یا له‌کاتی پشکینی شانە‌کانا په‌روازی پر هه‌نگوین له‌ده‌ره‌وه‌ی شانە‌دا دا‌بن‌دریت.

* ئە‌گه‌ر شانە‌کان هاوه‌یتز نه‌بوون، برێکیان هه‌نگوینی زۆریان هه‌بیت هه‌ندیکیان که‌میان هه‌بیت پووره‌ به‌هێزه‌کان (هێزی کاره‌که‌ریان زۆره) شانە‌ بی هێزه‌کان تالان ده‌که‌ن.

* ئە‌گه‌ر کون و که‌له‌به‌ر له‌شانە‌دا هه‌بیت یا نه‌هۆمه‌کانی شانە‌که‌ به‌رپێکی له‌سه‌ر یه‌کتر دان‌ه‌ندرتن.

* هه‌ندیک هه‌نگ، به‌ره‌گه‌زو ره‌چه‌له‌ک له‌هه‌ندیک‌کی دیکه‌ تالان کارو شه‌رانگیز ترن.

رێگرتن له‌دزی کردن:

بۆ که‌م کردنه‌وه‌ی ئە‌م دیارده‌یه‌ به‌م شی‌وه‌یه‌ چاره‌سه‌ری هۆکاره‌کانی ده‌کریت:

* پێبسته‌ شانە‌ هه‌نگه‌کان هاوه‌یتز رابگیرین.

* نه‌هۆمی شانە‌کان به‌رپێکی بخه‌رتنه‌ سه‌ر یه‌کتر، کون و که‌لین له‌شانە‌کاندا نه‌بیت.

* ههنگه كان برسی نهبن، كه شه كراو ده دریتته شان ههنگه كان پیتوسته له بهر اییدا بدریتته به هیتزه كان، ئینجا بدریتته كه م هیتزه كانه وه.
* له كاتی پشكنینی شان ههنگه كانا ده ست گهرم و هوشیار بین، له گه ل سهره لدان دیا رده ی دزی پیتوسته پشكنین بوه ستیندریت.

وهستاندنی دزی له كاتی روودانی دا:

* ته سكر دنه وه ی ده رگای شان به سه ردا رواه كه به كاغه زیا پووش...

* ده ورو به ری شان ههنگه به چری دوو كه لبدریت،، پروشكه ئاو پپرژیتته سهر ههنگه دزه كانه وه.

* گهر دزی كرده كه نه وه ستاو ته شه نه ی كرد، ده رگای شان هیتش بو كراوه كه داده خریت و بو شوینیتکی دیکه ده گواستریته وه دوای (۵-۱۰) كاتژمیر ئینجا ده رگاكه ده كریته وه.

۶- شلخه گرتنه وه: - شلخه دان پوورمدان، كوورمدان، التطريد (Swarming):

غه ریزه یه کی سروشتی ههنگه، ریگه ی زور بوونی پووره ههنگه كانه، چهند هوکاریتکی سروشتی كرده كه نه سهر پووره كه، له ئا كامدا شارته كوئه كه و ژماره یه کی زور له ههنگه كان شان ههنگه به جی دیلن و له سهر لکی داریک یا شتیکی دیکه ی دوور یا نزیکه شان كوئه كه ده گیرستینه وه و پووره یه کی نوی زیاد ده بیت.

هویه كانی شلخه ده رکردن

* شان ههنگه پر ده بیت له گه راو كرمو كه و ههنگوبن و هه لاله، هیچ شوینیتك نامینیت كه شارن هیلکه ی لی دابنیت، بوئه شان ههنگه جی ده هیلیت و به دوای جیگه یه کی دیکه دا ده گهریت.

* شلخه دان غه ریزه یه کی سروشتی ههنگه، ریگه ی زور بوون و زاوژی كردنی پووره ههنگه كانه.

* ههنگه نیتك پووره ههنگه به ره چه له ك چه ز له شلخه ده رکردن ده كه ن وهك ههنگی كرینبولی و ههنگی خو مالی.

* که ژماره‌ی کاره‌که‌ره گه‌نجه‌کان (پالّه به ته‌مه‌ن بچووکه‌کان) له ناو شانه‌دا زۆر ده‌بیت رژێنی خۆراکی شاهانه‌ی سه‌ریان کارایه‌و خۆراکیکی زۆر ده‌رێژیت، ناچار ده‌بن خانووی شاهانه دروست بکه‌ن، تا شازادان په‌روه‌ده بکه‌ن، که زۆرتر ئه‌م خۆراکه به‌کارده‌هێنن، له‌ئاکامدا چه‌ند شازاده‌یه‌ک له‌ناو شانه‌که‌دا په‌یدا ده‌بن که به‌یه‌که‌وه ناگونجێن.

نیشانه‌کانی شلخه‌ ده‌رکردن (علامات التطريد):-

أ: نیشانه‌ ده‌ره‌کییه‌کان:

- ۱- ژماره‌یه‌کی زۆری هه‌نگ دینه‌ ده‌روه‌ه، له‌به‌ر ده‌رگای شانه‌که به‌شێوه‌ی تۆپه‌ل ده‌بیندرین.
- ۲- هه‌نگه‌کان به‌شێوه‌ی بازنه‌یی ده‌فرن، که‌چی فرینی ئاسایی هه‌نگ به‌شێوه‌ی راسته‌هێله.
- ۳- هه‌نگه‌کان به‌گرانی ده‌فرن، چونکه‌ سکیان پر هه‌نگینه، هه‌ندیکیان له‌نزیک شانه‌که‌وه ده‌که‌ونه سه‌ر زه‌وی، له‌م کاتانه‌دا که‌م پێوه ده‌ده‌ن.

ب: نیشانه‌ ناوه‌کییه‌کان:

- به‌ر له‌شلخه‌ دان ئه‌م نیشانه‌ له‌ناو شانه‌ ده‌رده‌که‌ون:
- ۱- رێژه‌ی کرمۆکه‌کانی که‌له‌ه‌نگ له‌ناو شانه‌دا زۆر ده‌بیت و به‌په‌رش و بلاوی ده‌بیندرین، بۆ په‌رینه‌ شازاده‌ ئاماده‌ ده‌کړین.
- ۲- خانووی شازادان زۆر ده‌بن، به‌تایبه‌تی له‌سه‌ر رۆخی (لیتواری) ژێره‌وه‌ی په‌روازه‌کان ده‌بیندرین، گه‌ر که‌ش و هه‌وا له‌بار نه‌بوو بۆ شلخه‌ ده‌رچوون، چه‌ند شازن و شازاده‌یه‌کیش له‌نیو شانه‌که‌ ده‌بیندرین.
- ۳- کۆنه‌ شازن تووره‌و بی ئارام و شپه‌رزه‌ له‌سه‌ر په‌پکه‌کان ده‌خولیته‌وه.
- ۴- ژماره‌ی هیلکه‌ی پیتیندراو، به‌ره‌و که‌م بوون ده‌چیت، شازن یه‌ک دوو رۆژ به‌ر له‌شلخه‌دان له‌گه‌را دانان ده‌وه‌ستیت.
- ۵- پوره‌ هه‌نگه‌که‌ ده‌نگی تایبه‌تی (گشه‌ گشه‌)ی ده‌بیت، هه‌نگه‌وانی کارامه‌و شاره‌زا ده‌یناسیته‌وه.

چۆنیه تی شلخه ده رچوون:-

به ره شلخه ده رچوون، چه ند کاره که ریکی شاره زا، بۆ مه به سستی دۆزبنه وهی شویتیکی گونجاو بۆ گیرسانه وهی شلخه که، ناوچه که ده که پیتن و ده پیشکن، ئەم ههنگانه ده بنه رابه رو پیشه وهی شلخه که، به چه ند سه ماو جووله یه کی تایبه تی (ههنگ زمانی تایبه تی خۆبان هه یه، به فپین و به سه ماکردن یه کتر حالی ده کهن) ئاراسته و جیگه ی دیاری کراوی گیرسانه وهی شلخه که دیاری ده کهن، وهک زانیمان ههنگه ده رچوو هه کان به ر

وهستاندن شلخه (ابهات ودراسات... التطرید)

له رویشتنیان
سکیان پر
له ههنگین
ده کهن، زۆرتین
جار شلخه که له
کاتژمبیر (۱۰) ی
به یانیه وه تا
(۲) ی پاش
نیوه پۆ
ده رده چیپت،
ژماره یه کی زۆر
له کاره که ره کان
ده رده چن، ههنگه
رابه ره کان
پیشه وه یان
ده کهن، شارژیکی
چاک کراو و
سه رکر دایه تیان
ده کات، زۆربه ی
ئەم ههنگانه ی
ده گه ل شلخه

دهكەون تەمەنیان لەنیوان ۴-۱۳ رۆژە، لەوانەیشە هەموو تەمەنەکانیان دەگەڵدا هەبیت.

ههنگه وان چاوی بهم دیاردانه كهوت پیتویسته بههیمنی و بهوریایی چاودیری شلخه كه بكات تا لهسه ر لکی داریکه وه یا شتیکی دیکه ی نزیک یا دووری شانە که بهشیوهی هیشوو ه تریه کی زۆر گه وه ده نیشنه وه .

وهستاندنی شلخه:

چەند رینگه یهک پهیره و ده کریت تا شلخه که له جیتکه یه کی نزیک بگيرسيته وه و دوور نه روات:-

۱- ئاو پرژاندنه (دلۆیه ئاوی ورد) سه ر شلخه که .

۲- تهنه که کوتین، ده هۆل لیدا.

۳- داهۆل (داوه ل)، داریکی بهرز، پارچه په رۆ یا سه ر کلاوی (شه پقه) ی له سه ر ده به ستریت، و ده کوتریت، تا شلخه که ی له سه ر بنیشیته وه، هه ندیک جار سه به ته ی به تال له شیوه ی هیلانیه ی گونجاو، له بهرزایی ۳م به داره کانی نزیک ههنگه لانه که هه لده و اسرین.

۴- به ئاوی نه یهک تیشکی خۆر ئاراسته ی شلخه که ده کریت.

چۆنیه تی شلخه گرتنه وه:

که شلخه که له سه ر لکی داریک ده گيرسيته وه، سندوقی به تالی شلخه گرتنه وه ئاماده ده کریت، دوو پهروازی پر ههنگوبنی بی سه ر پۆش له شانیه کی دیکه وه ده رده هیندریت و ده خریته ناوی، سندوقه که بهرز ده کریته وه بۆ ژیر شلخه که، بهزانی لکه داره که داده ته کیتندریت، تا ههنگه کان بکه ونه ناو سندوقه که وه، ماوه یهک سندوقه که به سه ر کراوه بی ده هیلدریته وه، تا ههنگه کانی ده ره وه ش بچنه وه ناوی، ئنجا سه رپۆش ده کریت و شانیه که له شوینیکی گونجاو داده ندریته وه (گه ر لکی داره که گه وه ره و بلند نه بوو ده توانین بیبرین و بیته کیتینه وه ناو شانیه که).

شلخه كرتنه وه (تربيه النحل د. عبدالحسين)

زيانه كاني شلخه دان:

- ۱- نه و شازنه ي له گهل شلخه ده رده چيت، له وانه يه له كاتي فرنيا بكه ويته خواره وه له بهر قورسي له شي، يا به كيچك له ههنگ خوره كان بيخوات، كه ده بيتنه له بارچووني شلخه كه.
- ۲- بهر له شلخه ده ركردن شازن له گه رادانان ده وه ستيت، كه ده بيتنه هو ي كه مكردي ژماره ي ههنگه كان، به تاييه تي هي زي كار كه ريان، له نه نجامدا شانه كه بي هي زي كه م به ره م ده بيت.
- ۳- له بهر ده رچووني ژماره يه كي زور له ههنگه كان له گهل شلخه نو تيه كه، ژماره ي ههنگه ماوه كاني ناو شانه كو نه كه كه م ده بيتنه وه و بي هي زي ده بي.
- ۴- نه گه ري دوور رو يشتن و بزربوون نه گه ري نه گيرانه وه ي شلخه كه

هه يه .

۵- ههنگهوان له گهرمه‌ی کارکردنی به‌هاراندا کات و ماندوو بوونیکی زۆر له‌ده‌ست بدا تا شلخه‌که ده‌گرێته‌وه.

ئاماده‌باشی بۆ ریگرتن له‌شلخه‌دان (ریگه‌گرتن له‌کووره‌ده‌رکردن)

ده‌بیت:-

۱- له‌به‌هاراندا هه‌فته‌ی جارێک شانەکان بپشکندرین و په‌روازو نه‌ۆمیان به‌ پیتی پیتیست بۆ زیاد بکریت.

۲- خانووی شازاده‌کان له‌ناو ببردین یا ههر په‌روازیکی ئهم خانووانه‌ی له‌سه‌ر بوو بۆ شانەیه‌کی بی میر بگواستریته‌وه.

۳- کرموکه‌و قوزاخه‌ی که‌له‌هنگه‌کان بکوژرین و خانووه‌کانیان تیک بدریت.

۴- ئه‌و ره‌چه‌له‌که هه‌نگانه به‌خێوکرین که که‌متر شلخه ده‌ده‌ن.

۵- که‌پرو سێبه‌ر بۆ شانەکان بکریت، تا خۆره‌تاویان به‌رنه‌که‌ویت.

۶- بایه‌خ به‌هه‌وا گوێکیی شانەکان بدریت.

۷- به‌رده‌وام بپه‌ هه‌نگوینیکی باش له‌ناو شانەدا هه‌بیت یا شه‌کراویان بدریت.

۸- دلنیا‌بین که‌ شانەکان دروست و چالاک و بی‌ده‌ردن.

۷- راگرتنی پووره‌ی هه‌نگ

ره‌وکردنی هه‌نگ (کوچکردن، تهره‌بوون، تاربوون، الهجره)

بریتیه‌ی له‌کوچکردنی پووره‌هه‌نگه‌که به‌گشت تاکه‌کانیه‌وه، شاره‌که‌ی خۆی له‌شوینی پیشووی بۆ جیگه‌یه‌کی دیکه ده‌گوازیته‌وه. ئهم دیارده‌یه شلخه‌دان نییه، چونکه له‌شلخه‌ده‌رکردندا هه‌نگه‌کان ده‌بن به‌دوو به‌شه‌وه، یه‌کی‌کان ده‌می‌نیته‌وه، به‌لام له‌کوچکردن گشتیان ره‌و ده‌که‌ن.

هۆکاره‌کانی ره‌وکردن:

* برسی بوونی پووره‌هه‌نگ، به‌هۆی نه‌مانی خۆراک و نه‌بوونی سه‌رچاوه‌ی شیلوه هه‌لاله‌ له‌ناوچه‌که‌دا.

* شالاوی زۆری دوزمنه‌ سروشتیه‌کانی هه‌نگ وه‌ک هێرش کردنی ژه‌نگه‌ سووره، مپه‌...

- * گهرمای زۆری هاوین، تیشکی راسته و خۆی خۆر، بۆنی ناخۆش، دهنگه دهنگی ههراسانکهه.
- * شانکه یا دهووبههری شانکه که بهژهههری کوشنده بپهژتیند ریت.
- * بۆ راگرتنی پوورهی ههنگ، پیتوبسته چارهسههری هۆکارهکانی رهوکردن بکریت.

۸- دابهشکردنی یا زۆرکردنی پوورهی ههنگ (تقسیم او اکثار ملوانف النحل اصطناعيا Artificial Swarming or Division)

شلخه دهکردن دیاردهیهکی سروشتیه یا بلتین ریگهی زۆربوون و زاوژی کردنی پووره، ههنگهکانه، بهلام لهشانه نوپیهکاندا ههنگهوان دهتوانیت دهسکاری ئهم دیاردهیه بکات، به خۆی شانکهکان دابهش بکات و زۆریان بکات.

کاتی دابهشکردنی پووره ههنگهکان

ههر کاتی پووره بههتیز بوو دهتواند ریت کارهکه ئهنجام بدریت، بهلام تاکارهکه سههرکه وتووتر بیت، کاتی گونجاوی گهرهکه، سهههتای بههار، کاتیکی لهباره بهلام بالندهی رهنگاله لهم وهرزهدا زۆر له ههنگه دههچوو ههنگهکان له ئاسماندا دهقۆزیتهوهو دهیخوات، لهم ناوچانهی ئهم بالندهی زۆره هههرس بهکارهکه دینیت، له پایزدا ئهگهر کهشوههوا لهباربوو جی بهجی بکریت.

چۆنیهتی دابهشکردنی پوورهی ههنگ:-

زۆر ریگه ههنگه، بهلام ئاسانترینیان پهیرهو دهکهین:
* سندوقیکی شلخه گرتنهوه ئاماده دهکهین (که جیگهی ۵ پهرواز دهپیتهوه) دهراگی بهپووش دهگرین.

* ۵ پهرواز بهههنگهوه بهبی سازن، له یهکیک لهشانه بههتیزه پهسندهکان وهردهگرین و دهیانخهینه ناو سندوقهکهوه، (۲-۳ پهرواز کارهکه رو گهراي یهک شهوی تیدا بیت و ئهوانی دیکه ههنگوین و ههلاله بن) دهتواند ریت ئهم پهروازانه لهچهند شانکه بهکهوه کۆبکریتهوه بهمهرجیک ههنگهکان تهنیا لهیهک شانکه وهربگرین تاکوشتار

نه که ویتته نیوانیانه وه (گه رای یه ک شهوی به شټیوهی ستوونی (٩٠)،
دوو شهوی به لاری (٤٥) سټ شهوی له ناو چاڅگه کان ده بټندرټین).

* ههردوو سه ریوښه که ده کرټنه وه سه ر سندو ووقه که وه.

* سندو ووقه که له شوټنټیکي له باری ناماده کراو داده ندرټیت.

* به گوټره ی وه رز دواي (٢-٣) روژ ده رگای شان ه نوټیه که
ده کرټته وه.

* ته گه ر نیاز وا بوو شاژنټیکیش بکرټته ناو شان ه که وه ته و کاته
ته نها دا بټنکردنی په روازی به کرموکه و هه نگوین و هه لاله مان گه ره که،
پټیو بستم ان به گه را نا بټیت.

٩- یه ک کردنی چند شان ه هنگیک (توحید الحلائیات Uniting)

وا ده بټیت چند پوره هه هنگیک بی هټز ده بن (له بهر پټیروونی یا نا
په سندی یا بزبوونی شاهه ننگه که یان یا به هه ر هویه کی دیکه بټیت) وا
پټیو بستم ده کات که لټیک بدرټین و بکرټنه یه ک، تا به هټیز بن و له ناو
نه چن، زور ریگه هه یه بو یه ک کردنی چند شان ه هنگیک، باوترینیان
و ئاسانترینیان:-

به کارهټینانی په رهی روژنامه یه که به م هه نگاوانه ی خواره وه ته نجام
ده درټیت:

١- گه ههردوو شان ه شاژنټیان تټدا بوو، نا کارا ترینیان لاده برټیت،
واش چاکه ته و شاژنه ی ماوه بکرټته ناو قه فه سی شاژنه وه، ئنجا
بکرټته ناو شان ه که وه، دوو روژ دواي یه ک کرده که به ره لالا بکرټته وه.

٢- سه ریوښی دهره وه ناوه وهی ههردوو شان ه که لاده بردرټیت، دواي
ته وهی له ته ک یه ک داده ندرټین.

٣- شان ه میرداره که دوکه لده درټیت، په ره روژنامه یه ک به میخ کون
کون ده کرټیت و ده خرټته سه ر شان ه که وه (شوټن سه ریوښه کان).

٤- سندوقی په روه رده ی شان ه ی دوو هم به ناوه ریوښه وه، به رز
ده کرټته وه و ده خرټته سه ر شان ه ی یه که مه وه (په ری روژنامه کون کون
کراوه که ده که ویتته نیوان ههردوو سندوقه کانه وه) دوکه لټیکي زور بو

شه‌کراوی زستانه خهسته، تا نه‌بیته کربستال (تبلور) بۆ ههر یه‌ک گمگ شه‌کراوی گیراوه گرامیک لیمون دوزی (ترشی تارتاریک) تی ده‌کریت (واته که‌وچکیکی چا لیمون دزی بۆ گالۆتیک شه‌کراو). ئەم شانانه‌ی له‌زستانان شه‌کراویان ده‌دریت، له‌برسیبوون و له‌ناوچوون ده‌رباز ده‌بن و شازنه‌که‌یان له‌سه‌ره‌تای به‌هه‌را ده‌که‌ویته‌ خو‌و گه‌رای زۆر داده‌نیت و شاننه‌که به‌هه‌یز ده‌بیته و شل‌خه‌و هه‌نگوبنی زۆر ده‌دات. شه‌کراوی به‌هه‌ران یه‌ک کیش شه‌کر + یه‌ک کیش ئاو ده‌گیریته‌و، ده‌تواندریت ده‌رمانی دژه نه‌خۆشیه‌کانی له‌گه‌ڵ تیکه‌لاو بکریت. ئەو شانانه‌ی خۆراک ده‌درین شاهه‌نگه‌کانیان گه‌رای زۆرتر داده‌نن، به‌هه‌ران له‌ناوه‌راستی مانگی ره‌شه‌مێ (مانگی شوپات) تا گولان (نیسان) شه‌کراو ده‌دریت، ئینجا شه‌کراودان راده‌گیریت (تا شه‌کر له‌گه‌ڵ هه‌نگوبن تیکه‌لاو نه‌که‌ن) تا کاتی هه‌نگ بپینه‌وه له‌مانگی گه‌لاوێژدا (ئاب) هه‌میسان تا ده‌گاته مانگی ره‌زه‌ر (ئه‌یلوول) شه‌کراوی روون (سووک) ۲ ئاو + ۱ شه‌کر ده‌گیریته‌وه‌و به‌ده‌فری تایبه‌تی پێشکه‌ش به‌هه‌نگه‌کان ده‌کریت ئینجا به‌ شه‌کراوی خه‌ست ۲ شه‌کر + ۱ ئاو ده‌گۆردریته‌وه‌.

تییینی: نابیت دۆشاو بدریته ههنگ.

نیشانه‌کانی که‌م خۆراکی (برسیه‌تی) پووره‌ی ههنگ:-

۱- پالنه‌کان، که‌رموزه‌کان ده‌رده‌که‌نه ده‌ره‌وه، رینگه‌ناده‌ن بگه‌رینه‌وه ناو شاننه‌و ده‌یانکوژن.

۲- که‌هه‌لا‌ئه له‌ناو شاننه‌دا نه‌ما، شازن گه‌را دانانیت.

۳- پالنه‌کان کرمۆکه‌و قۆزاخه‌کان توور هه‌لده‌ده‌نه ده‌ره‌وه. هه‌رسی خالی سه‌ره‌وه زۆرترین جار له‌کو‌تایی به‌هه‌راندا رووده‌دات که‌ شیه‌له‌و هه‌لا‌ئه له‌ناوچه‌که‌دا نامینیت، دوورنیه‌ له‌هاوین و پایزانیشدا روو بدا.

به‌لام له‌زستان که‌م بوونی کیشی شاننه‌کان نیشانه‌ی نه‌مانی هه‌نگوبن و هه‌لا‌ئه‌یه، هه‌نگه‌وانی پسپۆرو شاره‌زا زوو هه‌ستی پێده‌کات.

شهکراو گرتنهوه

بری پیتوستی ناو دهکریته ناو دهفریکي ناوو دهخریته سهرا ناگرتا پلهی گهرمی دهگاته (۶۵-۷۵) سهدی ئینجا شهکری دهکریته ناو، بهردهوام تیک دهدریت تا دهتوتتهوه، لهسهرا ناگرتا ددهگیریت و کهمیک سارد دهکریتهوهو دهکریته ناو دهفر (هیربار) هئامادهکراوهکانهوهو بهکار دیت.

کلۆ شهکر (قهندا):

باشترین خوړاکي دروست کراوه بۆ ههنگ لهزستاندا، بهتایبهتی لهناوچه ساردهکانا، بهتیکه ل کردنی (۵) کیلوگرام شهکر لهگه ل یهک کیلو ههنگوین ولیتره ناوتیک ساز دهکریته، ناوهکه لهنیوه دهفره کهدا دهکولتندریت و شهکرو ههنگوینه کهی لهگه ل تیکه ل دهکریته و بهردهوام لهسهرا ناگره که تیک دهدرین تا دهتوتتهوه، بۆ ماوهی (۱۰) خوولهکی دیکه دهکولتیت ئینجا ورده ورده سازکراوه که سارد دهکریتهوهو دهپرژیندریتته ناو قاپی ئامادهکراوه، لهپیشدا بهورده شهکر پرژاندراره، دهبیتته کلۆ دهدریتته پووهره ههنگهکان.

تیبینی: زۆر جار خوړاکي ئامادهکراوی بازرگانی ههیه لهشپوهی قهند، ههویر، شله، وهک نکتاپۆل که شهکرو پرۆتین و قیتامینات و دژه نهخوشیهکانی تیدایه و لهبازارهکانا دهفرۆشترین.

خالی گرتگی رهچاو کراوه لهکاتی ههنگ نالیکداندا:

نهو خالانهی پیتوسته لهکاتی ههنگ خوړاک داندان پهپهوه

بکرتین:-

۱- دهفری پاک و شهکری خاوتین بهکار بهیتندریت، شهکری سووری سووتاو و پیس، ههنگ تووشی رهوانی و نهخوشی دیکه دهکا، بهتایبهتی لهزستانان.

۲- تا دزی روونهدا، ئیواران پاش گهراوهی زۆربهی پالهکان بۆ ناو شاننهکان شهکراوه دهدرین بهیانباتیش دهفره شهکراوهکان ههلهدهگیرینهوه، لهپیشدا پووهره بههیزهکان خوړاک دهدرین ئینجا کهم هیزهکان. کون و کهلهبهری شاننهکان دهگیرین و دهرگاکانیان بهباشی دادهخریت.

خۆراک له بری هه لاله دا

هیچ خۆراکیک نیه بۆ ههنگ به تهواوی جیگه ی هه لاله ی گولان (پروۆتین) بگرتته وه، هه لاله شاههنگ هان ده دات که گه رای زۆر دابنیت. له م وه رزانه دا که هه لاله فره یه وه ههنگ زۆری کوۆده کاته وه ده تواندریت ته له ی تایبه ت، له ده رگای شان هکاندا دابندریتته وه که وه، هه لاله ی نیو سه به ته ی قاچی دو او وه ی ههنگه به هه لاله بارکرا وه کان کوۆ بگرتته وه وه وشک بگرتته وه وه بۆ کاتی پتویست به کاربیت. له کاتی به کاره ی نانه وه، له گه ل که مپیک ئاوی شیرتین (شله تین) تیکه لا و ده کريت، که به شی له به ک جیا کردنه وه ی دنکه هه لاله کان بکات ۱،۵ کیلوگرام له م هه لاله یه له گه ل چوار کیلو تاردی فولی سو بوا و ۱۰ کیلو شه کرو ۵ لیتر ئا و ده کريتته هه ویر، ئینجا ده خریته سه ره په روازی کرمو که کان. گه ره لاله نه بوو ۱.۵ کیلوگرام ئارده فولی سو بوا و ۰.۵ نیو کیلو هه ویرترش (خمیره الخبز) و ۰.۵ نیو کیلو شیر ی پۆدره ی بی چه وری له گه ل شه کرا و پکی خه ست ده کريتته هه ویر پکی نه رم و ده کريتته خۆراکیان. خۆراکی پروۆتینی ئاماده کرا و له بازاردا هه به وه ک (صوباپۆل)..

فیتامینه کان:

له سه ره ئای به هار چهن د فیتامینیک و خۆراکی به هیز که ره ده دریتته ههنگ، که شازن هان بدات گه رای زۆر دابنیت وه ک ماده ی (فۆرسابین) به رپژه ی ۵ دلۆپ بۆ لیتریک شه کرا و، ههروه ها به کاره ی نانی کوۆمه له ی فیتامین (B) به رپژه ی راسپێدر او. که به شپوه ی خۆراکی گیرا وه هه یه، وه ک گیرا وه ی نکتا پۆل که هه ویر پکه شه کرو پروۆتین و فیتامینه کانی تیدا به.

ده فیری خۆراک دانه ههنگ:

زۆر جوۆه کۆل یا بلتین ناخوړی ئالیک دانه ههنگ هه یه:

ئامانی کانزایی، قاپی شووشه، هیرباری له دار دروستکرا و، به لام گشتیان بۆ یه ک مه به ست به کار دین، له مانه:

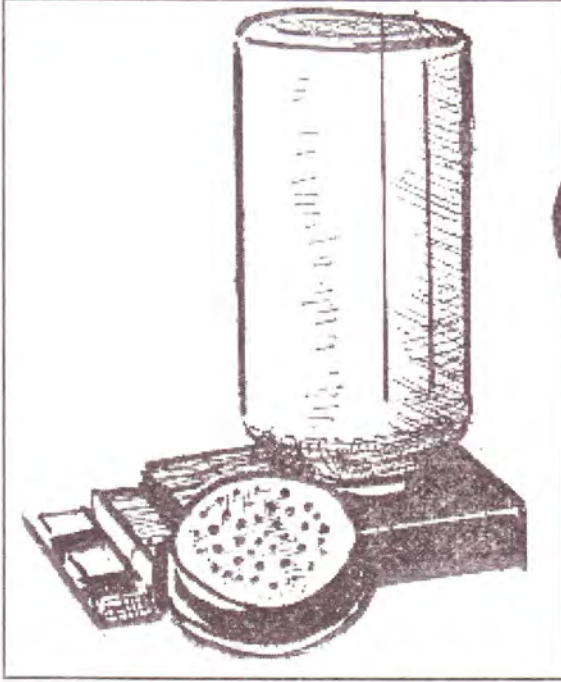
فمورنهکانی کۆلی شهکراو (Guide to Bee and)

۱- ناخوړی له كانزا يا شووشه دروستکراو: سه ریوشه که ی ورده کونی تیده کریت، پر شه کراوی گیراوه ده کریت، سه راو ژیر له ناوشانه داده ندریت، ههنگه کان شه کراوه که ده مزن.

۲- ناخوړی دۆلتیل (کۆلی ته نیشه کی): سندوو قیگی لاکیشه ی له دار دروستکراوه له شیوه و پیوانه ی په روزه کانه، له ته که په روزه کان داده ندریت، له داریک دروست ده کریت که ناو نه مزیت یا به میو روو پووش ده کریت، نزیکه ی ۲ لیتر شه کراو ده گریت، ته په دۆر ده کریته سه ر شه کراوه که وه تا ههنگ له سه ری بنیشن و شه کراو هه لیمزن نه که ونه ناو شه کراوه که وه.

۳- ناخوړی بۆردمان: بریتیه له پارچه ته نه که یه کی لاکیشه یی دریزی لاکانی (۲۴×۱۲) سم له ناوهندی نیوه ی یه که میوه کونی کی بازنه یی ده کریته وه که که میک له سه رقایی ده فری دوشاوی ته ماته (شووشه ی ناوی ته ماته) گه وره تر بیت، پارچه ته نه که که له ناوه راسترا دهنوشتیندریته وه، له هه ردوو ته نیشه کانی له نیوان دوو لیواره کانا، داری به قه د ته ستوورایی ده رگای شانه داده نریت و، به میخی بچووک چه سپ ده کریت، چه ند کونی کی بچووک له قه پاگی ده فره که ده کریته وه، ئینجا شه کراو ده کریته ناو ده فره که وه سه ره که ی

هەنگ بە خێوکردن

مۆنهکانی کۆلی شەکراو (تربیة النحل د. عبدالحسین)

داده پۆشـریتـه وهه سهراوژیتـه داده ندریتـه سهـرکـونه بازنه ییه بـراوه که، لایه کراوه که ی ته نه که که ده خـریتـه جـیگه ی دهـرگای شانـه که وه، کۆله که له دهـروه ده مینیتـه وه، له سووده کانی ئهم کۆله: نه وه یه که پیتـوست به کـردنه وه ی شانـه ناکات.

٤- کۆله خێراکان:

دهـفـریتـکن وهک شووشه ی دۆشاوی تهـماته یا ههر کۆلیکی دیکه بیت پر دهـکریت

له شهـکراوی سووک و پارچه تهـپهـدۆری کون کون کراو، دهـخریتـه سهـر شهـکراوه که تا ههـنگه کان له سهـری بـیشنه وه وه شهـکراو بـمژن و نه که ونه ناو گیراوه که وه، دهـتواند ریت کۆله که له نیتـوشانه یا له دهـروه دهـبند ریت.

٥- ههـندیک جار سهـرپۆشی دهـروه ی شانـه له ناوـرا دهـکریتـه کۆلی خۆراک دان

١١- شاههنگ پهروه ده کردن (تربیه الملکات Queen Rearing)

ههـنگه وان بۆ چهـند ئاماـنجیتـک شاههنگ پهروه ده ده کات له مانه:

١- بۆ گۆرینی شاههنگه پیرو که تره وه نه خووشه کان به شاههنگی جحیل و کارا.

٢- دابین کردنی شاههنگ بۆ پوره ههـنگه کانی له ئهـنجامی زۆرکردن بهـریتـگی دابهـش کردنی پوره کان دینه کایه وه.

- ۳- وهک شازنیتکی یه دهگ بو کاتی پیتویست داده ندریت.
 - ۴- بو فرۆشتن و بازرگانی کردن به شاههنگه کانه وه.
 - ۵- بو گوڤینی جوړی ههنگی ناپهسند به ههنگیکی باشتی له پرتی گوڤینی دایکی پوره که وه که نه وهی باشتی لیده که ویتته وه.
- په روه رده کردنی شاههنگ، پیتویستی به که رهسته ی تایبه تی و کهش و هه وای له بارو ههنگه وانی لیژان هه یه. وهزی به هار بهر له وه رزی زوږبوونی ههنگوبن باشتی کاته بو ئەم کرداره. له وه رزی شلخه دان، پاله کان له هه ر شانه یه کدا، ۶-۱۲ خانووی شازادان دروست ده کهن، تا شه ههنگ گه رای له نیو دابنیت و شازاده ی لیده ریچیت، بهر له ده رچوونی شازاده کان، ههنگه وان به یه کتی له م ریگایانه ی خواره وه، ده توانیت بیانگوازیتته وه و سوودیان لیوه بگریت:
- ۱- خانووه باشه کانی شازاده کان به زانایی له گه ل که می میوه وه ده پردیت و بو شانه ی پیتویست ده گوازیتته وه، به هوی درزیبه ک (دنبوس) له سه ر په یکه میویک چه سپ ده کريت به مه رجیک نازار ده شازاده و به خانووه که ی نه گات.
 - ۲- قه فه سی نیوه گوپی (نصف کروی، سه وه شیر) ده کريتته سه ر خانووه شازاده باشه کان. (خانووه ناریکه کان تیک ده درین و شازاده کان له نا و ده برین). قه فه سه که شازاده ی نوی له مه ترسی و هیرشی کوئه شاههنگه کان ده پاریتیت و بی زیان ده رده چن، ئینجا شازاده که به قه فه سه وه بو شانه ی پیتویست و دیاری کرا و ده گوازیتته وه (مسوگه رکردنی بی زیان ده رچوونی شازاده کان) دوی ۲-۳ رۆژ شاههنگه که نازاد ده کريت.
 - ۳- په یکه میوه که ی خانووی باشی شازاده ی له سه ره، دوی کوشتن و لابردنی خانووه شازاده ناریکه کان، ههنگه کانی له سه ر لاده ددریت، قه فه سی نیوه گوپی ده کريتته سه ر خانووی شازاده هه لبار دراوه که، ئینجا په یکه که به ته وای بو شانه ی پیتویست و دیاری کرا و ده گوازیتته وه. ئەم شاههنگانه ی به م ریگا سروشتیانه ده رده چن، په سند نین، چونکه له وانه یه سیفه تی ناپه سندیان هه بیت، بو به ههنگه وان به ریگه ی ده سکرد شاههنگه کان په روه رده ده کات. زوږ ریگه هه ن بو

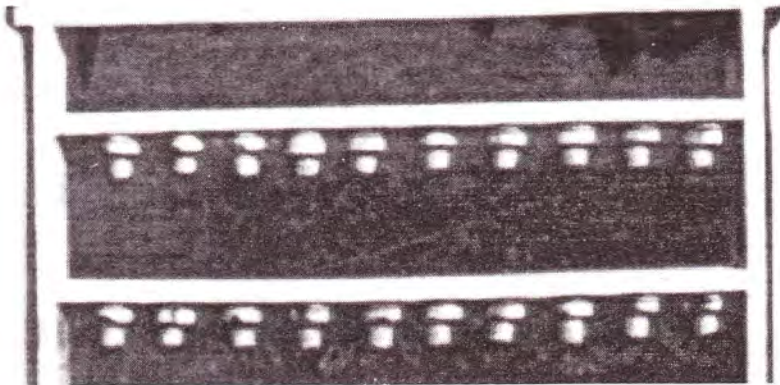
پهروههکردنی شاههنگان بهلام ئیتمه باسی ریگه یهکی ئاسان (ریگه ی دۆلتیل) دهکهین، که ههنگه وانه کائمان دهتوانن پهیرهوی بکهن: ئامادهکردنی پیداویستییه کانی شاههنگ پهروههکردن بهریگه ی دۆلتیل:

۱- ئامادهکردنی پهروازهکان:

ههمان پهروازی ئاسایی بهکاردیت، بهلام دوو یا سه شهپکه دار به درپژئی له ناوهراستی پهروازه که دهدریت ئهم سهرو ئهو سهری شهپکهکان بهمیخ لهسهه داری پهروازه که ده بهستریتهوه، بهمههرجیک ماوهی جوولانی شهپکه دارهکان هه بیت تا به بازنهیی له شوینی خویانا بسورینهوه.

۲- ئامادهکردنی پاژنه دارهکان (بنکه ی جامه میوهکان):

پارچه داری چوارگۆشه، یا لاکیشه ییه، یا لوله ییه، تیره که ی یهک اسم و درپژیه که ی یهک و نیو ۱، ۵، اسم، شیوه لوله ییهکان، له چوارگۆشهکان پهسندتره، چونکه ژماره بهکی زۆرتر له پالنهکان دهتوانن، دایه نی و خزمه تی کرمۆکه کانی شازادان بکهن. (۱۰-۱۵) پارچه دار له مانه بهمیوه لهسهه یهک شهپکه داری ناو پهروازه که چهسپ دهکریت. واته ههر پهروازیک (۲۰-۴۰) بنکه ی جامی لهسهه دادهدریت.

پهروازی ئامادهکراو (Haman)

۳- ناماده کردنی جامه میوه‌کان (تحضیر الکؤوس الشمعیه):

جامه‌کان ده‌بنه بناغه و سهره‌تای دروست کردنی خانووی شازاده‌کان،
بهم شیویه ناماده ده‌کرتین:

* قه‌له‌م داریکی لووس و رهق و پته و دروست ده‌کرتیت، درپژبیه‌که‌ی
۷.۶ سم و تیره‌که‌ی ۰.۹۵ سم ده‌بیت له‌سه‌ریکه‌وه به‌درپژنی نیو ۱.۳ سم
و تیژی تیره‌ی ۰.۶۴ به لووسی و به‌خری تیژ ده‌کرتیت.
* میوی خاوین له‌ناو گهرماودا تواوه: (مه‌به‌ست له‌تواوه‌ی ناو
گهرماودا نه‌وه‌به که دوو ده‌فر ناماده ده‌کرتیت، ده‌فری یه‌که‌م ناوی
تپده‌کرتیت میوه‌که ده‌کرتیت ناو ده‌فری دووه‌م و ده‌فره‌که ده‌خریتته ناو
ده‌فری یه‌که‌مه‌وه، ئینجا شه‌ماکه به‌هوی ناوه گهرمکراوه‌که‌وه
ناراسته‌وخو گهرم ده‌بیت و ده‌توبته‌وه.
* ناوی ساردی خاوین

هه‌نگاوه‌کانی دروست کردنی جامه میوه‌کان:

- ۱- نووکی قه‌له‌مه داره‌که ده‌کرتیت ناو ناوی ساردو دهرده‌هیندریت و
ده‌ته‌کیندریت.
- ۲- نووکی قه‌له‌مه‌که تا قولایی ۰.۹۵ سم ده‌خریتته ناو میوه
تواوه‌که، ئینجا به‌خیرایی دهرده‌هیندریتته دهره‌وه‌و ده‌خریتته ناو ناوی
ساردو ده‌ته‌کیندریتته‌وه.
- ۳- تا دیواری جامه‌که نه‌ستور و له‌بار بیت کرداره‌کانی خالی
دووه‌م (۳-۴) جار دووباره ده‌کرتیتته‌وه.

- ۴- به جوولهیه کی نیوه بازنهیی، به دهست، جامه میوه که له نووکی قه له مه که داده که ندریت.
- ۵- نووکی قه له مه که دهخریتنه ناو ئاوی سارد، به ریتگی باسکراو جامه میوی دیکه ساز ده کرین.
- ۶- له دوای دروست کردنی جامه کان، قه له مه کان له میو پاک ده کریتنه وه ده شوژین، جامه میوه کانیش له ناو ده فریکی گونجاو، دوور له گه رمی هه لده گیرین.

تیبینی: خانووی ناماده کراوی شازاده له بازاردا ههیه چه سپاندنی جامه میوه دروست کراوه کان، به مۆمی تواوه، له سه ر پاژنه کان به م ریتگی یه ی خواره وه چه سپ ده کرین: پارچه میو تیک له نوپلیکی گه رم کراو (کانزای گه رم کراو) ده خشی ندریت میوه که ده توپیتنه وه و دلۆپه میو تیکی تواوه ده کریتنه سه ر پاژنه که وه، جامه که له سه ر دلۆپه میوه که داده ندریت و چه سپ ده بیت و پیکه وه ده نووسیت، ته نیشته کانیشی به میوی تواوه و ته واو چه سپ ده کریت، نه گه ر چه سپاندنه که به باشی نه نجام نه دریت، له وانیه به هوی گرانی و جوله ی ههنگه کان که بو گو شکردن و پهروه کرده کردنی شازاده که له سه ری کو ده بنه وه، بکه ویت و شازاده که بفه و تیت.

تیبینی: کاتی له بار بو شازاده پهروه کرده کردن له ولاتی ئیمه له سه ره تای مانگی مایس دایه.
هه لپژاردنی پوره ههنگ:

بو پهروه کرده کردنی شازاده (دایکی پوره ههنگ)، یا بو کپینی پوره ههنگ، ره چاوی ئه م خالانه ده کریت:

شانه ههنگی باش له ره سه ن و بنه چه یه کی باش هه لده بژیردریت، پوره ههنگی باش، هیمن و زۆر به ره هم و به هیزو کارایه، به چه ی زۆرو ههنگوبینی زۆری ده بیت، توانای کو کردنه وه ی شیله و هه لاله ی زۆری ههیه، پرۆپۆلس که م کو ده کاته وه به رگری نه خو شی و ده رده کانی ههنگی پتر ههیه، چه به شلخه دان و ره وکردن و دزی و تالان و شه رانگیزی ناکات.

رێگهی زانستی و گونجاوی پهیره و کراو، بۆ ههلبژاردن و پهروهرده کردنی شاههنگ بهم ههنگاوانهی خواره وه ده بیته:

۱- گرتنه وهی شه کراو: به رێژهی ۲ شه کرا + ۱ ئاو روژتیک بهر له ههتیو (سیوی) کردنی پوره که.

۲- ههتیوکردنی پوره ههلبژاردراوه که: روژتیک له دوای شه کراو ئاماده کردن، شاههنگی پوره که له گهڵ دوو پهروازه ههنگ له شانیه که ده رده هیندریت و ده کریتته ناو سندوقیکی پهروه رده کردن یا سندووقی شلخه گرتنه وه وه له شانیه که دوور ده خریتته وه.

۳- شه کراو دانی پوره ههتیوه که (پوره ی بی شاههنگ کراو): که شاههنگ له شانیه که ده رده کریت، شانیه که به خیرایی شه کراو ده دریت، بری ۲ کیلۆ شه کراو بۆ ههر یهک روژ، سی روژ به سه ر یه که وه دووباره ده کریتته وه.

۴- کوکردنه وهی خوڕاکی شاهانه: سی روژ له دوای ده رکردنی شازنه که، له نیو شانیه که دا خوڕاکی شاهانه کوکده کریتته وه (له نیو ئه و خانووه شازادانه ی که پالنه کان دروستی ده کهن تا میریکی دیکه یان ده ست بکه ویت)، کوکردنه وه که ش بهم شیوه یه ده کریت: پهروازه کان له سه ر شانیه کان ده ته کیندرین، تا ههنگه کان بکه ونه وه ناو شانیه که یانه وه، یا به فلچه ههنگه کان له سه ر پهروازه کان لاده درین. کرمۆکه کانی ناو خانووی شازادان له خوڕاکی شاهانه جیا ده کریتنه وه چونکه کوکردنه وهی خوڕاکه که له گهڵ کرمۆکه کان ده بیته هۆی کوشتنیان و گه نین و تیکچوونی خوڕاکه که. ده تواندریت که وچکیکی پلاستیکی یا کانهزایی بۆ کوکردنه وهی خوڕاکه که له نیو خانووه کان به کار بیت، تا بریکی باشمان له م خوڕاکه ده ست ده که ویت کو ی ده که ینه وه. له یهک خانه ی ئاههنگدا نزیکه ی ۱۰۰-۲۵۰ ملگرام خواردنی شاهانه هه یه تا ههنگه کان شازاده ی دیکه پهروه رده نه کهن، خانووی شازاده کان

له ناو دهبرێن و ئهو پهروازانهی گهراو کرمۆکهی ته مهن بچووکیان تێدایه دهردههیندرێن و دهخرینه ناو شانە لاوازه کانه وه. برێک له پهروازی پر ههنگوینی سهه دانه پۆشراو، هه لاله، کرم و قوژاخه ی سهرمۆرکراو له نیو شانە که دا دههیلدریتته وه، له ناو نهۆمی یه که مدا رێک دهخرینه وه، به شێوهیهک که ههست بکریت شانە که پرو جه نجاله.

موتربه کردنی (گواستنه وه) ی کرمۆکه کان

۱- پورهی کارا و ههلبژارده بو ئهم مه بهسته دیاری ده کریت، له هه شانیهک پهروازی و هه ده گیری، که کرمۆکه ی ته مهن ۲۴-۳۶ کاترمیری تیدا بیت، به فلچه یهک ههنگه کانی له سهه لاده دریت، پهروازه که ده کریتته ناو سندوو قیکی شلخه گرته وه، دوا ی ئه وه ی چهند پهروازی که ده کریتته ناو سندوو قه که وه، بو ژوریک ده گوازریتته وه.

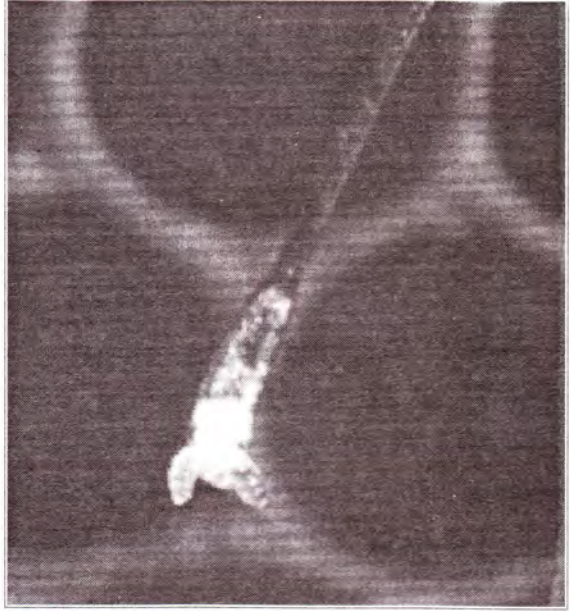
۲- ده بیت خۆراکه شاهانه که روون (سووک) بکریت، به تیکه ل کردنی له گه ل چهند دلۆپه ئاو پیک، به هۆی په مپی دلۆپی ده رمانی چاوان، یهک دلۆپ له م خۆراکه ده کریتته وه ناو جامه میویه که وه.

۳- موتربه کردن: بو ئهم مه بهسته ده رزییه کی کانه یی نووک پان و خپ به کاردیت، بهروازه ههلبژارده راوه که ی کرمۆکه کانی تیدایه،

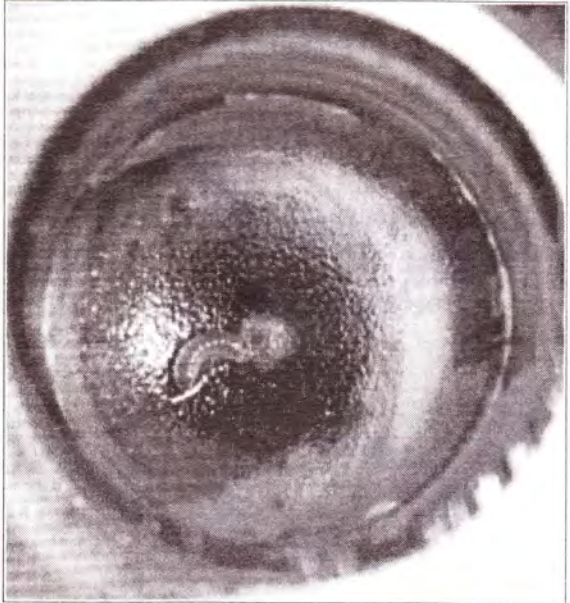
ده رزی گواستنه وه (Haman)

ههنگ بهخینوکردن

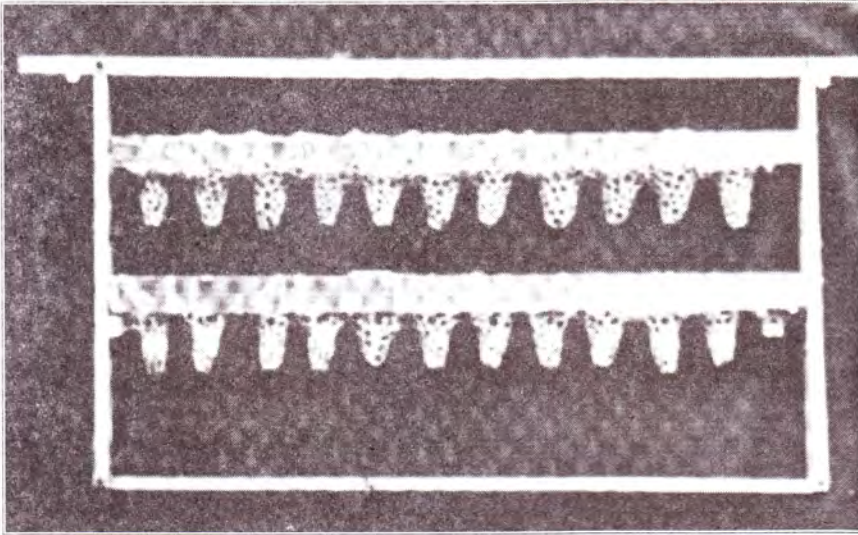
دهخریته سهه مپزیکهوه،
 زۆر بهزانایی
 بهوشیاری، دههزییهکه
 لهگهڵ دیواری چاڤگهکه
 شوپده کریتهوهوه دهخریته
 ژئیر کرمۆکهکهوه،
 کرمۆکهکهوه خۆراکی
 شاهانهکه دهکهونه سهه
 نووکهکههی و به
 ئهسپایی دههزییهکه
 بههزده کریتهوهوه،
 دههزییهکه دهه کریته ناو
 جامه مپوه
 ناماده کراوهکه،
 که دلۆبی خۆراکی
 شاهانهی تپکراوه،
 ئینجا دههزییهکه به
 ئاسۆبی له ژئیر کرمۆکهکه
 دهه کپش ریتهوهوه،
 بهمهه رجیک له کرمۆکهکه
 نه خشیته. بهم شیوهیه
 کرمۆکهکه بههه مان بارو
 ئاراستههی ناو چاڤگه
 کۆنه کهوه دهخریته ناو
 جامه مپوه کهوه. له سهه
 ئهه کاره دهه پۆین تا
 گشت جامه مپوه کانی
 ناو پهروازه کهه
 ههیه کهه یان

کرمۆکه گواستهوه (Die Hongibien)

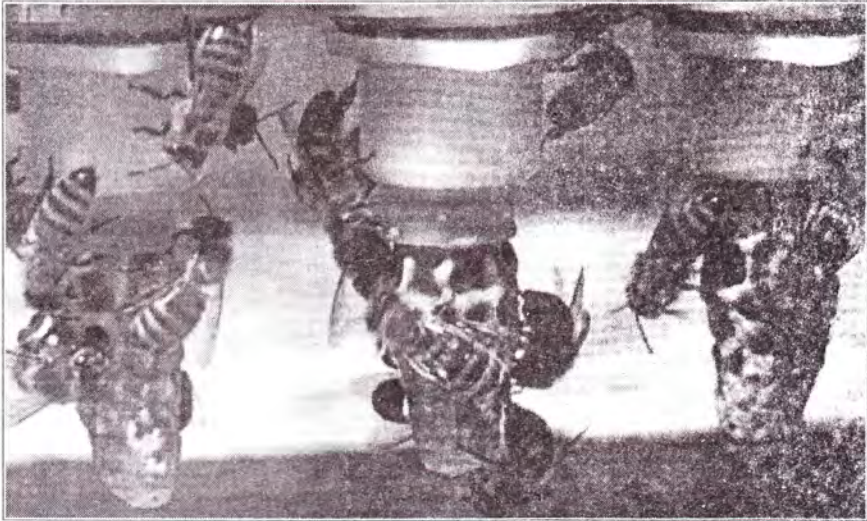
کرمۆکهی گواستراوه (Die Hongibien)

خانوی شازادهکان (Guide to Bee)

کرمۆکه یه کیان تیده کریت، ئینجا دوو شه پکه دارهکانی جامه میوهکانیان له سهر چهسپ کراوه، سوورده درین تا رووی ده می جامهکان بکه ویتته لای ژیری پهروازه که و دهخریتته ناو شان هه تیو کراوه که وه، له نیوان پهروازهکانی دیکه داده ندریت.

به گشتی گواستنه وهی کرمۆکهکان، ههنگه وانی زۆر لیزان و کارامه ی گهره که، که مترین راجله کین، یا له کرمۆکه خشان، له کاتی گواستنه وه دا، یا به پیچه وانه ی ناراسته ی پیشووی ناو چاگه که دابندریتته ناو جامه میوه که، کرمۆکه که به ره و مردن ده چیت. چاودیری خانووه شازادهکان ده کریت، چونکه یه که م شازاده ده ریچیت، گشت شازادهکانی دیکه ده کوژیت. دوا ی تیپه ریوونی (۱۰-۱۱) رۆژ له پاش گواستنه وهی کرمۆکهکان، شازادهکان له نیو خانووهکانیان ده رده چن. بهر له ده رچوونیان، له رۆژی ده یه مه و، قه فه سی نیوه گوپی ده خریتته سهر خانووهکانیانه وه، خانووی شازادهکان به ئه سپایی

بانهکان و خانوی سازادان (Die Hongibien)

دهرچوونی سازاده (Die Hongibien)

له شه پکه داره کان
 ده کریتته وه، ده خریتته ناو
 نه و پوورانیه که
 پیوستیان به شاههنگ
 هه پیه، له سه سه ر
 سه روازیک، له ته ک
 به چه کانی شان که به هوی
 میسوی ژیر پارنه که وه
 چه سپ ده کسریت،
 به شیسودیه ک که روخی
 خانوه که والاو
 نه به سه تراو بیت، تا
 شازاده که بتوانیت
 له ناویا ده ریچیت.

۱۲- گواستنەوی شانە ههنگەکان:-

به دواى داين كردنى خۆراك يا له بهر ههر هۆبه كى ديكه زۆر جار وا پتويست دهكات شانە ههنگەکان له شوينى كه وه بگواسترنه وه بۆ شوينى كى ديكه به لام بهر له دهست به كاربوون بۆ پاراستنى ههنگەکان له زيانى كاتى گواستنە وه يان، هه نديك ئاماده كارى ده كريت كه زۆر پتويسته په پيره و يان بكه ين.

* شوينى نوپى ئاماده كراو ده بيت گونجاو و له بار بيت.

* ده بيت سندووقه كان به ته واوى پر په روازين، تا يه كتر به ستنه وه و له شوينى خۆباندنا نه جولين و نه بنه هۆى فه وتانى ههنگەکان، يا ده بيت په روازى په رگه (كه نار)ى به ميخ چه سپ بكرت.

* ده رگاي شانە كه داده خريت به مه رجيتك رتگه ي هه ناسه دانيان نه گيرت، سيني شانە كه له گه ل سندووقه كه (نهۆمى يه كه م) به شه پكه

گواستنەوی شانە ههنگەکان (Bee Journal)

دارتیک که پانییه که هی ۱,۵ ئینج بیت و بهرزیه که شی نیوهی بهرزی نهومی سندوقه که بیت، ده به ستریتته وه، لای ژیری شه پکه که به میخ له سینیه که وه، لای ژووری شه پکه که شی له سندوقه که ده دریت، دواى ئه وهی تیل له میخه کان ده ئالیندریت، ههردوو میخ به ته وای داده کوترین و ئهم کار له گه ل هه ر چوار لای شان ده کریت. سه رپوشی ناوه وهی شان به چوار میخ له هه ر چوار لاه چه سپ ده کریت (پاش گرتنی کونی ناوه وهی سه رپوشه که). ئینجا سه رپوشی ده ره وه ده کریتته وه سه ر شان ه که.

* ئیواره، دواى گه رانه وهی گشت ههنگه ده رچوه کان بو ناو شان ه که (گه ر وه رزی کارکردنی ههنگ بوو)، ده رگه یان له سه ر داده خریت، به مه رجیک ریگه ی هه ناسه دانیان نه گیریت ئه وسا له ئیواره وه تا به یانی زوو ده تواندریت شان ه کان بگوازرینه وه.

* گه ر شوینی دیاریکراوی نوئ له (۵ کم) له شوینی کونی شان ه که نزیکتر بوو، ئه واپیویسته بو ماوه ی (۲-۳) رۆژ ده رگای شان ه که نه کریتته وه به گویره ی بارو دۆخی که ش و هه وای. به لام گه ر دوورتر بوو ده تواندری له دواى (۱۰) خوله ک بکریتته وه ههنگه کان به ئاسایی کاری خو بان ده که ن.

۱۳- ههنگ برینه وه ههنگوین ده رهینان (جنى العسل و فرزه Honey harvestes)

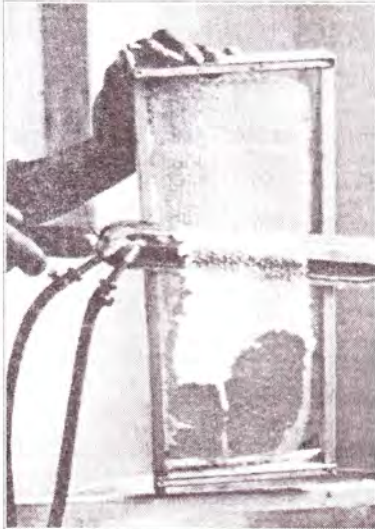
کاتی برینه وه و سالی چند جار برینه وه، به گویره ی ناوچه و شیوه ی به خێوکردنی ههنگ ده گوړیت، گه ر شوینه که ئاو و هه وای خوشبوو به گولی هاوینه و زستانه ده و له مه ند بوو ههنگ له نیوشانه ی نوئ به خێوکریت، پوره ههنگ کاراو به ره هه هینه ر ده بیت، ده تواندریت سالی دوو جار به ردریتته وه.

۱- دواى ناوه راستی مانگی تاب.

۲- دواى ناوه راستی تشرینی یه که م.

که رسته کان:

چند ده فریک، فلچه و دوکه لکیش، میزی دامالین، کیرد، نامیری ههنگوین ده رهینان (زنگ کردن)، ههنگوین پالئو.

کراندنی میتوی سهرجالگهکان (تربیه النحل طبعه)

ههنگاوهکانی ههنگ برینهوه:-

۱- شانسه که دوکهل دهدریت، پهروازی پر ههنگوین و سهه به میو سهرمۆرکراو یا ۷۵٪ چاگه پر ههنگوینهکانی سهرمۆرکراو، له شانسه که دهردههیتدریت. بهفلچیهکی نههم ههنگهکان له سهه پهروازهکان لادهدرین، زۆریش بهتهنگ پاراستنی شاههنگهوه دهبین. پهروازه دههاتوهکان دهکرینه ناو سندوو قیقهوه لهههردوولا سههپۆش دهکریت. بۆ ژووری ههنگوین دهههینان دهگوازیتهوه.

چهند تیبینهک:

* ۰.۳ سییهکی پهروازه پر ههنگوینهکان بۆ خۆراکی زستانه ی ههنگ له شانسه دا بهجی دههیلدریت، یا بهگویره ی کاتی برینهوه و هیزی شانسه که و کهم و زۆری کرمۆکهکان دابین دهکریت. (پینچ پهرواز کهمتر بهجی ناهیلدریت).

* پهروازه ههنگوینهکانی سههپۆش نهکراون دههناهیندرین، چونکه ههنگوینه که ی ریزه ی ئاوی زۆره و زوو تیک دهچیت و دهترشیت و بۆگه ن دهبی.

* ئەو پهروازانه ی کرمۆکه و قوزاغه و ههلاله یان تیدایه وهرناگیرین، چونکه ههنگوینه که ناشرین و تام بۆ ناخۆش دهکات و له داهاوو ژماره ی ههنگهکان کهم دهکاتهوه.

۲- که ههنگوین له پهپکهکان دهردههیتدری پهیرهوی ئەم خالانه دهکریت.

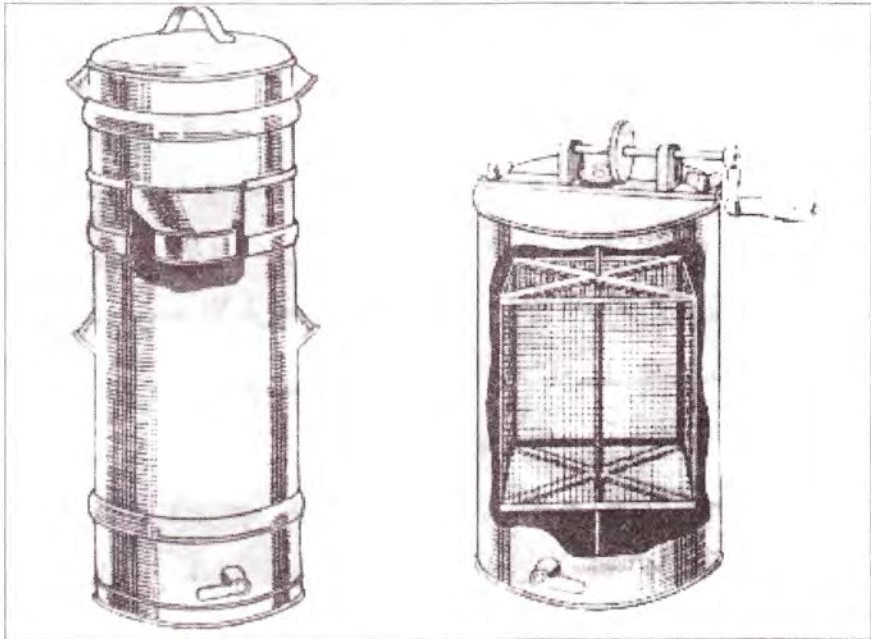
ههنگ به خنوکردن

ا- دهبیت ژووری کارکردن پاک بیت، ئوی تیدابیت، ههوا گۆرکیی ههبیت، دهرگاو پهنجهرهکانی تهلدار (سیم، هیلهگه تهل) بن تا ههنگهکان نهچنه ژوورهوه.

ب- پیشهکی که رهسته به کارهیندراوهکان خاوتین دهشۆردرین و وشک دهکرتینهوه.

ت- به دهستیکی پهروازهکان له لای سه رهوهی و له بان دهفریک به لاریبهوه رادهگیرین، به دهسته که ی دیکه ش، به کیردیکی گهرم کراو (به ئاگریا به کارهبا) له ژیرهوه به رهوژوور میوی سه رهپۆشی چاڤگه ههنگینهکان دهکرتیندریت (دهبردین و لادهبردین).

پ- پهروازه که داده ندریتسه ناو ئامیری ههنگوبن ده رهینه رهوه (ئامیری زنگ کردن).

ههنگوبن ده رهینه رهوه ههنگوبن پالیو (تربیه النحل طبعه ۸)

ج- بەئاسپایی ئیش بەئامیرەکه دەکریت، ئینجا ورده ورده خیرایی زۆرتر دەکریت (تا پەروازەکان نەشکین) کەرۆوی یەکهەمیان بەتال بوو وەردهگێردرێنە سەر باری دووهمیانەوه.

ح- هەنگوینەکه لەرێگە ی شێرە ی لای ژیری ئامیرەکهوه بەتال دەکریت، که بە تەله هیلەگ سەرپۆش کراوه (بۆ پالائوتنی هەنگوینەکه لەپارچه شەماو شتی نەویستراو). یادهکریتە ناو هەنگوین پالتیو (پارزن)هوه. ئینجا دەکریتە ناو دەفرو رهوانە ی بازار دەکرین.

١٤- نخافتن (زستان پۆش، التشتیه Wintering)

تا پوورە ی هەنگەکان سەرماو سۆلە ی زستان بپرن و نەمرن، دەبیت بارودۆخی گونجاوی بۆ برەخسینین، ئاشکرایە که هەنگ وهک میرووهکانی دیکە ناتوانیت بەشیوه ی سربوون (مت بوون، سبات) زستان بەرێ بکات، هەنگ لەنیوان پلە ی ١٠-٣٨ سەدی کاراو چالاکە، ئەگینا سست دەبیت.

هەنگاوهکانی نخافتن:

١- دابین کردنی برە هەنگوین و هەلالەیهکی باش بۆ شانەکان، تا لەزستاندا بیخۆن. پوورە هەنگ خۆی دابینی دەکات، بەلام گەر لەشانەکهیدا کەم بوو، ئەوا پێویستە لەشانە ی دیکە ی دەولەمەندەوه بۆی دابین بکریت، یا لەجیاتی هەنگوین شەکراو یا خۆراکی ئامادەکراوی هەنگی بدریت.

٢- پوورە کەم هێزو میر نەماوهکان لیکدەدرین و دەکریتە شانە ی بەهێز.

٣- پەروازو نەۆمە زیادهکان لادەبدرین، بەژەهراوی قەلاچۆکردنی کرمی میو پاگژ دەکریتەوه، لەکوگەدا هەلدهگیرین. پەروازەکانی دیکە لەناو شانە رێک دەخهین، ئەوانە ی بەچەیان تێدایە دەخهینە ناوهراستهوه، پەروازە پڕ هەنگوین و سەر نەگیراوهکان لەهەردوو

لایانهوه دادهندرتین، لهتهک ئهوانیشا پر ههنگوبنه چاچک داخراوهکان دادهندرتین، ههندیگ جار پهروازیکی تهخته دار دهکریتته ناویر بو تهسکردنهوهی ژووری شانگه.

۴- تا پوورهی ههنگهکان لهسهرماو تهرو تووشی زستان بپاریزین، گهرهکه لهکووتایی پایزدا کارهکهری جحیلان زور بیت، چونکه بههوی کهمی چالاکیان، تهمن دریتژ دهبن نزیکه (۳-۴) مانگ دهژین، که بههارهات کارا دهبن و ئیشه پیوستهکانی شانگه که بهچالاکی رادهپهڕین، ئهمهیش شارنیتیکی چوست و هیلکهکهری گهرهکه، تا له سههرتای بههاردا، خیرا گهرای زور دابنیت، پوورهکه هیزدارو بهرههم هین بیت.

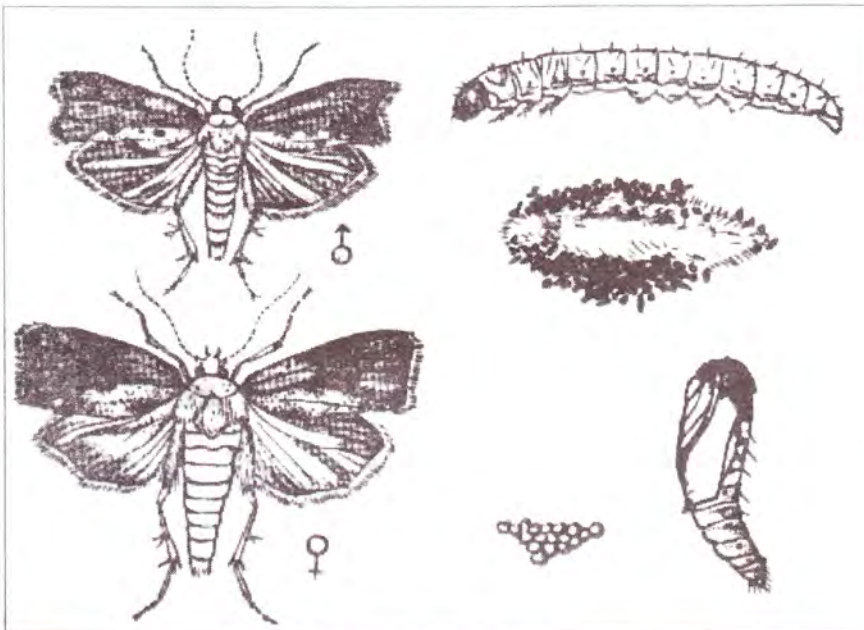
۵- پاراستنی شانگهکان لهکاربگهری کهش و ههواى نالهبار بهم شیویه:

- ا- بهشهکانی شانگه به باشی بخرینه سهریهک و کون وکه لهبهرهکان بگیری، تا ریگههی ههوا گوړکی نه بیت.
- ب- داپوشینی شانگهکان بهپوشاکی ئهستور، به بهلمه برنج و پوش دادهپوشریت، نایلونیشیان بهسهر دادهدریت.
- ت- تهسکردنهوهی دهرگای شانگهکان.
- پ- سینیه که وهریگپدریتته سهریه بار (رووی زستانهی.
- ج- شانگهکان راسته وخو بدرینه بهر تیشکی خوړه تاو.
- ح- ناشتنی داری ههمیشه سهوز، لهدهوری ههنگه لاندتا له (با)ی سارد بیانپاریزیت.
- خ- لهزستانا شانگه ناپشکیندریت، بهلکو لهدهرگاکانیهوه چاوه دیری دهکرین.

بهشی چوارهه

قهلاچۆکردنی دهردهکانی ههنگ

دوژمن و دهردهکانی ههنگ: - ههنگ تووشی زۆر دهردان دهبٲٲت، گرنهکانیان: -
 ١- مٲرهکانه (مٲره، کرمی مٲٲو، پهپوولهی شهما، شٲله پانه،
 قهههپونه، شری پانه، سٲسه، دوده الشمع *Gallevia Mellonella*):
 مٲٲرووهکه لههۆزی بالٲ پوولهکهبٲهکانه (*Lepidoptera*)، جهستهی
 پهپوولهکه لهشٲٲوهی بهلهم دایه، رهنگی بۆره، خۆلهمٲشٲٲیه، قارهبٲه.
 پاش دههچوونی لهقۆزاخه به ٤-١٠ رۆژ گهرا دادهنٲٲت، یهک مٲٲه
 نزهکهی ٤٠٠-١٨٠٠ گهرا لهناو کون و کهلهبهری شانکهو لهسهه
 پهپکه مٲٲوهکان دادهنٲٲت، گهراکهی شیرری رهنگهه درٲٲبٲهکهی
 ١،٥ملم، دواى (٥-٣٥) رۆژ بهگوٲٲرهی پهلی گههما گهراکه دهتروکٲٲ
 و کرمۆکهی بچووکى رهنگ سپى یا زهرد باوى لٲ دهردهچٲٲت.

سوورى ژبانی مٲره (تربٲه النحل د. عبدهلسٲن)

هنگ به خنوکردن

ماوهی ۲۷-۷۰ رۆژ به کرمۆکه یی ده مینیتته وه وه ده له وه پیت، دریتزی کرمی ته و او گه شه کردوو ده گاته سی (۳۰) ملم، ئینجا له ناو قۆزاخه یه کی ئاوریشمی سپیپاتا ده بیته پیوپا. به دیواری ناوه وه سه ر په روزه کان ده لکیتن، قۆناغی پیوپا ۸-۶۲ رۆژ ده خایه نیت، ده شیت گشت قۆناغه کانی سووری ژبانی میرووه که به دریتزایی سات بیندریت.

زیانه کانی:

دوو جووره مپه هیه، مپه ی گه و ره و مپه ی بچووک، به لام له زیانه خشی دا هاوتانه، کرمۆکه کانی ئەم میرووانه کون و تونیل له ناو په پکه میوه کان هه لده کهن، چافگه کان تیکده دن، هه لاله ی دا کراو و به چه هه نکه کان ده خۆن، پیسایی له ناو هه نگوین و شه مادا ده کهن، شانه هه نکه کان بی هیتز ده کهن و له ناویان ده بن. کرمی مپه متوی شه مپی کۆن و رهنگ تاریکه، له گه ل میوی نوی و خاوین هه لئا کات، به بی میویش ناتوانیت بژیت.

پاراستنی هنگ و قه لاچۆکردنی مپه:

باشترین ریگه بۆ پاراستنی هنگ، له م دوژمنه هنگ کوژه، به هیتزکردنی پوو ره هه نکه کانه، به دابین کردنی شارنی چالاک و خزمهت کردنی شانه کان. ده ره پنانی په روزه میو کۆن و تاریکه کان، هه لگرتنه وه ی په روزه زیاده کان، گرتنی کون و که له به ری شانه، خاوین راگرتنی شانه و هه نکه لان به تایبه تی له میوی که وتوو. پوو ره ی پر هیتز پاریتزگای شانه که ی ده کات، ده بی چاودیری هه نکه کان بکریت، شانه ی خو ولاتی به کارنه هیتزیت.

قه لاچۆکردنی شيله پانه:

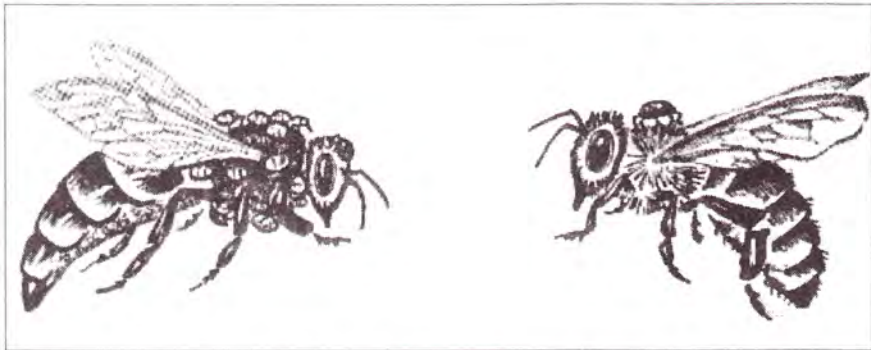
ئه گه ره له سه ره تای تووش بوونی شانه کان وئاگابیتن، چاره سه رکردن کاربگه ره ده بیت. بۆ قه لاچۆکردنی مپه، ژه هری کیمیاوی وه ک SO₂, سیانید، فوستوکسین، به ریگه ی بوونه گازی کیمیاوی به کاردیت، په روزه ی به تال و هه لگیرووی زیاده ی ناوشانه، په روزه تووشبووه کان

دهخرینه ناو نهۆمی سندوووقه کانه وه، دوور له ههنگه کانه وه، دهخرینه ناو کوڤه (ژووریک)، هه ۳-۵ نهۆم دهخرینه سهه یهک و له بان سینیهک داده ندرین، به قور یا به سریش کون و که له به ره کان ده گیرین، ماده بکوژه کانی به پێی ی پیوست ده کریتته ناو، پاش ماوه یهکی کورت ژههره که ده بیته گازی کوشنده، کرموکه و قوژاخه و په پووله کان قه لاجۆ دهکات، بۆ ماوه ی پینج مانگ هه لده گیریت. بۆ رزگار بوون له ترسناکی پاشماوه ی ژههره که (۱۰) رۆژیک بهر له به کاره ی تانیان له شوینی کراوه دا داده ندرین.

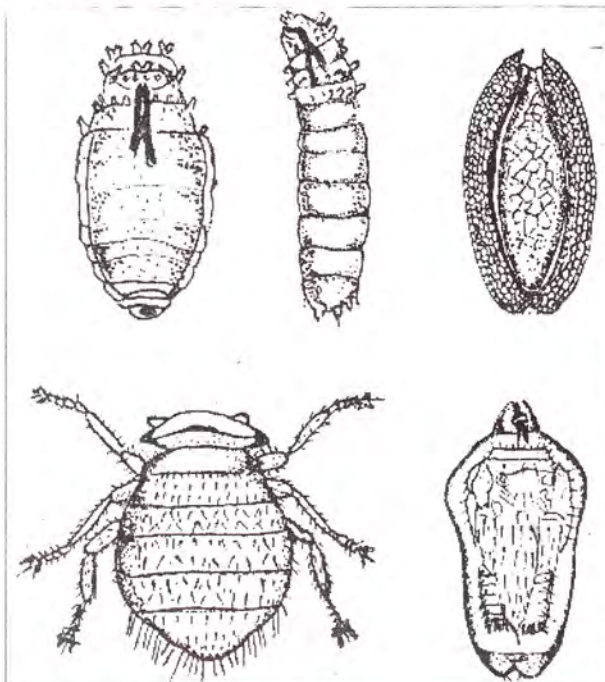
برادکس (Paradichlorbenzole) که ده بیته هه لم و کرمو له و په پووله کان ده کوژیت به ریشه ی ۲۰غم/۳م له بوشایی شانەکان به کار دیت.

۲- نه سپی کویره (القمل الأعمی *Braula Coeca*)

له هۆزی میرووه دوو باله کانه (*Diptera*) می شیک ی بی بالی رنگ قاوه یی تاریکه، درێژیه که ی ۲ملم ده بیت، مشه خۆریکه له سهه په پکه میوه کان گه را داده نیت، دوا ی یهک هه فته گه راکان کرموکه ی سپی و بچووکی بی پایان لی دهر ده چیت، نه وانیش کون و تونیلی پیچا و پیچ له په پکه کان هه لده که نن، قو ناخی کرموکه یی (۸) رۆژ ئینجا ماوه ی ۶ رۆژ له قو ناخی پیویا ده می نیتته وه و ده بیتته نه سپی ته واو، سووری ژیان ی

نه سپی کویره له سهه پشتی شاههنگ و باله (تربیه النحل)

سووری ژبانی نه سپه کویره (تربیه النحل)

به ماوهی (۲۱) رۆژ
ته و او ده بییت.
ئه سپیی ته و او
ده چیتته سه ر پشته
پاله و
شاهه نگه کانه وه،
وه رس و بیزاریان
ده کهن و له
چالاکیان که م
ده کهنه وه، گه را
دانانی شان
له کورتی ده دهات و
هه ندی جار له ناوی
ده بهن. ئه م
مشه خۆره ناتوانییت
بو خۆی خۆراک
بخوات، به لکو

له ده می پاله و شاننه وه و هه رده گریت، که واته کرموکه و میرووی ته و او
زیان به خشن.

بو قه لاچوکردنی:

کاغه ز له سه ر سینی و له ناو شاننه که دا راده خریت، به دارکه تووتن
(نیکۆتین) شاننه که دوکه لده دریت. ئه سپییه کان له هۆش خویان ده چن و
ده که ونه سه ر په ره کاغه زه راخراوه که، په ره که هه رده کریته هه ره وه و
ده سووتیندریت.

۳- ژهنگه سووره (ژهنگه سووره، ستانگ، ستینگ الزنبور الاحمر *Vespa Orientalis*):-

ترسناکترین دوژمنه کانی ههنگه، هیرش ده کاته سه ر شاننه که م
تواناکان و ههنگوینه که بیان تالان ده کات. له ده ره وهش پاله کان راو
ده کات و دهیان خوا، ستینگ وهک ههنگ ژبانیکی کۆمه لایه تی ههیه،

پووره‌کانیان له‌مێرو کاره‌که‌رو نێره پێکهاتوو، له‌کوژتایی مانگی نه‌ورۆژ (ناوه‌راستی نیسان) شازن شانه دروست ده‌کات و گه‌را له‌نیو چاڤگه‌کان داده‌نییت و خزمه‌تی به‌چه‌کانی ده‌کات، به ۴-۶ هه‌فته گه‌راکان ده‌بنه‌ مێرووی ته‌واو، ده‌بنه‌ هێزی کارکردنی پووره‌که، له‌سه‌ره‌تای زستان (تشرینی دووهم) گشت پالۆ و نێره‌کانیان ده‌مرن، ته‌نها شازنه فال‌خوارده‌کان له‌کون و که‌له‌به‌ران خۆیان هه‌شارده‌ده‌ن و زستان به‌متبوی به‌سه‌ر ده‌بن.

قه‌لاچۆکردنی ژه‌نگه سووره:

۱- کوشتنی شازنه‌کانیان له‌به‌هاراندا باشتترین رێگه‌یه، چونکه له‌ناوبردنی مێریک قه‌لاچۆکردنی پووره‌یه‌کی ته‌واوه.

۲- گرتن و کوشتنی ژه‌نگه سووره‌کان له‌کوژیته هه‌نگه‌کاندا به‌ به‌کارهێنانی تووری گرتنی مێرووه‌کان یا به‌ ته‌خته‌دارو شتی دیکه ده‌کوژرێن.

۳- به‌کارهێنانی ته‌له‌ ژه‌نگه سووره، ته‌له‌که شیوه‌یه‌کی قوچه‌کی هه‌یه‌و به‌توڕیک (هێله‌گه‌ ته‌ل) ده‌ور دراوه، له‌ژێره‌وه کونی تێدایه که‌ژه‌نگه سووره‌که بتوانیت بچیته ژووره‌وه، گوشتی گه‌نیوی له‌ناو داده‌ندریت، بۆ گوشت خواردن به‌کونه‌کاندا ده‌چنه ژووره‌وه‌و به‌ند ده‌بن و ناتوانن بینه‌ ده‌ره‌وه.

۴- له‌ناوبردنی شانه‌کانیان به‌ به‌کارهێنانی ژه‌هری مێروو‌کوژ یا سووتاندنیان.

۵- قه‌ده‌غه‌کردنی چوونه ژووره‌وه‌ی ژه‌نگه سووره بۆ ناوشانه هه‌نگه‌کان به:

* کاتی زۆربوونی ژه‌نگه سووره، ده‌رگای شانه‌کانی هه‌نگ (به‌تایبه‌تی که‌مه‌هێزه‌کان) به‌ پارچه‌ کاغه‌ز یا به‌ به‌کارهێنانی پارچه به‌ریه‌ستی شازنان بچووک بکریته‌وه.

* نه‌وَم و به‌شه‌کانی شانه‌کان باش بخریته‌ سه‌ر یه‌ک و رێگه‌ی چوونه ژووره‌وه‌ی دوژمن نه‌ده‌ن.

۴- گورگی ههنگ:

زهرده و آلهیه کی سهرو سنگ رهش و سک و پهل زهرده، درتژییه که ی ۱۵ ملم ده بیته، ههنگ خورهیه کی درندهیه، ههروهک ژهنگه سووره قه لاچۆ ده کریت، (په پوولهیه کی دیکه ی رهش و زهردی گهورش ههیه بهم ناوه، تا ئیستا زیانی نه زاندراره)، په پووله گهوره ی کونجی ترسناکیی ههیه.

۵- میرووله:

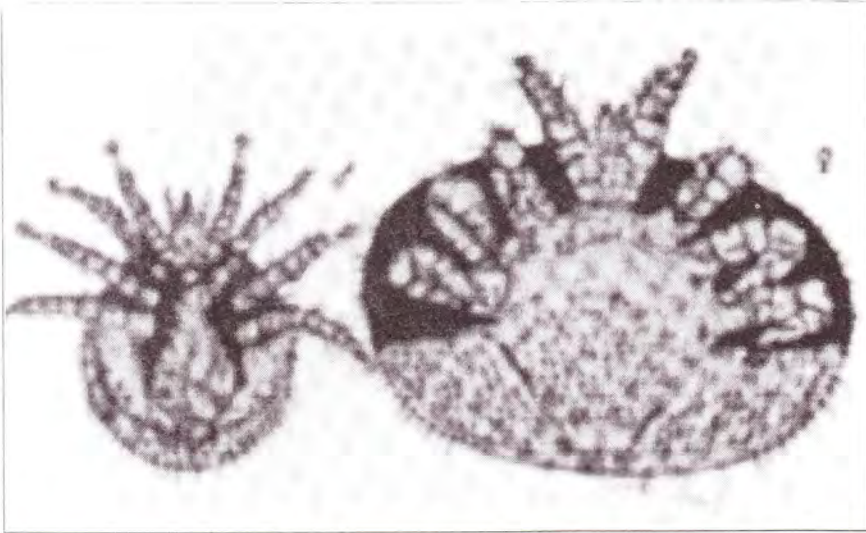
گه لیک جوړه میرووله ههیه که شالاو بو شانه کانی ههنگ ده بهن، ده بهن هوی له ناوچوونی کرمۆکه کانی ههنگ. بو پاراستنی ههنگ له زیانی میرووله و زۆر زینده وهری بچووک و خشۆکی دیکه پیویسته پیچکه کانی شانه کان دابندرینه ناو ده فری پرتا، یا جوگه ئاو به ده وری شانه کان بسوریتته وه. ژههره میروو کوژه کانی وهک دیازینون، کارباریل بو قه لاچۆکردنی شاره میرووستانه کان به کاردیت.

۶- پندی قاروا *Varroa Jacobsoni*

پندیکی مشه خوړه له سههر ههنگ ده ژیت، له هیندستان را بلاو بووه ته وه. بهریتگی شلخه دان، دزی ههنگ، نهو گولانه ی ههنگ سهردانیان ده کهن، کوونونه وهی که له ههنگه کان له کاتی به سههر شازاده دا ده فسن له نیوان شانه کاندایا بلاو ده بیته وه. به هوی پووره ههنگه کانیشه وه له ولاتیکی بو ولاتیکی دیکه ده چن، بو یه کهم جار له سالی ۱۹۸۵ له به غداو نه بو غریب بیندراوه له سالی ۱۹۸۱ له سوریا بیندراوه، ئیستا دژوارترین دوژمنی ههنگه، ههنگداری به ره وکزی و ره نه جهرۆیی ده با.

سووری ژیانی:

مییه ی ته وای (الکامله) پنده که مشه خوړه، له سههر خوینی پالنه و نیره ههنگه کان ده ژیت. به زۆری له سههر نهو نه لقه کاتینییه کانی سک یا نیوان سینگ و سکدا ده بیندریت، به هوی پارچه کانی ده مییه وه شانه ی نیوان نه لقه کان کون کون ده کات و خوینی ده مریت. مییه کانی

پندی فاروا (تربیه النحل وانتاج العسل)

لهههردوولای سک و پشتیانوه پهستراونهتهوه، رهنگیان سوورباوه، به گهندهموو داپوشراوه، دریشیهکهی ۱۲، ۱ ملم و پانیهکهی ۱، ۷ ملم، کهچی نیرهکان بچووکتزن، خرهوه رنگ زهردن، به دهم تۆو دهگوازنهوه. فاروا لهنیو چاڤگهکاندا زاوژی دهکات، نیرهکان و زۆر لهمییه ناکامهکان لهوئ دهمرن، کهچی مییه تهواوهکان لهگهلههنگهکان دهردهچن، لههاویندا دوو مانگ دهژیی و لهزستان دا پینج مانگ، بهلام نیرهکان له دوای جوتبوونا دهمرن، ژمارهی پندهکان لهنیو یهک شانهی تووشبوودا دهگاته ۳۰۰۰-۱۱۰۰۰ پند، لهیهک چاڤگی پالهکاندا ۱۲ پندو لهیهک چاڤگی نیرهکان بیست پند بیندراوه.

کهدهچیته ناو ئهوه چاڤگه سه ریوش نهکراوانهیه که کرمۆکهی تههمن ۵-۵، ۵ رۆژیان تیدایه سووری زاوژی کردنی دهست پیدهکات، پندهکه بهخیراییی خۆی دهخشیینیتته ژیر کرمۆکهکانهوه، خۆی لهخۆراکهکهیدا نقوم دهکات و ههندیکیش قووت دهات. که کرمۆکهکه کوتایی بهخۆراکهکهی دینیت مییه پندهکان خۆیان لهژیر کرمۆکهکان دهرباز دهکن. ئهم مییه مشهخۆرانه لهسهرخوینی کرمهکان و دواتریش

هه‌لده‌واسریت. کاغه‌زیک له‌سه‌ر سنی شان‌که راده‌خریت، تیل‌مه ژه‌هره‌کان هه‌لده‌واسرین، جار‌جاره‌ کاغه‌زه‌ کۆنه‌ راخراوه‌که ده‌رده‌هیندریت، له‌گه‌ل پنده‌کانی سه‌ری ده‌سوتیندریت و کاغه‌زیک دیکه‌ی له‌ شوین راده‌خریته‌وه.

چهند خالیکێ گزنگ له‌کاتی به‌کارهینانی نه‌پستاندا په‌یره‌و ده‌کرین له‌مانه‌:-

- ۱- تیل‌مه‌کان له‌ناو به‌رگی خۆیاندا به‌داخراوی هه‌لده‌گیرین و ده‌پارێزرین، نه‌که‌وێته‌ به‌ر تیشکی خۆر، په‌له‌ی گه‌رمی هه‌لگرتیان ۲۵-۳۰ سه‌دی بیت، ده‌ستی مندال و مرۆی نه‌زانیاں بگاتن، نابیت بکرینه‌وه، که‌ کرایش‌وه‌ راسته‌وخۆ به‌کاردیت.
- ۲- له‌کاتی به‌کارهینانیدا ده‌سته‌وانه (په‌نجه‌وانه) له‌ده‌سته‌ده‌کریت (ژه‌هره).
- ۳- هه‌ر تیل‌میک ته‌نها یه‌ک جار به‌کاردیت و نابیت له‌ ۶-۸ هه‌فته‌ پتر له‌نیو‌شان‌دا بمینیته‌وه، نه‌بادا پند به‌رگری له‌دژی په‌یدا بکات. به‌لام بۆ ماوه‌یه‌کی که‌م قانگ بدریت، پنده‌کانی ناو چاڤگه‌ سه‌رگیراوه‌کان نامرن.
- ۴- تیل‌مه‌ به‌کارهاتوو‌ه‌کان ده‌رده‌هیندرین و ژیر خاک ده‌کرین، نابیت بسوتیندرین.

ب- سووتاندنی پلیته‌ی فۆلبیکس (اشرطه‌ فۆلبیکس)

ژه‌هری بکوژ به‌شیوه‌ی دو‌که‌ل به‌کاردیت، قه‌لاچۆکردن له‌دوای هه‌نگ برینه‌وه، له‌سه‌ره‌تای مانگی کانونی یه‌که‌م ده‌ست پێ ده‌کا، که‌ هه‌نگ ده‌بیته‌ تۆپه‌ل، راده‌گیریت (هه‌نگ له‌په‌له‌ی گه‌رمی ۵-۸ سه‌دی هه‌لده‌گورمیت (یتکور) له‌به‌هارانی‌شدا له‌دوای کۆتایی هاتنی تۆپه‌ل بوون، تا سه‌ره‌تای نیسان له‌ناوچه‌ گه‌رم و مام ناوه‌ندییه‌کان فۆلبیکس به‌کاردیت، پارچه‌ کاغه‌زیکێ چه‌ورکراو له‌سه‌ر سینی شان‌که راده‌خریت (پنده‌کان به‌رده‌بنه‌وه سه‌ری هه‌ندیکیان ده‌مرن و بریکیشیان له‌هۆش خۆ ده‌چن، له‌دوای قه‌لاچۆکردنه‌که راده‌کی‌ش‌رینه‌ ده‌ره‌وه‌و ده‌سووتیندرین،

دەرگای شانەکه دادەخریت، شاپلیتەهی قولبلیکسەکه ئاگر دەدریت (ئاگری بێ گر) لەبەشی دوایە شانه نوێیەکان هەڵدەواسریت، لەناو شانە خۆمالییەکاندا لەنیو قوتوی کون کون کراو دادەندریت. دەرمانەکه بەشیوەی دوکەل لەناو شانەکهدا پەنگ دەخواتەوه، بەرێژەهی دیاری کراو پندەکان دەکوژیت یا شپرزەیان دەکات، بەلام زیان بە هەنگ ناگەینیت. دەرگای شانەکه دوای ۴۵ خولەک دەکریتەوه، ئەم کارە ئیواران پاش گەرانهوی هەنگەکان یا بەیانیان بەر لەدەرچوونیان ئەنجام دەدریت، ئەم قانگدانە سێ جار دووبارە دەکریتەوه، هەر جارەهی یەک پلێتە بۆ یەک شانەهی ئاسایی بەکاردیت، ماوهی نیوان یەکەم و دوو قانگدان سێ رۆژە، ماوهی نیوان دوو و سێیەم پێنج رۆژە.

هەر وهها سوودبەخشە بۆ قەلاچۆکردنی پندی *Acarapis Woodi* که تووشی بۆرییە هەواکانی هەنگ دەبیت هەر وهها (بایفارۆل) بۆ قەلاچۆکردنی فاروا بەکاردیت بەرێژەهی ۴ پلێتە بۆ یەک شانەهی نوێ جگە لەمانەش کالیکرۆن، کلثین، تیدیون، فاروازین، ئەمیترازیش بەکاردیت.

۷- رەنگالە (هەنگ خۆرگە، کەندەسمە، کول کولی، هەنگە چنە (ابو الخضیر) :-

سەر سەختترین دوزمنی هەنگە، بەلندەیهکی کۆچەرییە، ژمارەهی زۆریان لەناوەراستی مانگی ئاداردا سەردانی ولاتەکەمان دەکەن، لەکۆتایی ئەیلول دەگەرێتەوه.

جۆرەکانی ئێرانی و هیندی و ئەوروپی سەردانمان دەکەن، بەلام یەکەمیان لەوانی دیکە درنده ترە، فرەندەیهکی بەقەوارە مام ناوەندییە، مل زەردو لەش کەسکی (سەوزی) بریقەدارە. پالە هەنگەکان لەئاسماندا دەقۆزنەوهو قوتیان دەدەن، شازادەکان لەگەشتی فالخواردن دەگرن و دەخۆن. بەکۆمەڵ لەسەر تەلی کارەباو تەلەفۆن و شتی ترو دەرۆبەری کۆلی مێشا هەڵدەنیشن، کارەکەرەکانی هەنگ زۆر لەم درنده دەترسن، ناوێرن بێنە دەرۆهه کارەکانیان ئەنجام بدەن، ئەمەیش لەبەر هەمی شانەکه کەم دەکاتەوه.

هەنگ خۆرگە لەمانگی مایس لە کەندەلان و قەدیال و گردان زەوی هەڵدەکەنیت و لەکونەکانا هیلانە دەکاو هیلکە هەڵدیتێ.

قەلاچۇ كىرەننى رەنگالە

- ۱- ھىلانە كانىيان دىيارى بىكرىن، ئىۋاران پاش گەرەنە ۋە پاش بۆ ھىلانە، زەھرى ۋەك ئەلەمنىۋىم فۇسفىد، سىيانىدى پۇتاسىيۇم، سايمان بىكرىتە ناۋ كۈنە كانىيانە ۋە ۋە بەقۇر يا بە شتى دىكە دەرگا كانىيان بىگرىت، زەھەرەكە دەپتە گازو ھىانكۇرئىت.
- ۲- بۆ ترساندن و تاركردنىان، تۇپى دەنگ گەرە لەنزىك كۆلىتى مېشەكان دابندرىت و ناۋە ناۋە بىتە قىندرىت.
- ۳- بەكارھىنانى تۇرى تايىبەت بۆ گرتنىان يا كوشتنىان بە دارلاستىك.

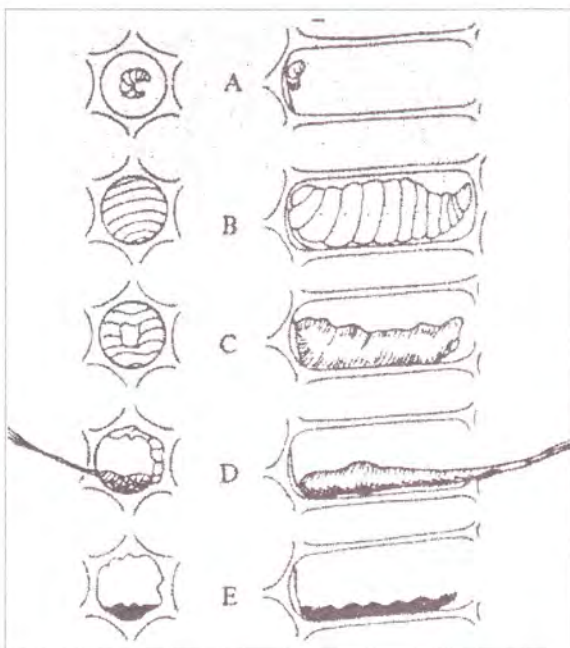
بەشی پینچەم نەخۆشییەکانی هەنگ

هەنگ تووشی کۆمەڵە نەخۆشییەکی ترسناک و کوشندە دەبێت گرنگترینیان:

۱- نەخۆشی بەچەگەنین (رزین، لۆک)ی ئەمریکی (تعفن الحضنة
الأمريكي) بلاوترین نەخۆشی هەنگە لەجیهاندا.

نیشانەکانی

نەخۆشییەکە:

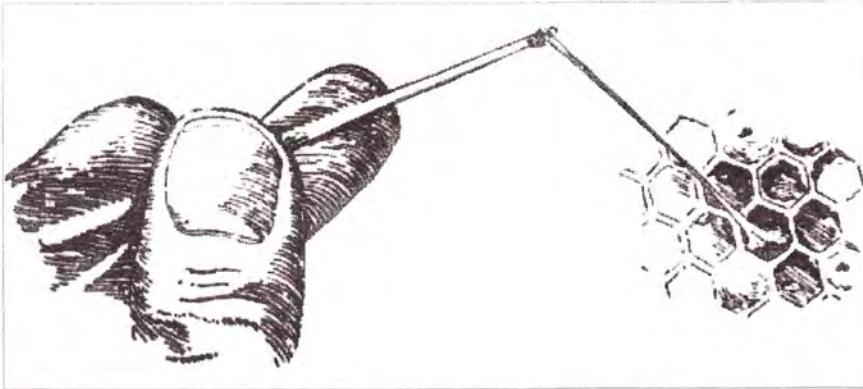

تووشی کرمۆکە
تەمەن (۱-۲) رۆژ
دەبێت و تەشەنەدەکا،
کرمۆکە تووش بووەکان
کە لەلایەن پالەکانەوه
فری نەدرابنە دەرەوه،
بەر لەبوونە پێوپایان
دەمرن و لەسەر پشت
رادەکشین و روویان
دەکەویتە دەرگای
چاڤگەکانەوه، لەم
کاتەدا پالەکان
تەرمەکانیان
لەشانەکانیان فری

نیشانەکانی نەخۆشی گەنینی بەجەمی ئەمریکی (امراض النحل واقفانە)

دەدەنە دەرەوه، مردووه

فری نەدراوەکان دەبنە شلەیهکی شیلوی لیچ، بەدارکی دەنکە گوگرد
(شخارتە) وە دەنوو سین و بو ۲,۵ سم رادەکیشترین، رەنگە سپیەکیان
بو رەنگی زەرد دوایی قاوویی ئینجا تاریک لەپاشدا بو رەش

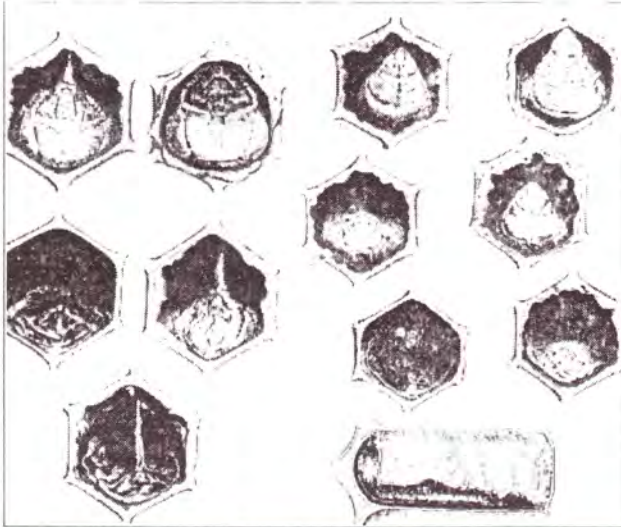
نیشانەکانی نەخۆشی گەنینی بەجەمی ئەمریکی (امراض النحل وافاتە)

دەگۆرپیت، بۆنی ماسی بۆگەنی و گوگرد دەدەن، لەشویینی خۆبان و شک و رەق دەبنەووە و پاش ماوەیەک وەک تویکل بەژێر چاڤگەکانەووە دەلکێن و چەسپ دەبن، بەسانایی بەری نادا مەگەر بەشیک لەمۆمەکە لەگەڵ خۆی هەلگریت، پەپکە تووش بووەکان خال خال دەبن چونکە رەنگی سەرپۆشی کرمە دروستەکان کراوێه، رەنگی تووش بووەکانیش تاریکەو شیوێهەیان شیدارهو لەپیشدا قۆقزن و دواتر بۆ ناووەو دەقۆپینەووە کون دەبن.

هۆکاری نەخۆشی بەکتریای *Bacillus Larvae* بەکتریاکە تا بەرگی سەرماو گەرماو پاڤکەرەو دەکان بگریت سپۆراتی هیلکەیی دروست دەکات، لەکاتی خۆراک دانی بەچەکان بەهۆی پالەکانەووە لەناو شانەکیاندا بلاو دەبێتەووە. بەهۆی دزی و شلخەدان و بەکارهێنانی هەنگوبین و کەرستەیی بە بەکتریا پیس بوو بۆ شانەکانی دیکە دەگوازیتەووە.

رێگەگرتن لەبلاو بوونەووەی نەخۆشییەکە:

* لەناو بردن و سوتاندن و ژێر خاک کردنی شانە تووشبووەکان، (گەر شانە تووش بووەکان ژمارەیان کەم بوو) تا نەخۆشیەکە پەرەنەسینیت،

نیشانهکانی نهخۆشی گهینی بهجەئەمریکی (تربیة نحل العسل)

ههنگه كان به ژههر ده كوژرین، شانكه ده خرتنه ناو چالیکه وه ده سوتیندریت، ئینجا خاکی به سهه ده کریت.

* ده تواندریت سندوو قه كان و بنكه وه سه ره پۆشه كانیان نه سوتیندریت

به لكو به ئاو و سابون پاک بکرینه وه وه بیساییه كان و میوه كان بسوتین، ئینجا به گیراوهی هیدروکسیدی سویدیوم (۵۰۰ گرام هیدروکسیدی سویدیوم + ۱۰ گالۆن ئاو) بو ماوهی (۲۰) خولهک پاگژ بکریته وه. گهر ماوهیه کی زۆر له ناو گیراوه که دا بمیننه وه تیک ده چن.

ب- چاره سهه رکردنی کیمیایی: به کارهینانی ئوکسی تتراسایکلین (Oxytetracyclin) یا تیرامایسین به ریتیهی ۲۵۰ ملغم / گالۆنیک شه کراو (۱ شه کر + ۱ ئاو) بو پهیدا کردنی به رگری دژی نه خوشییه که وه راگرتنی بلا بوونه وهی (گهر پر که بگاته ۴۰۰ ملغم / گالۆن شه کراو بو پاله ههنگه كان ده بیته ژههری کوشنده). ههروه ها ده تواندریت ۳۶۰ ملغم تتراسایکیلین له گه ل شه کری ورد تیکه لاو بکریت به ریتیهی ۱ تتراسایکیلین + ۳۰ به ش شه کری وردی هار دراو، بپریتیه شانکه وه، ههفتانه و بو ماوهی شه ش ههفته دووباره ده کریته وه. ههروه ها سو میترو لین به کار دیت.

به به کارهینانی (نکتاپۆل سلفاثیوزول) به م پرنگه یه ی خواره وه، ده توانریت ههنگه تووش بو وه كان نه سووتیندرین و چاره سهه ری نه خوشییه که ش بکریت: -

۱- گواستنه وهی هەنگه تووشبووه کان بۆشانه یه کی خاوتین و نوێ که هیچ شتیکی تێدانه بییت.

۲- گواستنه وهی شانە ی نوێی پووره تووشبووه که بۆ شوپینتیکی تاریک و فینک، بۆ ماوه ی دوو رۆژان پووره هەنگه که به برسیه تی ده هیلدریته وه (تا هەنگوینه به به کتیرا پیس بووه که له ناو چیکلدانه ی هەنگه کان هەرس ده بییت و کوتایی دیت.

۳- له ماوه ی ئەم دوو رۆژه دا هەنگه لان و که لوبه له به کارهاتوو هەکان خاوتین ده کرینه وه، پیسایی و په پکه میو و هەنگوین و هیلکه و کرموکه و... ی شانە تووشبووه کان، دوور له هەنگه لانه که ده سوتیندرین، که لوبه له به کارهاتوو هەکان به گیراوه ی سو دا به پرتزه ی ۵-۱۰٪ پاکتر ده کرینه وه.

۴- پووره هەنگه تووشبووه که دوا ی تپه رپوونی دوو رۆژ هە میسان ده گواستریته وه بۆ شانە یه کی خاوتین و نوێ بی بنه مامیو.

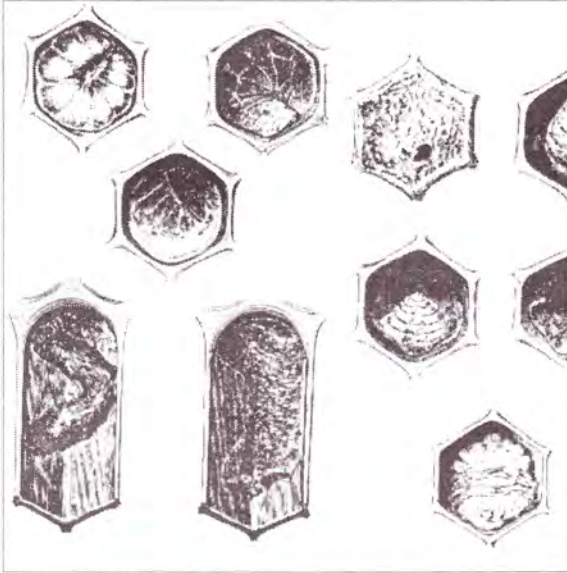
۵- هەنگه کان به هه ویری گیراوه ی خۆراک و دژه به کتیرا (نکتاپۆل سلفاتیوزۆل) بۆ ماوه ی چەند ههفته یه ک خۆراک ده درین (هه ویره که راسته و خو ده کریته سه ر په روازه کانی ناوشانه که، ئینجا پووره هەنگه که وهک پووره یه کی ئاسایی رهفتاری له گه ل ده کریت بۆ خۆراک دان و به هیزکردنیش و اباشه ئەم کرداره له کاتی کا ئه نجام بدریت که گو ل له ژینگه دا نه بییت.

۲- گەنین (لۆک: رزین) ی به چه ی نه وروپی: (تعفن الحضنه الاوروبی):

ئەم نه خۆشییه له وهرزی به هاران و له سه ره تای هاویناندا بلاوده بیته وه، به تایبه تی له و ناوچانه ی که له به هاراندا هه لاله بیان

کهمه و دهبٲته هۆی کوشتنی کرمۆکهکانی تههمن ۲-۴ رۆژی.

نیشانهی نهخۆشییهکه:

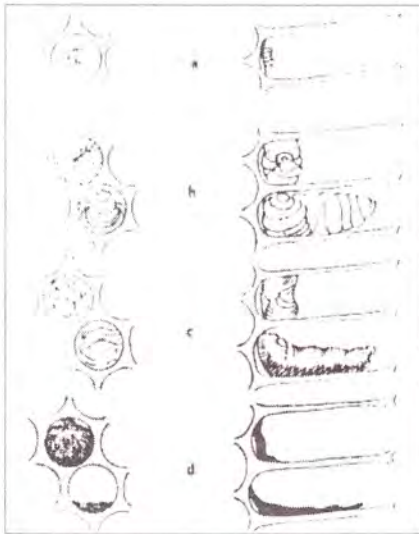
کرمه تووشبووهکان، بریقه— و رهنگه سٲیییه که یان نامینیت، بوٲنٲکی ناخۆشیان لی دٲت و که کرمه مردوووهکان له ناو چاڤگهکان وشک دهبنه وه بهشیوهی توٲکلی لولدراو دهبیندرٲن و بهسانایی دهتواندرٲت له ناو چاڤگهکان دهبرکٲن.

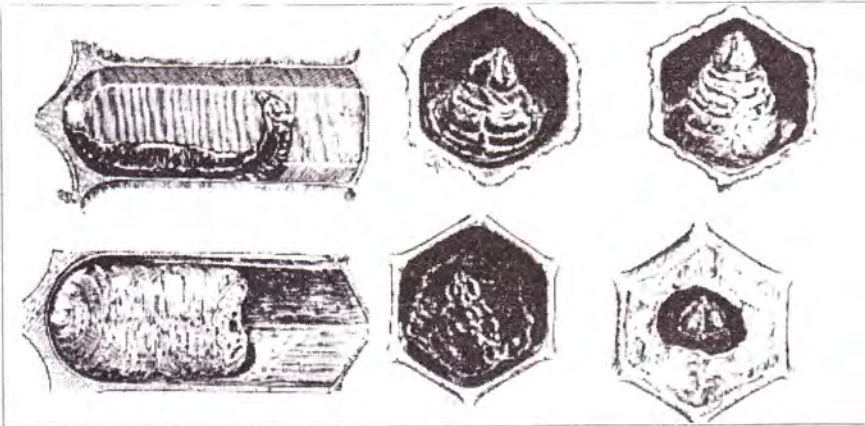
▲ نیشانهکانی کهنٲنی بهچی نهوروی (تربیه النحل، أمراض النحل) ▼

هۆکار:

زۆر جوۆره بهکتریا دهبنه هۆی تووش بوونی ئەم نهخۆشییه لهمانه: *Striptococcus apis*, *Bacillus Pluton*, *B.alevi Bacterium SP*,

چارهسههرکردن: سترٲتومایسین (Striptomycin) بهرٲژهی ۰.۲ گرام بوٲیهک لتر شهکراوی گیراوهی سووک (۱ شهکر + ۲ ئاو) له بههاراندا بدرٲته شانیهک تا نهخۆشییهکه بلاونهبٲتهوه. ههروهها نیومایسین یا کلۆرام بهکار دٲت.

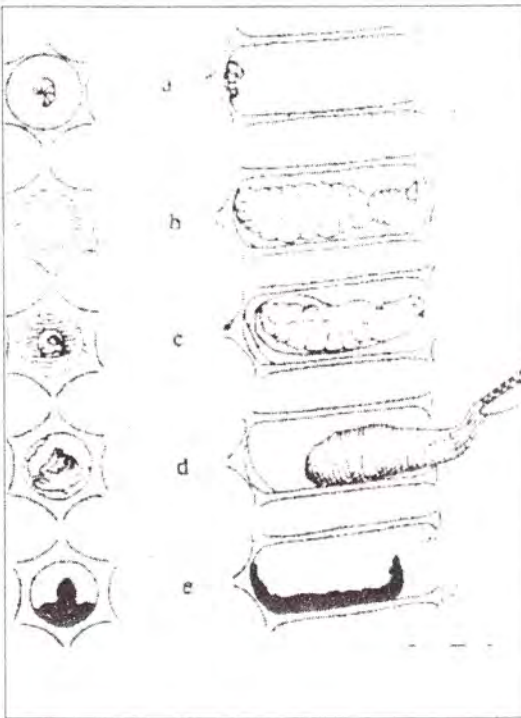

نه‌خۆشی بوونه تووره‌گه (تربیه النحل)

۳- بوونه تووره‌گه (تکیس)

نیشانه‌یه‌کی ئەم نه‌خۆشییه: کرمۆکه تووش بووه‌کان ده‌مرن و کاژه‌که‌یان شیوه‌ی تووره‌گه وه‌رده‌گیریت، که‌چی ناوه‌رۆکه‌که‌یان (هه‌ناوی) ده‌بیته‌شله، کرمه‌مردوووه‌کان وشک ده‌بنه‌وه‌و ده‌بنه‌تویکلێکی ره‌ش و ره‌ق که به‌ناسانی له‌ناو چاڤگه‌کان لا ده‌دریت.

هۆکاری: پالائته (ڤایرۆس) یکه‌ تووشی کرمه‌کانی هه‌نگ ده‌بیت.

نه‌خۆشی بوونه تووره‌گه (امراض النحل)

چارهسهری: تاكو ئیستا ده‌رمانیكى كاربگه‌رنییه بۆ قه‌لاچۆكردى، به‌لام گۆربنى شاهه‌نگه‌كان به‌شاهه‌نگى دروست و كارا، خوړاك دانى شانەكان به‌چاكى و ريكوپىكى، ئەنجامى زۆر باشى هه‌يه.

٤- نه‌خۆشى نۆزىما: Nosema

نیشانەكانى: ئاوسان و پىپوون و گران بوونى سكى هه‌نگه‌كان و كه‌م بوونه‌وه‌ى تواناى فرېنيان .

هۆكاره‌كه‌ى: نه‌خۆشییەكه‌ درمه‌، هۆكاره‌كه‌ى گيانله‌به‌رىكى يه‌ك خانەى ورده‌ به‌ناوى نۆزىما (*Nosema apis*) مشه‌خۆرىكه‌ تووشى پالەو شانەهه‌نگه‌كان ده‌بیت و لاوازيان ده‌كات و تواناى فرېنيان كه‌م ده‌كات‌وه‌و كه‌م به‌رهم ده‌بن يا ده‌يان كوژیت

پاراستن و چاره‌سهر: داين كردنى هه‌وا گۆركىيه‌كى باش بۆ شانەكان، ئاوو خوړاكى پاك بدریته هه‌نگه‌كان، به‌تایبه‌تى به‌ر له‌وه‌رزى زۆربوونى هه‌نگوين. بۆ چاره‌سهرىش مادده‌ى فاماگيلين كه‌له‌ژىر ناوى (فاميدیل -ب) ده‌فرۆشیت به‌پىژهى ٥، ١گم/ ١ لتر شه‌كراوى گيراوه‌ى (١+١) بۆ ماوه‌ى مانگىك له‌هه‌ر هه‌فته‌يه‌كدا دووجار دووباره‌ ده‌بیت‌وه‌، هه‌روه‌ها (نكتاپۆل الفیومیدیل ب) به‌كاردیت. باشتريان كات بۆ چاره‌سهرى ئەم نه‌خۆشییە سهره‌تای پايزه‌ له‌دواى هه‌نگ برینه‌وه‌.

٥- سگ چوون (رهوانى، اسهال، ديزانترى)

نیشانەكانى: له‌زستانان له‌شانە كه‌م هېزكاندا پتر بلاوده‌بیت‌وه‌، به‌زۆرى پيسايى هه‌نگه‌كان له‌سهر په‌روازو ده‌پى فرېن و به‌ر ده‌رگای شانەكه‌ به‌شيوه‌يه‌كى ناسروشتى ده‌بيندریت، كه‌ره‌نگىكى قاوه‌يى و بۆنىكى ناخۆشى هه‌يه‌.

هۆكارى نه‌خۆشییەكه‌: ساردى زۆر كيشانى پووهره‌كه‌ بۆ ماوه‌يه‌كى دريژ، خوړاكى هه‌نگوينى گه‌نيو و ترشاو، به‌كاره‌پنانى شه‌كراوى ترشاو يا شه‌كراوى سووك له‌زستاندا.

چاره‌سهر: به‌چاره‌سهرکردنى هۆكاره‌كانى باسمان كردن.

به شی شه شه م

ههنگ و کارهگه ری قرکه ره کیمیا ییه کان

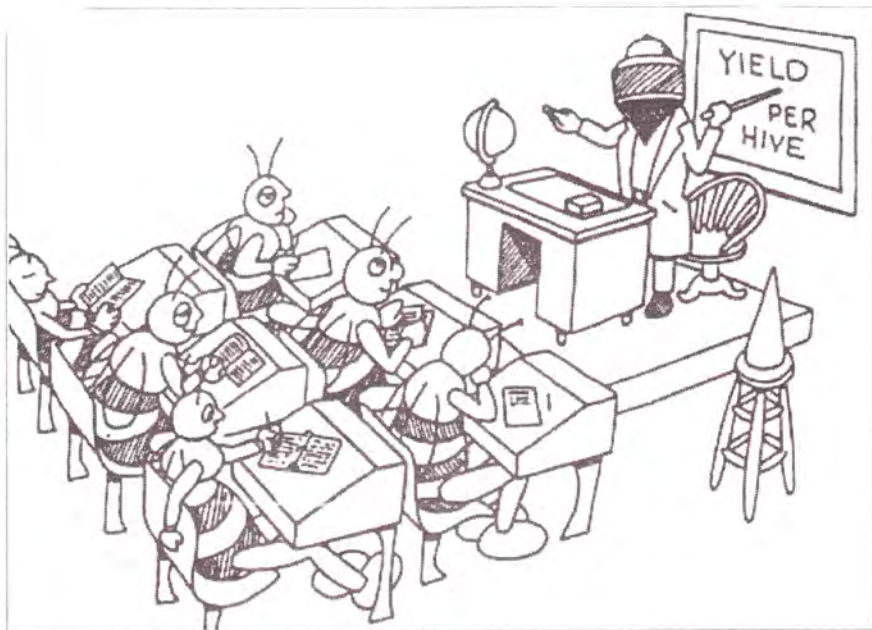
(له ناو به ری درده کشتوکالییه کان، النحل وتاثير المبيدات الكيمياويه): زۆریه ی دهرمانی میروو کوژ، دهرمانی قرکه ری گژوگیاکان و ژههری قه لاچۆکردنی نه خوشییه کانی رووهک، ماده ی کیمیا یی کوشنده و ترسناکن بۆ ههنگ وهک ههر گیانله به ریکی دیکه ی ژینگه، له پیناو پاراستنی ههنگ و میرووه سوود به خشه کان، له کارهگه ری ژههراوی بوون و ترسناکی له ناو چوونیان پهیره وکردنی ئهم خالانه ی خواره وه پیتویستن:

۱- قه لاچۆکردنی درده کشتوکالییه کان به رپهگه ی کشتوکالی و دوور که وتنه وه له به کارهیتانی ژههر، یا ههر نه بیت که م کردنه وه یان به تایبه تی له ده ور و به ری ههنگه لان و له وه رگه ی ههنگه کان.

۲- به کارهیتانی ژههر له سه ر رووه که گولداره کان له و کاتانه ی که گولیان نه داوه وه ههنگ سه ردانیان ناکات.

۳- به کارهیتانی قرکه ری (هه لئبژارده) که کارهگه ریان بۆ ههنگ که مه و قه لاچۆی درده کانیش ده که ن وهک پریمۆر، که میروو کوژه، نه ترازین، تریفلان، کلایفوسیت، 2.4.D که قرکه ی بژارن، بینومیل، رادومیل، زاینه ب، گوگرد، نه مرود، رۆبیغان، میتالاکسل، قه لاچۆی که روو و نه خوشییه کانی رووهک ده که ن، دوور که وتنه وه له ژههره کوشنده کانی دژ به ههنگ وهک نوگۆز، دیازینون، کارباریل، سوپر ئه سید... دیسز، سو مسیۆن، سو مسدین، نه ندۆ سو لغان، دانیتۆل...

۴- پرژاندنی ژههراو (رش) دوور که وتنه وه له به کارهیتانی بکوژه کان به رپهگه ی وشکه وه شاندن (به کارهیتانی پۆد ره ی وشک، التعفیر)

چونکه دهنگۆله ژهره وشکه کان له شیوهی هه لاله نه و ده که ونه سه ر گۆله کان، ههنگ له گه ل دهنگۆله هه لاله کان تیکه لیان ده کات ده بیاته وه ناو شان ه که، ده کرینه نانه ههنگ گشتیان ژه هراوی ده بن.

۵- به یانیان زوو یا ئیواران درهنگ قه لاجۆکردن ئه نجام بدریت، له م دوو کاته دا ههنگ له ناو شان هیه، تا راسته وخۆ بهر ژههر نه که ون له کاتی ژههر پیران دندا.

۶- رۆژی ژههر به کارهینان بهر له ده رچوونی پاله کان ده رگای شان ه کان دابخریت، یا گواستنه وهی شان ه کان بۆ شویتیکه دوور له ناوچهی ژههر پیراندن «گه ر قه لاجۆکردنه که ماوه یه که ی زۆر بخایه نیت».

۷- به هیچ شیوه یه که نابیت ژههری کوشنده له ههنگه لان و ده ور بهری به کاربیت، نابیت که رسته ی ژههرای بوو، ئاوو خۆراکی ژههرای بۆ ههنگ به کاربیت.

بهشی جهوتهم

رۆژمیڤی ههنگهوان (تقویم النحال)

وهک زانیمان کارهکانی ههنگهوان به پیتی کاتی دیاری کراو و به گوڤیره ی پیوست ئه نجام ده دریت، به لام وهرزی کارهکان له ناوچه یه که وه بو ناوچه یه کی دیکه و به گوڤیره ی ئاوو ههواو سال ده گوڤیت، به گشتیی خشته ی رۆژمیڤی ههنگه لان که بو ناوچه ی گهرمیت و نیمچه گرمیت داندراوه ده خهینه بهرچاو:

مانگی کانونی یه که م و دووه م:

له م مانگانه دا له سه ر کارهکانی نخافتن بهردهوام ده بیت، شانهمکان له سه رمای زستان ده پاریزرین، شه کراوی زستانه یان ده دریتتی، کهل و په لهکانی ههنگ خاوین ده کرتنه وه و بو وهرزی ههنگوین ئاماده ده کرتین.

شوبات:

له سه ر کارهکانی پیشوو ده روین و له رۆژی خوڤ و خوڤه تاودا، له پیناو زانین و دابین کردنی پیداو یستیه کان به تاییه تی له شه کراو و هه لاله، شانهمکان ده پیشکندرین، له ناوه راستی ئهم مانگه به دووه (قاروا قه لاقو ده کرتیت، چاودیری شانهمکان ده کرتیت که هپرش کردن وتالان بردن رونه دات..

نادار:

قه لاقو کردنی قاروا بهردهوام ده بیت، ده رمای دژه نه خوڤی به شانهمکان ده دریت په رواز بو شانهمکان زیاد ده کرتیت و به زیاد کردنی په روازی پر له به چه هه ول ده دریت ئهو شانهمکانی لاوازن به هپزبکرتین، ده رگای شانهم بچووک ده کرتته وه تا دزی کردن روونه دات، شه کراودان بهردهوام ده بیت، تا زۆرتربین ژماره ی پالهی ههنگ بینه کایه وه، له دوای نه ورۆزا ئهو پۆشاکانه ی بو پاراستنی شانهمکان له سه رمای

ههنگ به خینوکردن

زستان به کارهاتبوون لادهبرین، دهتواندریت ژمارهی پورهکان به دابهش کردن زور بکرین.

نیسان:

لهسه کارهکانی مانگی پیشوو دهروین، بهلام لهم مانگه دا ههنگ خوراک نادریت چونکه سهراوهی شیله و ههلاله زوره، گهر پهروازی پرههنگوین لهناو شانگه ببندرا و اچاکه دهرهپیندریت و ههنگوینهکهی بهتال بکریت. چاودیری شانگهکان دهکریت کهشلخه دهرنهکن بهتایبهتی لهکووتایی مانگدا، ههر (۱۵) رۆژ جاریک شانگهکان دهرهپیندرین و خانووی شازادهکان و نیره ههنگهکان تیک دهرین و دهکوژرین میره زهنگهسوره دهکوژرین...

مایس:

شانگهکان دهرهپیندرین و خانووی شازاده و نیرهکان تیک دهرین، یا بو شانگی پیشوست دهگواسترتینهوه، لهسهرهتای لهم مانگه دا، بهر لههاتنی رهنگاله شانگی پیرو کهتره دهگوژدرین، زهنگهسوره قهلاچۆ دهکریت، دهرگای شانگه فراوان دهکریت. ههر کاتیک دزی رووبدات دهرگا بچووک دهکریتهوه. ناو بو ههنگه لان دابین دهکریت، لهکووتایی لهم مانگه سهندووقی (نهومی) ههوا گورکی دادهندریت...

حوزهیران:

لهسه کارهکانی مانگی پیشوو بهردهوام دهبین، بهیانیان شانگهکان دهرهپیندرین...

تهموزو ناب:

لهم دوو مانگه شیلهی گول کهمه، پیشوسته چاودیری شانگهکان بکریت چونکه ههنگ نارهزووی دزی و تالان و بهسهردادان دهکات. شانگهکان لهگهرما دهرهپیندرین، چاودیری هیرشی رهنگاله و قهلاچۆکردنی دهکریت، پشکنین کهم دهکریتهوه و بهیانیان لهنجام دهریت. لهناوچه

گهرمیتن و دهشتاییه کانا، له دوای ناوه راستی مانگی ئابدا ههنگ ده بردریتته وه زه مینه ی ههنگه لان بهرده وام به ئاو ده ریشیندریت...

ئیلوول و تشرینی یهکه م:

شیلهی گولی سه وزهی چاندراو زۆره وه ههنگ چالاک ده بیت، له سه ره تای تشرینی یه که م له ناوچه شاخاوییه کانا ههنگ ده بردریتته وه. له دوای برینه وه شه کراوی خهست (۲ شه کر + ۱ ئاو) ده دریتته شانەکان، له سه ره تای ئه یلول، شازنه پیره کان ده گۆردرین تا پوره که له زستان شاههنگیکی چالاک ی له گه لدا بیت. له دوای برینه وه ی ههنگ فاروا قه لاچۆ ده کریت...

تشرینی دووه م:

پله ی گهرمی داده به زیت به تاییه تی له شه واندا، دهست به کاره کانی نخافتن (زستان پۆش) ده کریت، خواردنی ته و او بو شانەکان دابین ده کریت و بو ههر شانیه که دوو په رواز هه لاله یا جیگری دابین ده کریت، شه کراوی خهست به ههنگ ده دریت، شانەکان که متر ده پشکندرین، گهر ناچار بووین گهره که له کاتی نیوه رو دا جی به جی بکریت، دلنیا بوون له بوونی شاههنگ له ناو شانەدا، گهر نه مابوو شانەکه له گه ل شانیه که دیکه ی میردار لیکبدریت.

سهر چاوه كان

- ١- ناجي د. لؤي كريم/١٩٨٠، تربية النحل و دودة القز/ وزارة التعليم العالي، جامعة السليمانية.
- ٢- جاسم محمد فرحان/١٩٨٤، الاسلوب التطبيقي للمبتدئين بتربية نحل العسل، الهيئة العامة لوقاية المزروعات، الحشرات النافعة/ بغداد.
- ٣- عبد حسين د. علي ومجموعته/١٩٦٦، تربية النحل ودودة القز، وزارة التربية، بغداد، والطبعة الثامنة له في ١٩٨٦.
- ٤- عراقوي د. نبيل ومحمد وليد/١٩٩٣، الطبعة الثالثة، تربية النحل ونتاج العسل/ دمشق.
- ٥- دوغره مجي محي الدين شريف/ تربية نحل العسل، وزارة الزراعة/ بغداد.
- ٦- الزبيدي د. محسن/١٩٨٩ محاضرات ونشرات حول تربية نحل العسل، كلية الزراعة/ بغداد.
- ٧- طباع د. دارم عزت/١٩٩١ امراض النحل وآفاته/دمشق
- ٨- جاعوني ماهر جميل/١٩٩٧/ابحات، دراسات خاصة حول تربية نحل العسل/دمشق.
- 9- Die Honigbiene, Umer 1996 Vom Bienenstaat Zur Imkerei.
- 10- American Bee Journal, Vol.132, 134, 136, No. 1, 5, 10, 1992, 1994, 1996.
- 11- Hooper Ted, Guide to Bee & Honey, England 1977.
- 12- Hamman, Manufactures of Bee Keeping supplies, 1996, Hassloch, Germany.

إقليم كردستان - العراق
وزارة الزراعة والري
المديرية العامة للخدمات الزراعية

تربية نحل العسل Bee Keeping

نيسان / 1999

كتاب رقم (1)

مطبعة ژيان / أربيل